

Yóáane

Aagómá máíye.

¹ maramá tarôq íma urái-tupaama Aagómá mikanáaráqá máqe-uraitana Aagómá Áánûqtute maa-kááyáqá máqe-uraaye.

² Aagómá Áánûqtugaraq máqe-uraayana Aagómá Áánûqtuma mimórámá máqe-uraiye.

maramá tarôq íma urái-kanaama

³ Aanapó máqte-qtataaqa abarokákq aúkáiye.

wenamáárîq máqte-qtataaqa abarokákq íaukaiye.

⁴ Aagómá áyaqnobake wemá kéqokeq-wamma aúwaraimma yímikaiye.

miráipoata paá mááe.

kéqokeq-karui-yataaqa tarôq uráiye.

miráipoana paá wáiye.

Aagómá wenáyaqnobaaqa aúwaraimma wáqe-uraitana min-áúwáraímmá waayúkagoni arunóbáqá ómmá tágama wáqe-uraiye.

⁵ maan-ómmá kumayupí tágagiye.

kumayupí tágagitana maan-ómmá mú mikákáá akoqnáá-kumayuqa wáiye.

⁶ Áánûqtu móra-nakoma timákáraitana tágai-yataaqtaba timá yímikaiye. Áánûqtuni watáá-wataanaqa wemá máqe-uraiye. maa-nákónáwîqa Yóáane téta ááyaraae.

⁷ maan-nákómá tágai-nakoqtabama timá-yiminena iráiye. iráitata wenáarake máqte-kayukama yirummá amínoe. ááqibo maamin-áítábá iráiye.

⁸ Yóóane tágainaqa wemá íma máíye. paá tágagi-
aimma mamé iráíye.

⁹ árai-tagainaqa mararáq yínana máqte-kayukaraqa
tágaginiye. maannáyaba Áánûqtuni áraimma tágai-
yataaqtaba téna tiráíye.

¹⁰ mararáqá Aagómá máqe-uraitana Aanapó
maramá Áánûqtu tarôq uráimma
aarawaamá Aamá kéiteta íma ítaraae.

¹¹ Aagómá weni waayúkaraq iráimma mi-káyúká
weqtábámá íawikaae.

¹² miráimanibo yaímma óq-wayuka weqtábámá
kéyikainata

Áánûqtu yemmá náápaamma yímikaitata weni iyápó
aúkáae.

maan-iyápó-ánnámá Áánûqtuni wenáwîkaq kéitaae.

¹³ yeráwáqá maqíkaraimma naaerákén-iyápóráá
íma ákaraimibo Áánûqtu maqíkaraiye. waayúkati
yimuq-yataáqnápó íma ákaraimibo Áánûqtu
maqíkaraiye. aarawaabíké íma marákáraitana
Áánûqtu wenamáárîq weni iyápó-annama
maqíkaraiye.

¹⁴ Aagómá waékáimiye.

Aagómá aúma wemá pááq uráíye.

mararáq kukéna watáíye.

ketáaráqá kukéna watáíye.

mirái-nakoma weni tágama-yataaqa Yóóane
netuqyaa-káyúkágáráq aónaraae.

Áánûqtuni kímora áanikoni tágama-yataaqa aónaraae.

Aagómá aúgaraq-naqa weni tágama-yataaqa
aboánôpake akoqnáá matáíye. maaminná
tágama-yataaqa kaayoné-í-yátááqá ógikaima

ôriq umá wáitana ááqibo maami-káayóné-í-yátááqá aati-aatimá paá wáíye.

15 Yóóane wetábá mirá téna wenáá-wenaa tiráíye: “Aagómá aúgaraq yínítabama mirá téq kemá Yóóane timá tímikaune. Aagómá naayóbágá máqe-uraimma maramá tarôq íma urái-kanaama máqe-uraiye. miráipoaq wenáaimma yaaguyaqmé kényune. ááqibo íbêq-kanaayataba Aagómá aúgaraq-naqa tinaaépaq kéinnama aanibo tágagiyabama min-náqá tinaaépaq íma kéíye. tágagiyabama uyátárai-naqa ketúbáqá máíye.” téna Yóóane tiráíye.

16 min-áúgáráq-náqá

arunábáqá kaayoné-yátááqá ógikaiye.

kaayoné-yátááqá ógikaipike ketáá matáunatae.

ayúgutaipike ketáá matáunatae.

wení kaayoné-yátááqá ókaraq-okaraq umá ketáá kétimitae.

naayón-ámáán-áímmá yuwéna Áánûqtuma aúgen-amaan-aimma timá waéqma akoqnáá uráíye.

17 Áánûqtuma Móteti aammá aúmakain-aikaraa aammá yawítíqtukain-aikaraqa ámikaitana káqo-qtataaqa kaayoné umá aati-aatimá wái-yataaqa Ítuma mamé iráíye.

18 móra-nakoma Áánûqtuma íma aónéwaimiye. Áánûqtu wemá wenamáa wení áanikoma máíye. wenamáa kímora áanikoma ákáin-iyapoma aati-aatimá amakaq máitana áanikoma wenaboáqtábámá paá tiráátiraiye.

Yóóane nommá perái-nákómá nóinabi timá yímikaiye.

19 aanibo Yóóanenopaqa anó-monoq-wayukama Aríbaeti-annagaraq Yérútááre-wayukama timáyíkaraae. Yérútáárebake yaímma-wayukati yíwíqa Aríbaeti-annama monoq-káwáá-wáyúkámá máqe-uraae. Yóóanenopaqa kukéta ítama aónaraae: “emá náawabono?” téta tirááe.

20 Yóóane wemá paá tiráiyé: “kemá Metáíya íma máune.” téna tiráiyé.

21 móragaraq Aríbaeti-annama Yérútáárebake ítama aónaraae: “ááqibo emá paá náawabono? Irááiya máano?” téta ítaraae. Yóóane tiráiyé: “ímiye” tiráiyé. Aríbaeti-annama móragaraq ítama aónaraae: “emá Áánûqtuni amuné-náqá máano?” téta ítaraae. Yóóane timá yímikaiye: “aaqáo” tiráiyé.

22 Aríbaeti-annama ááqaanibo ítama aónaraae: “timá timiyo! é náawabono? timá tímínataa ketáá timátíkaa-kayukata mó timá-yimenunatae. etábámá enamáárîq nóinae kéteno?” téta ítama aónaraae.

23 wé Yóóane wetábá téna Áítáiyani watáama yauwéqma timá yímikaiye: “kemá paá aagómá kaqamáapaqa máune. ketáagoma pááqya-kanaama abarokáq kétaayaiye. uyátárai-nakoni aammá kaqamáapaqa mó tarôq oro! min-ánón-ámmá arupú oro!” mirá téna timá yímikaiye

24 Pérati-wayukayopake óq-wayukama iréta móragaraq ítama aónaraae:

25 “emá tirááne ‘kemá Metáíya íma máune. íma Írááiya máune. íma Áánûqtuni amuné-náqá máune.’ té emá timá tímikaanatae. ááqibo nôraq itaaq nommá kébeqyikaano?” tewana

26 Yóóane timá yímikaiye: “paá nokaráqá kébeqyikaune. maa taíbaq-wayukati aúkápimma

móra-naqa máitata yeráwáqá íma ítaraamanibo wemá

²⁷ uyátárai-nakoma tinaaépaqa kéitaq ketí mú mikáq-náqá kemá wení maqné-náqá maqnégánópóqa wení aítauq-anaan-annama íma kanaaráq uwaénúnamiye.” téna Yóáane Béqutanibaqa timá yímikaiye.

²⁸ miráuraitana Yótaa-non-abapaqa mikáqá Yóáane nommá péyikewaipaqa pááq uráiyé.

Áánûqtuni tipi-típi-araaqa

²⁹ miráuma aabáyaama Yóáanen-opaqa Ítuma kéitana Yóáane Ítumma aónarena maará téna abarokáq tiráiyé: “aónaaro! maannáma Áánûqtuni tipi-típi árákaa-naqa máiyé. wemá maa-marábí-kúmíq-yátááqá kebó-yátáákáráq mamá matuwánéna kukáiyé.”

³⁰ wetábámá keráwáqá timá tímikaune: “tinaaépaq uyátárai-nakoma kéitana ketí mú mikáq-náqá kemá naayóbáqá pááq uráune wemá máqe-urainana miráipoana wemmá yaaguyaqmá kényune.” téna Yóáane tiráiyé.

³¹ Yóáane óqa tiráiyé: “áqnáabaqa kemá kenamáárîqa íaonaraune.wemá náawabiyo? nóiqtaba kemá iráúnábô? nommá má kébeqyikaunaboata ááqibo miráuma Ítíráaeo-wayukama wemmá aónanoé.

³² Yóáane ókaraq tiráiyé: “kemá Áánûqtuni Aágoma kégumita aónaraune máaraa kukéna Aágoma wekáqá ku máqe-uráiyé.

³³ aanibo kemá kenamáárîqa wemmá íma ítaraunamanibo kemô nokáráqá péyikao téna timátíkái-nakoma mémá-kánáábímá timá tímikaiye.

‘emá aónenanamo Áánûqtuni Aágoma kumínama móra-nakoni aúraqa ku máinama anaaékaqa min-nákómá Áánûqtuni Aágogaraqa pérakaniye.’ tena

³⁴ kemá kenamáárîq aónareq tiráune. ‘min-náqá Áánûqtuni mú mikákáá-náqá máíye.’ ” téna Yóáane tiráíye.

Îtuma wení áqnáae-noiyapoma

³⁵ aabáyaama Yóáane wenanaae waráaya-nakaratama máeta

³⁶ áánibo Îtuma paá ureíre kéitata aónaraae. Yóáane abarokáq tiráíye: “aónaakao! maannáma Áánûqtuni tipí-típi-araare.” téna tiráíye.

³⁷ kaayaq-nákórátá yegárágá îtaarayapoata Îtumma anaé

³⁸ waqmé kéoyana Îtuma waéqma yimónaraaye. maa-kááyáqá Îtuma ítama aónaraiye: “kenákámá nóiqtaba abáá kéoyo?” téna yenáká timá yímikaiye. aanibo yenákámá tirááye: “Aráábaeo, náakaraq kéwaeno? teta (Aráábae wenáaimma yirááti-naqa máíye.)

³⁹ Îtuma tiráíye: “ketê iréka yaónaakao!” téna tiráíye. miráimanibo yenáká iréta Îtugaraqa mi-nókáámá máqe-uraaye aabaúma énaikaqa waaqókáqá kaayaqté-kaayaqte (4.00 kiroki) inéna uráíye.

⁴⁰ yenákábiké móra-nakoma wemá Yóáane îtaraiipoana Îtuma anaaéma wakáíye wenáwíre Áánaru Tááímoni Pítáa wenábâkoe.

⁴¹ Áánaru páátákáá awaaómmá Tááímoni ko aónatuwena timá ámikaiye téna “Metáíya kerátámá

aónarauye” (Metáíya wenáaimma Áánûqtunopake mú mikákáá mái-naqa).

42 Tááiimoni Áánaru áwíqmena Ítukaqa uráiyē. Ítuma wemmá aónarena tiráiyē: “emá Tááiimonio, Yóáanen áaniko, ení aúgen-awíqa Tépati wániye.” téna tiráiyē. ááqibo paá Pítaa min-áwíqá ááyanunatae. Tépati wenáaimma “óqtamma” wáiyē.

43 aabáyaama Káárirī-marupaqa Ítuma uínēna kéena kóurāiyē. Píripima aónarena timá ámikāiyē: “ketinaaé waraao!”

44 Píripī Beqtáirapake kéiyē. mimórā-márúkáqá Áánaruyaa Pítaa yeqtí márúkare.

45 anaaékaq Píripī Nataáaniomma aónarena timá ámikāiyē: “móra-nakoma Móteti Áánûqtuni amuné-nákáráq naayóbáq wetábá agatááe mimórā-nákómá aónaraunatae. wemá Ítuma Yótēbi wení áanikoma Náátárētibake máiyē.” Píripī téna tiráiyē.

46 Nataáanio íkēitamma maará wemá tiráiyē: “Náátárētibakenabiyo? aaqáo! mikáké íráqô-qtataaqa paá íma kéimiye.” téna tiráiyē. Píripī timá ámikāiyē: “enamááriq íré aónaao!” téna tiráiyē.

47 Ítunopāqa Nataáanio kéena Ítuma káonāiyē.wemmá káonēna Ítuma abarokáqá tiráiyē: “aónaaro! maan-nákómá Ítiráaeobake-nakoma máena wení agaemá íma wáiyē.” téna Ítuma Nataáanioqtabama mirá-tirāiyē.

48 Nataáanio ítama aónarāiyē: “ketábámá náaraq umá ketí áaimma ítaraano?” téna tiráiyē. ááqibo Ítuma tiráiyē: “Píripī emmá íma ááyaraitaq yaa áménaapaqa máanaq túyánápí aónaraunamiye.” téna tiráiyē. (mī-tágón-áwíqa “píki”).

49 aanibo Natáánio timá ámikena: “Aráábaeo, emá Áánûqtuni áanikoma máane. Ítiráaeo-mararaqa máqte-qtataakaqa anómma máane.” kétena tiráiyé.

50 Ítuma yauwêqma tiráiyé: “emá píki yaa áménaapaqa máanaqa aónaraune maará téqo túnnama minnáyabama kétima-timeno? múte anó-qtataqa anaaékaq ôriq umá aónanoe.” Ítuma mirá téna

51 óq-aimma tiráiyé: “áraíne. keráwáqá abaayámmá yawákínaqa abo Áánûqtuni márûpake wení kaqtó-wayukama wíyokakaa-kama taígani mú mikáq-náqá Waayúkagon-Araakaq wenôpaqa kuké ute íyaq aónanoe.” téna tiráiyé.

2

Ítuni áqnáaen-awaameqa

1 kaumo-yúpáámá ánatagitata móra-innima iyakánéta Kááriri-marukaq kéoe. pááqya márûkon-awíqa Kéinabare. Ítuma wenanóama mibáq máqé-uráiyé.

2 Ítuma wení iyápó-annagaraqa min-ínikóní waayúkagaraq awaikóní waayúkagaraqa yááyaawata ya aónaraae.

3 wááéni-nomma ánatanena itana Ítuma anóama timá ámikaiye: “wááéni-nomma ánataguraiye.” wenanóama titana

4 Ítuma yauwêqma tiráiyé: “aaragô! etábámá ketábámá nóinabiyo? ketí kanaamá íma pááq uráiyé.” téna tiráiyé.

5-6 wenanóama aáwaqa mamé kéye-kayukama maará téna timá yímikaiye: “timá-timainaiqa-orol!”

téna Ítuqtabama tiráiyē. abapaké móra óqta-tawema wáqe-uraaē. Ítiráaeo-wayukati nommá perái-ámmá yawítítukain-aiqtabama miráipoana min-óqtá-táwémá mibáq wáqe-uraaē. móra-mora óqta-tawebima móraiq-moraiq umá waaqókákáá kaayaqté-kaayaqte káápa-tawebima yaqmá ógiqma wáiyē (113 aríta).

⁷ Ítuma tiráiyē: “mirá-oro! mi-táwérápí nommá yábóro!” wemá téna tiráiyē. aáwaqa mamé kéye-kayukama nommá yaqmá ógiqma ótaqa makááē.

⁸ Ítuma óq-aimma tiráiyē: “íbêqa yaímma yaqmá aáwakaq-kawaa-naqa mó ámêro!” téna titana mirá-uraaē.

⁹ aáwakaq-kawaa-nakoma wemá namá aónaraitana naréna wááeni-none téna ítaraiyē. ááqibo náakakenabiyo téna íma ítaraiyē. aanibo aáwaqa mamé kéye-kayukama yemá ítaraae. iyakánéta on-íníkóní awaikómá aáwakaq yabíkái-naqa ááyarena

¹⁰ timá ámikaiyē: “máqte-kayukama íráqô-waaeni-nomma áqnáabaq-taoqa yímituwaitana anaaékaqa yeráwáqá aáwaqa kénaawata paá-waaeni yimínoe. ááqibo emá íráqô-waaeni-nomma maráánama íbêqa kéyimene.” téna tiráiyē.

¹¹ maa-qtátááqô Ítuma miráuraimma nommá wááeni-nomma aúkáitana kéena maannáma Ítuni áqnáabaq-awaameqa Kéinabaqa Kááririri-marukaqa mirá-uraiyē. Ítuma wení iyápó-annama Ítuni tágama-yataaqa aónareta wemmá yirummá ámikaaē.

Ítuma Káperanabaqa kóiyē.

¹² anaaékaqa mirá-umaqtuwaawata Ítuma wenanóagaraq wenábâkogaraq wení iyápó-

annagaraqa Kápéranabaqa urááe. mibáq pááqya-kanaama ko máqe-uraae.

anó-monoq-naupake (tépo) Ítuma táigo-qtataaqtabama kuyúqtukaiye.

¹³ ayú maqnánó-kanaama awaaraq kéitata min-áyú maqnánéta owana wenáwîqa kótámakini-kanaama (páátoba) miráipoana Ítuma Yérútáárebaqa utáiyé.

¹⁴ anó-monoq-naupaqa waayúkama yeti purumakaamá tipi-típima máama meyámmá maránéta iráawana Ítuma aónaraiye. óq-wayukama maraq máeta óqtama waékáae.

¹⁵ kéwaeraawana Ítuma ánnama maténa pú yoqmá tebûqa yímiqma waqtúwáitata pípéban umáqtukaiye. monoq-naúpáké máqtemma purumakaakáráqá tipi-típigaraqa pípéban umáguraae. óqtama waékáa-kayukati yaaremá waéqtukaitana yeqtí móneqa kugúbaguraiye.

¹⁶ ááqaanibo máama meyámmámáráá-kayukama Ítuma timá yímikaiye: “maéqé páapaq kóoro!” téna wemá tiráiyé: “ketiboní naammá íma mamá meyánámmá aúráaro!” téna Ítuma timá yímikaiye.

¹⁷ Áánûqtutaba agatáinabi wení iyápó-annama yeráwáqá yúyánákáqá makááe. minnáma agatáimma mirá kétéiyé: “ení monoq-náútábámá tirupi irá kamáguraiye.” téna agatáimma minná yúyánákáqá makááe.

¹⁸ anó-monoq-naupaqa kuyúqtúwáitaba Ítiráaeo-wayukama Ítumma ítama aónaraae: “nóin-awaameraaq umá tiráátinonataabiyo? náápaamma matokéaq

mirá kéono? náápaamma náawa ámikaiyo? tiráátiyo!” téta ítama aónaraae.

19 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “keráwáqô, yawítítuwaiyaqa maa-mónóq-námá kaumo-yúpáá maéqa kemá móragaraqa múte itó-umaranune.” téna tiráiyé.

20 Ítiráaeo-wayukama wenáama íma ítareta maará téta tirááe: “kanaaráq ayáqtáá-kanaama maa-mónóq-námmá umá múte itó-uyakaraae. kaayaqté-kaayaqte-wayukati yíyiaamma naaikamá abapaké móra aúqa urááe (46 karitimaatimá). ááqibo miráinama kanaaráq kaumo-yúpáámá enamáa múte itó-umaranono?”. Ítiráaeo-wayukama téta tirááe.

21 áánibo anó-monoq-naqtaba Ítuma tiráiyábô we-naúyataba tiráiyé.

22 anaaékaqa Ítuma pukáipikemo itó-urai-taoqa wení iyápo-annama wenáama yúyánákáqá makéta Áánûqtuqtaba agatáin-aikaraqa Ítun-aagaraqa áráitabaae téta tirááe.

Ítuma waayúkati yáaimma kéitaiye.

23 keqnáámmá kótai-kanaama itana Ítuma Yérútáarebaqa máqe-uraitata taíbaq-wayukama wení awaaméqá aónaraapoana wenáwîkaqa yirummá ámikaae.

24 Ítuma wenamáárîq yaímma-wayukati táí-yaiqtabama ítaraipoana yemmá wenáaiqtabama yaákarena yiráátiraiye.

25 máqte-kayukati yirupimmá káonaipoana waayúkati yáaiqtabama káqowama wemmá kanaaráq ítimaminiye.

3

Îtuyaa Níkótímati

¹ ááqibo Pérati-wayukabikemma anó-nakoma Níkótímati

² Îtunopaqa nokáámma wemá iréna timá ámikaiye: “Aráábaeo, emá timá-yiminaqa Áánûqtunopake máane. minná ketáá kéitaunatae. Áánûqtu etê ímo márínaama emá íma anómma uyáqtárain-awaameqa kanaaráq ínóne.” téna Níkótímati tiráiyé.

³ Îtuma wenáaraqa yauwéqma tiráiyé: “kemá áraimma kétima-amune. móra-nakoma íma móragaraq marakáinama wemá Áánûqtuni márûqa íaonaniye.” Îtuma mirá téna tiráiyé.

⁴ Níkótímati Îtumma timá ámikaiye: “wemá náaraq umáwaq waayúkago ááyaqnobakemma yauwéqma marakániyo? wenanóani ááyaqnoabaqa móragaraq ku peráínana ámûkarariq umá máena móragaraq marakáníyô?” téna Níkótímati Îtumma ítama aónaraiye.

⁵ Îtuma móragaraq tiráiyé: “kemá áraimma kétima-amune. móra-nakoma íma Áánûqtuni márûpaqa wemá uyáberenamoenama wemmá nokáráq Áánûqtuni Aágogaraq marakániye.

⁶ aúgoma aúgomma ákáraitana Aágoma aágomma ákáraimiye.

⁷ íma karatiyo! kemó timámunayatabama keráwáqá móragaraq matikaíno!

⁸ uwáágoma uwáá yoqmá wemá náabarabi ónááe tipáqá kéuiye. wenáama kéitaane. ááqibo náakakena kéuiyo? náakaraq kéiyó té íma káonaane. mimóraráá

waayúkama Áánûqtuni Aágoma kémaqyikaiye.” téna Ítuma tiráiyé.

⁹ Níkótímati ítama aónaraiye: “náaraq umá maami-qtátáákómá pááq ínáyô?” téna Níkótímati ítama aónaraiye.

¹⁰ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “Ítíráaeo-wayukati anó timá-yimi-naqa máanana ááqibo maami-qtátáákóqtábámá íyaq ítaraano?” Ítuma óq-wataama tiráiyé:

¹¹ “kemá áraimma kétima-amune. ketáá kéitauna-yataaqtaba kétunanataa káonauna-yataaqtabataa kétima-yimunatae. ááqibo keráwáqá ketáí táaraqa taákaq íma kémaraae.

¹² Ímo itéq oweqa maa-márábi-qtátááqtábá timá-timunama Áánûqtuni márûpaq-yataaqtabama timá-timunama náaraq umá itánô?

¹³ ááqibo áraimma móra-nakoma Áánûqtuni márûpaqa aati-aatimá íma utáiyé. paá kímora-nakoma Áánûqtuni márûpake kukáimma wenáwîqa Waayúkagon-Araaqune kemá.

¹⁴ kaqmqáápaqa káápaa-augaraq-iraakabayaamma Móteti tarôq uráimma múte yaútaiye. waayúkama iraakabayaamá káonaawana yemmá Áánûqtu yíwáqnaa uráiyé. móraiq umá Waayúkagon-Araaq múte yaúteta kaapaq-yátáqá ikámakaae. waayúkama wemmá káonaawanama yemmá Áánûqtu yíwáqnaa kéiyé. miraráá umá Waayúkagon-Araaq múte yauwínoe.

¹⁵ miráipoata yeráwáqá Áánûqtuni áanikoma yirummá amétama yemmá káqon-auwaraimma yímikaiye.

16 owé. Áánûqtu máqte-marabi-kayukayatabama áamáabopike ákaraipoana wení kímora áanikoma yímikaiye. yeráwáqá wenáanikoma yirummá amétama yeráwáqá Áánûqtuni ayáápike íma aúyoretama ípuinoe. wenáanikoma aúgen-auwaraimma yimínama máqte-kanaama yeráwáqá paá mánoe. yirun-iyápómá matúq-matuq umá mánoe.

17 Áánûqtu wenáanikoma aarawaamá yawááq umáikaiyabae téna íkukaiye. paá aarawaamá atóbamaikaiyaba timákáitana kukáiyé.

18 móra-mora-nakoma arummô amínanama Áánûqtu wemmá íma yawááq kéumakaiye. ááqibo móra-mora-nakoma íbêqa arummô ímo kámitanama Áánûqtu wemmá íbêqa yawááq kéumakaiye. miráipoana wemmá kímora Áánûqtuni áanikon-awikaqa arummá íkamitanama min-nákómá íkákaitana Áánûqtu wemmá yawááq kéumakaiye.

19 íbêqa Áánûqtu maannáyabama yawááq kéumaikaiye. ómmá anómma marabí tágaguraiye. ááqibo waayúkama kumayuq-yátááqtábá kéyikaitata ómmá yupayo umá tágaiqtaba íkéyikaiye. yeráwáqtí yáaimma táígoni kéopoana ómmá yupayo iqtábá íkéyikaiye.

20 móra-mora-nakoma táígo-qtataaqa kéenama ómmá yupayo iqtábá íkákaiye. wení mayáígómá abarokáq yínipoana ómmá yupayo ikáqá waaqókáq íkuminiye.

21 móra-mora-nakoma áraimma íráqô-qtataaqa kéenama ómmá kamá yupayo ikáqá yíniye. Áánûqtun anaaé kéwaraipoana wení mayáígómá ókáká kamá tágaginana wemá yupayo iqtábá áaqa

íkegaiye.” téna Ítuma tiráiyé.

²² anaaékaq Ítugaraq wení iyápó-annagaraq maréta Yúría-marukaq ko mááwana pááqya-kanaama mááwana mibáqá nommá péqyikaraae.

²³ Ínonibaq waaqókáqá Téiramapaq taíbaq nommá wáqe-uraitata Yóáane mibáq nommá kébeqyikaiye. waayúkama nommá peráiyábá kéyikaipoata wekáqá yíq-yiq kéoe.

²⁴ Yóáane ánná-naupaqa íákaraabo.

²⁵ maakáqá Ínonibaq Yóáane wení iyápó-annama Ítirááéo-wayukagaraqa nóbíq-naabiq-aimma kétee. Ítirááéo-wayukati nommá perái-ámmá yawíqtítukain-aiqtabama téta nóbíq-naabiq-aimma kétee.

²⁶ Yóáanen-opaqa iréta tirááe: “Aráábaeo, min-nákómá egáráq Yótaa-non-abapaqa mimórá-nákómá wetábámá tímikaanatae.kanaaráqá wemá íbêqa nommá kéberakaipoana máqte-kayukama wenôpaqa yageg-yageg kéoe.

²⁷ Yóáane maaráá téna yauwéqma tiráiyé: “máqte-qtataaqa wení márûpake Áánûqtu ámikaipoana móra-nakoma kéqokeq-yataaqa paá íma mayáníbo.” Yóáane téna tiráiyé:

²⁸ “keráwáqá kenamáárîq tiníq umá kemá timá tímikaune. kemá Metáíya íma máune. paá timákai-naqa wenáaraqa áqnáabaq téqa tiráune. wágáábaqa maannáma timá tímikaune.

²⁹ Ítáaro! móra-nakoma ánáakoma kémayaitana yenáká yimuqá kémaraaye. maannáyaba min-nákóní ábárawaoma awé kéena káonena wegáráqá amuqá kémarakaiye. miraráá umá Ítuqtaba tíyaqnoabaqa ógikaipike timuqá kémaqtuwaune.

³⁰ wenáwîkoma íbêqa uíno ááqibo ketíwîkoma paá kumíkáae.

³¹ móra-nakoma yanaaké kéena wenáaimma máqte-qtataaqtabama yanaamá wáiyé. káqo-nakoma marabíké kéena wemá paá marabí-qtátááqtábámá kétéye. móra-nakoma Áánûqtuni márûpakemo kéyenama

³² aónarena ítarai-qtataaqtaba Áánûqtuni márûpaqa wemá kétéye. ááqibo keráwáqá wenáaraqa taákaq íkemaraae.

³³ waayúkama wenáaraqa yáqtoqma akoqnáá urétama yíyaqnobaqa mirá kétee. ‘Áánûqtu árai-naqa máiyé.’ yíyaqnobaqa maami-káyúkámá mirá téta kétee.

³⁴ móra-nakoma Áánûqtu timákaraitana wemá Áánûqtuni watáama kétéye. Áánûqtuni Aágogaraqa wenáayaqnobaq aati-aatimá ógiqma wáiyé.

³⁵ aboámá wenáanikoma kaayoné umákéna máqte-qtataaqa wení akoqnáaraq ámikaiye.

³⁶ móra náawawaq Áánûqtuni áanikoqtabama arummá aménama áanikoma wemmá aúgen-auwaraimma amíniye. móra náawawaq áanikoqtabama kaúbîq kéena aúgen-auwaraimma íaonaniye. wekáqá Áánûqtuni áyámma umá watúq-watuq umá wániye.” Ítuma téna tiráiyé.

4

Ítuma Yúriabake kóiyé.

¹⁻³ Yóáane netuqyaan-íyápó-ánnámá nommá péqyikaraiye. ááqibo Ítuma mú mikáq netuqyaan-íyápó-ánnámá nommá péqyikaraiye. Péрати-

wayukama minnâ ítaraapoana Ítuma Yúríabake ítátuwena kóuraiye. Ítuma nommá íma péqyikaraiye. paá wení iyápó-annama yenamáárîq waayúkama nommá péqyikaraae. Ítuma Kááriribaqa móragaraq yauweré uráiyé.

Ítuma Táméria-inikote watáá-wataa kétéye.

⁴ Ítuma Táméria-marukaqa aúkáapi kótáma-kuraiye.

⁵ móra márûqa Táméria-wayukati márûkaqa iráiyé. pááqya márûkon-awiqa Tékemabaq waaqókáq mí-márúqá Yáakoboma wenáanikoma Yótêbi ámikaiye.

⁶ mibáq nááyóbáqá Yáakoboni nommá yabí-máíqá wáqe-uraima íbêqa paá wáiyé. aanibo Ítumma ábô-kaitana nommá yabí-máíkáqá ya máqe-uraiye. aáwaqa naí-kánáámá waaqókáq kéitata

⁷⁻⁸ wení iyápó-annama aáwaqa ko meyanîq ínéta kóuraae. móra-inikoma Támériabake nommá yabínéna iráiyé. Ítuma timá ámikaiye: “nommá tíminaq naano!” téna tiráiyé.

⁹ ááqibo maamin-íníkomá yauwéqma tiráiyé: “emá Ítirááéo-naqopo kemá Táméria-inimune. nôraq itaawáq kekáqá noqtábámá kéteno?” mirá téna timá ámikaiye.

¹⁰ anaaékaqa Ítuma maará tiráiyé: “ááqibo emá Áánûqtunopake ámî-qtataaqtabama kéitaanama ekáqá náawabi noqtábámá ítama káonaiye emá kekáqá íténaq akoqnáá umá mái-nomma áméno.” Ítuma mirá téna timá ámikaiye.

¹¹ Táméria-inikoma yauwéqma tiráiyé: “anóko, maa-nómmá yabí-máíqá mémá-nóbáqá wáiyé. ááqibo ení tawemá íma wáiyé. náakakenaq maami kúmi-nomma yabínónô?”

12 ketáái títaubikoma Yáakoboma mú mikáq anónaqa amé méqa kéono? wemá maami-nómmá yabímáiqá tímikaiqtaae. wemá áanimaakaraqa wení tipítipigaraqa mipíké narááe.” min-íníková mirá téna tiráiyé.

13 Ítuma waéqma itaí-áímmá wemmá timá ámikaiye: “máqtemmo maamipíké-nómmá naíyama óqa noqtábá yikániye.

14 máqtemma kemó yíména-nomma akoqnáá umá mái-nomma nétama anaaékaq ókaraq noqtábá íyikaniye. ááqibo kemó nommá amúnama arunóbáqá metiráá yubáma kumíniye. maami-métímá yubáma piri-piri téna kúminiye. máqtemma matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayétama matúq-matuq umá mái-yataaqa matáápoana arunóbáqá ummaa íyaniye.” mirá téna tiráiyé.

15 maamin-íníková timá ámikaiye: “anóko, mirá-nómmá timiyo! anaaékaq noqtábá ítikainaqa keqnáámmá maakáqá noqtábámá yauweré íyenune.” wemá téna tiráiyé.

16 Ítuma yauwéqma timá ámikaiye: “enawaikómá ko ááyama timá amítuwe yauweré yekao.” Ítuma mirá-tiraiye.

17 maamin-íníková tiráiyé: “ketiwaikómá íma máiyé.” Ítuma akoqnáá umá tiráiyé: “áraine. enawaikómá íma máiyé kéténe.

18 áraimma kéténe. emá móra-tiyaapaq-naqa matáánamiye. áánibo íbêqa mayáánama minná enawaiqá íma máiyé. áraiqtabama paá yaímma emá kéténe. tébakaq kenamáa tiráune.” téna Ítuma tiráiyé. maamin-íníková yauwéqma timá ámikaiye:

19 “uyátaráana-nako! Áánûqtuni amuné-náqá máane. maannâ aónanaa únnae.

20 itaao! ketáái títaubikoma maan-ánúráqá nunamummá Áánûqtukaqa tirááe. ááqibo emá ení waayúkagaraq miráuma kétee. ‘Yérútáárebaq mibáqá nunamummá mó tero!’” téna wemá tiráiyee.

21 Ítuma minnáyaba óq-aimma tiráiyee: “aaragô, itaao! óq-kanaama yínaamoema mi-kánááyábá íma anuraqá íma Yérútáárebaq nunamummá tinóne.

22 emá ení waayúkagaraq nunamuqtábámá íkéitaae. paá-wataama kétee. atóbamayikai-yataaqa Ítiráaeo-wayukarake kéipoana nunamummá-tí-yátááqtábá arupú umá ketáá kéitaunatae.

23 mi-kánáamá yíniye. áraimma mi-kánáámá íbêqa wáiyee. waayúkama árai-nunamuqtabama yeráwáqá mûtûq yirummá améta Áánûqtuni árain-aikaraqa nunamummá ketibotáá Áánûqtukaqa tínoe. owé. ketibotáá Áánûqtu yeráwáqá mûtûq yirummá améta Áánûqtuni árain-aikaraqa téta mirá-káyúkábá Áánûqtuma kákaiye.

24 Áánûqtu wenamáárîq aágoma máipoana waayúkati yirunóbáqá aágoma Áánûqtu wenamáa maqikáné iné. Áánûqtu aágoma máinapoana máqtemma yetí aágogaraq wekáqá nunamummá tínobo. aágogaraq tétama mûtûq yirummá ámiketa Áánûqtuni árain-aikaraqa nunamummá tínobo.” téna Ítuma tiráiyee.

25 maamin-íníkomá timá ámikaiye: “Metáíya (Káríqto) kumínayaba kéitaune. wemá kuména máqte-qtataaqa kéitaipoana máqte-qtataatabama

timá-timinitae.” téna tiráiyé.

26 Îtuma abarokáq timá ámikaiye: “kemá kétima-amune minná kemúne.” téna tiráiyé.

27 mikáqá wení iyápó-annama irááe. iréta Îtuma maamin-íníkótê wataá-wataa kítitata wení iyápó-annama ya káoneta yáaqtaba urááe. yeráwápíké móra-nakoma íma ítama aónaraiye: “nóiqtaba kákaiyo?” téna “nôraq itaa wetê wataá kéteno?” mirá téna móra-nakoma ítiraiye.

28 miráitana min-íníkomá no-táwémá mikáq yuwéna anó-marupaqa uréna mibáq waayúkama timá yímikaiye:

29 “iréra! móra-nakoma ya aónaaro! wemá máqte-qtataariq naayóbákáráq íbêkaraq kéuna-yataaqtaba wemá timá tímikaiye. wemá Metáíyawabiyo?” min-íníkomá téna tiráiyé.

30 ááqibo waayúkama anó-marupake yuwéta Îtunopaqa kéowata

31 mi-kánááráqá wení iyápó-annama waku-waku tirááe: “Aráábaeo, pááqyamibo paá naao!” téta tirááe.

32 ááqibo Îtuma yauwéqma timá yímikaiye: “ketí kaawéqá wáitaq abo keráwáqá maannáyaba íkeitaae.” Îtunopaqa kéowata

33 mi-kánááráqá wení iyápó-annama wemmá kítaimma wemmá kítaimma urááe: “móra-nakoma aáwaqa maméta irááô?” wemmá kítaimma wemmá kítaimma urááe.

34 Îtuma miráráá téna timá yímikaiye: “ketí aáwaqa miráuma wáiyé. kemá timátíkarai-nakoni aúyánámmá waránááre waqma mayaímá tímikaimma mamá ánatanaare.” téna Îtuma tiráiyé.

Támériabake-kayukama kéowana Ítuma yimónarena óqa waéqma itái-áímmá tiráiyē:

³⁵ “keráwáqá tiráama miráuma kétee. ‘kaayaqté-kaayaqte-wiyokoni mi-kánaágóni arupimmá yómmá anagánoe.’ abo kétune tú maréra! yómmá aónaaro! yókómá íbêqa anagégaiye.

³⁶ íbêqa arammá kúqtín-nakoma wení ápêqa kémayaitana arammá watúq-watuq umá wánin-aramma kútúma ayúgutaiye. miráumaraa úbî-nakogaraq arammá kúqtín-nakogaraq yimuqá maráyóye.

³⁷ tiráama áraine ‘móra-nakoma arammá ánayumma kéubitana káqo-nakoma arammá kútúma ayúgutaiye.’

³⁸ ááqibo keráwáqá arammá kútúma ayúma kúyoro téqa timá tíkaraune. ááqibo min-áráqtábámá keráwáqá íma uqmakéqa íma kawáá urááe. káqo-yuma maamin-árákáqtábá ôriq umá mayaímá matááwaqa ááqibo keráwáqá paá ya ayúgéguyoe.” téna Ítuma tiráiyē. Ítuma mi-kátáagóni áaimma abarokáq ítiraiye. mirá-uraiye. ánayumma wení watáama wáiyē. waayúkama yókáá mááe. móra-nakoma Ítuni watáama waayúkati yirupi kéubitana anaaékaq káqo-nakoma wení iyápó-annabike íráqôn-aaimma arakáá waayúkati yirupiké aónaniye.

³⁹ maamin-íníkoní watáaboana netuqyaa Táméria-wayukama anó-marupake Ítuqtabama yirupi kéitaae. min-íníko tiráiyē: “wemá timá tímikaiye kemá máqte-qtataariq naayóbákáráq íbêkaraq kéuna-yataaqtaba wemá timá tímikaiye.” téna máqtemma min-íníko timá yímikaiye.

⁴⁰ miráipoana maami Táméria-wayukama

Îtunopaqa kégumeta inaa-inaa tirááe: “ketáátê ya mááol!” téta tirááe. kaayaq-yúpáámá yéráwátê máqe-uraimma wení watáama tiráitata

⁴¹ óq-wayukama netuqyaamá yirummá ámikaae.

⁴² anaaékaqa maamin-íníkkómmá yemá timá ámikaae: “áqnáabaq emá ténayababoaqtaa Îtuqtabama tirummá ámikaunatae. íbêqa ketáá kenamáárîq ítaraunatae. tirupi kéitaunatae maan-nákómá áraine wemá máqtemma yirummá amíya-kayukama yeqtí atóbamaqyikai-naqa máíye.” mirá téta tirááe.

⁴³ kaayaq-yúpáámá ánatagitana wemá iyuwéna Kááriribaqa kégoena

⁴⁴ Îtuma wenamáárîq tiráíye: “Áánûqtuni amuné-nákómá wenamáápaqa íma anón-awíqa wáíye.” téna tiráíye.

⁴⁵ Kááriribaqa itata mibáq-wáyúkámá wemmá yíqtábá yimuráamuq marákáraae. yeráwáqá yenamáárîq ayú maqnánó-kanaabimma Yérútáárebaq máqe-uraawana máqte-qtataariq kéi-qtataariq mibáq immá aónaraae.

⁴⁶ anaaékaq Îtuma môragaraq Kéinabaqa Kááririmarukaqa yauweré iráíye. mibáq áqnáabaqa nommá waéqma wááéni-nomma aúkáiye. móra-ano-naqa Kápéranabake wenáanikoma karímá ákaráíye.

⁴⁷ Îtuma Yúríabake Kááriribaqa yináímmá ítátuwena miráipoana Îtunopaqa min-ánó-nákómá ko tiráíye: “ketáanima puiné kéibo. iré mamá atóbamakao!” téna min-ánókómá timá ámikáíye.

⁴⁸ maaráá Îtuma tiráíye: “paá kéqokeq-awaameqa íaonareq keráwáqá tirummá íaminoe.” téna Îtuma tiráíye.

49 anó-nakoma mibáq tiráiyē: “anoko! ketí iyápómá puínabo kuké aónaao!” téna tiráiyē.

50 Ítuma timá ámikaiyē: “kóaa! ení áanikoma paá mániyē.” téna tiráiyē. miráuma min-ánó-nákómá Ítun áama ítama arupi maréna Ítunopake kóuraiyē.

51 min-ánókómá kégumitata wení kaqtó-wayukama aapaq wenaitaátan uréta timá ámikaaē: “ení iyápóma íbêqa paá máiyē.” téta tirááē.

52 min-iyápógóní aboámá ítama aónaraiyē: “nóin-aabauma wení kokoq yámma ánatayakaraiyo?” téna ítama aónaraiyē. kaqtó-wayukama minnáma yauwéqma tirááē: “abaúma yotéqma móraitana kokoq yámma ánatamakaraiyē.” téta tirááē.

53 min-ábáúma mimóra-kánááráq Ítuma timá ámikaiyē: “enáanikoma paá mániyē.” téna aboámá aákaq makáiyē. aboágáráq máqten-araabanogaraq ábâqawaagaraqa yirupi kéitaaē.

54 áqnáabaq-awaameq-yataaqa Kéinabaq wááéni-nokaq uráiyē. ááqibo Yúríabake yuwéna Ítuma Kááriribaq mikáq keqnáámmá mi káqon-awaameqa uráiyē.

5

Tabaati-yúpááyábámá

1 anaaékaq Ítiráaeo-wayukati óq-oniqtabama Ítuma Yérútáárebaq utáiyē.

2 Yérútáárebaq mibáq nokaayúkáqá wenáwîqa Batétara waaqókáq tipi-típigoni oqtaráqá wáiyē. mi-nókááyún áwábaqa móra-tiyaapaq púgágîq-nama wáqe-uraiyē.

3 mi púgágîq-naupaqa taíbaq-wayukama yipaq atááe. yaímma yúrama karoparáiye. yaímma yítauqa arúkeq-arukeqa urááe. yaímma yítauqa yabitimáguraiye. tébakaq-wayukama yíyiyaa-kareremma urááe. nommá karááqto ínayabae téta awé urááe. áqnáabaq náawabi nommá karááqto ipí kukáitana wení áiyayaakoma akoqnáá íniye téta waayúkama yúyánápí ítaraae.

4 yúyánápíké tiráama kaqtó-wamma Áánûqtunopake móra-mora-taoqa nommá waéqma uréire uráaiye.

5 abo mórama karí-náqá kaumo-tíyáákágáráq abapaké kaumo aúqá (38 karitimaatimá) karí maéna máqe-uraiye.

6 Ítuma aúyánámmá ítaraiye min-nákómá karímá naayóbáq matáaiye. ááqibo mibáq min-náqá aipaq atáitana aónatuwena Ítuma ítama aónaraiye: “emá atóbaiyaba kákaiyo?” téna Ítuma ítama aónaitana

7 karí-nákómá yauwéqma tiráaiye: “anón-nako! yaímma-wayukama kemmá íma tiyáátoqma nokayúpímmá nommá karááqto ipímmá tikéwae íkéoe. kenamáárîq mi-nópímô kumónae téqo kéunama káqo-yu yenókáá ketí aammá kunaúyakewae kéoe.” téna tiráaiye.

8 Ítuma timá ámikaiye: “itóaa! itó éyaq ení yuwaiqá yawátama mamé minnágaraq uréire uwo!” téna akoqnáá umá tiráaiye.

9 páátákáá min-nákómá kátobakena wení yuwaikáráq yawátamena kóuraiye. aanibo mi-túpáámá Taabati-yúpáámá aagai-yúpáámá wáqe-uraiye.

10 miráipoana Ítíráaeo anó-monoq-wayukama timá

amíqmeta urááe: “íbêq-yupaama Tabaati-yúpááraré. emá ení yuwaikáráq íma mamé uréire uwo aagai-yúpááraré!” téta timá ámikaae.

11 wemá timá arútá-yimikaiye: “mamá atóbatikai-nakoma ení yuwaíqá yawátáma mamé wao titaq mamé kéyune.” téna timá yímikaiye.

12 anó-monoq-wayukama ítama aónaraae: “min-nákómá timákáitaa mamé yénama náawabiyo?” téta ítama aónaraae.

13 ááqibo atóbai-nakoma íma ítama arútaraiye Ítuqtabama náawabiyo téna Ítuma taígani-kayukabike péqma yútúgitana atóbai-nakoma íaonaraiye. Ítuqtabama íma ítaraiye wé náawabiyo.

14 anaaékaq min atóbamakai-nakoma Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naopaqa Ítuma aónatuwena timá ámikaiye: “aákaq maraa! emá kátobaane. móragaraq ení kebó-yátááqá kúmiq-yataaqa íma uwo! íbêqa pááqya-karima matááne. anaaékaq anópi wíyátábámá yabíqma arutao!” téna Ítuma timá ámikaiye.

15 min atóbai-nakoma yuwéna Ítiráaeo anó-monoq-wayukama timá yímikaiye: “min-nákómá wenamáárîq kemmá atóbamatikaraiye.” téna Ítuqtabama timá yímikaiye.

16 karí kátobamayikena mirá-qtátáárîq Ítuma kénapoana Tabaati-yúpááráqá anó-monoq-wayukama wemmá áaimma átama waqmá ikamínéta abáá-uraae.

17 ááqibo Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “keti-boó, íbêqa mayaí kémayaitaqa miráipoana mayaímá mimóráiq umá kémayaune.” téna tiráiyé.

18 min-áíqtábá Ítiráaeo anó-monoq-wayukama ókaraq-okaraq umá wemmá abáá-uma uréire urááe. Tabaatiráqá aammá aúmakaan-aimma araténa Áánûqtutaba “kenamáa ketiboé” téna tiráiyé. min-áíková má má wekáráq Áánûqtukaraq móraiq uráitata anó-monoq-wayukama abáá-uma ikamínéta urááe.

19 Ítuma maannáyaba yawwéqma tiráiyé: “kemá túyánámmá ítama kateko umá keráwáqá kétima-timune. áanikoma wenamáa wenamááriq máqte-qtataaqa íma íné imíye. paá aboámá kéi-qtataaqa káonena minnáma áanikoma mimóráiq kéiyé.

20 aboámá áanikomma ôriq umá weqtábámá amuqá kémarakaipoana kákaitana aboámá máqte-qtataariq kéi-qtataaqtabama áanikomma káraatiye.

21 aboámá pukáipike kátobamakaitana paá áanikomma pukáipike mimórá miráuma kátobamakaiye. miráuma móraiq umá aúwaraimma aboámá ámikaitana paá áanikoma móraiq umá aúwaraimma mórá náawanabi ákáí-naqa ámikaiye.

22 Ítáaro! aboámá máqte-kayukama yawááq íma umáyikaniye. Ímiye! áanikoma yawááq-umayikai-aiqtaba wemmá ayuwáinana tíniye.

23 miráipoana wé náayuwabi áanikoqtabama áwîqa múte kéyauyowana miráuma móraiq umá aboán áwîkaa kéuwiye. náayuwabi áanikon-awîqa múte íkéyauyowana miráuma móraiq umá aboámá wemmá timákái-naqa wenáwîkaa íkéuwiye.

24 kemá túyánámmá ítama ôriq umá kateko umá keráwáqá kétima-timune. náawabi ketáama iténama kemmá timátíkarai-naqa arummá aménama aúgen-auwaraimma matúq-matuq umá máí-yataaqa

kémayaiye. wemá íma yawáá kéena ímiye! arummá amína-nakoma áqnáabaq arun-iyápómá pukáipike itó-urena matúq-matuq umá paá mániye.

²⁵ kemá túyánámmá ítama ôriq umá kateko umá keráwáqá kétima-timune. mi-kánáámá yínatama áraine. mi táoqa áaimma kátenama mibáq yirun-iyápómá pukuráá-kayukama Áánûqtuni áanikon-aama itétama náayu-naayubi yirummá amétama yeráwáqá matúq-matuq umá paá mánoe.” Ítuma téna tiráiyé. óq-wataama timá yímikaiye:

²⁶ “áraine. ketibomá Áánûqtu wenamáárîq aúwarai-qtataaqa áqnáabaq pááq-urainapoana miráuma mórai q umá kemá áanikoma aúwarai-qtataaqa mórai q umá tirunóbáqá wáiyé.

²⁷ kemá Waayúka-Araakoma máunaboana keti-bomá kemmá áanikoma akoqnáá-yataaqa tímikaitaq waayúkama mamá yainánúne.

²⁸ maannáyaba íma iyánáaq uwo! ááqibo mi-kánáámá yínatama yúma pukuráá-kayukama maiqnóbáq máetama áama itánópoata

²⁹ muriánóbákénábi maiqnóbákémá utátuweta uínoe. máqte-kayukama itó-inoe. yaímma íráqô-qtataariqo uráá-kayukama paá matúq-matuq umá mánoe. tébakaq-wayukama táígo-qtataariqo uráá-kayukama yawááq-uma-ikanune.

³⁰ kenamáa kenamáárîq máqte-qtataaqa íma onááq únnae. kemá tíkái-qtataariqa íkeune. ááqibo timátíkái-nakoni ákái-qtataariqa kéune. miráipoana paá kéiteq ítama keyainaunana ketí yaináuna-yataakoma arupú kéiyé.” téna tiráiyé.

³¹ Ítuma óq-aimma tiráiyé: “keráwáqá kemmá kenamáárîq áraimmo timá tímênaqa tirummá

íaminobo paá kaayaq-wáíqóbi kaumo-wáíqómô timá-timiyaatama mikáq itánúnatae.

³² ááqibo óq-nakoma ketibomá wemá ketáaiqtabama árainma keráwáqá kétima-timitaq wenáama árain-aimma kététaqtaa ketáá kéitaunatae. kenamá ketábámá íketune.

³³ keráwáqá Yóáane nommá perai-nákónôpaqa taíbaq-wayukama timáyíkaraiye. mi-káyúkámá Yóáanema ítama aónaraawana wemá arupú umá yauwéqma tiráiyé.

³⁴ paá-wayukama Yóáane máqe-urairoana wenáyabama kemá túyánámmá íkéitaune. maamin-áímmô túnnama keráwáqá tíwáqnaa umá atóbamatikaiyabae téq kéténe.

³⁵ Yóáane wemá okáá kamá tágaraitaq pááqya-kanaama keráwáqá min-ópí timuqá kémaraae.

³⁶ Yóáane ketáaiqtabama akoqnáá umá ítaraiye. ááqibo óq-yataakoma keti mayaímá mú mikáq akoqnáá umá keqtábámá kétee. mayaímá mamá ánataao téna ketibomá tímikaitaq maami-máiyáímô mayáunama árainma ketibó timá tíkaraitaq káonaae. ketibomá mayaa téna timátíkáitaq iráune.

³⁷ aanibo ketibomá timátíkáimma wenamáárîq káqo-yu ketáaiqtaba timá yímikaiye.

³⁸ wenáama aati-aatimá íkéiteqa wenóíkaqa aati-aatimá íkaoneqa kemmá timátíkárái-nakaq tirummá íkamepoaqa keráwáqá ketiboní aagómá watúq-watuq umá tirupi íma wáiyé.

³⁹ Áánûqtun áama agamatán-áípí ketáaiqtaba kétéye. keráwáqá anó-monoq-wayukamo maamin agamatán-aimma abáá-abaa kéeqa áaimma íkeitaabo watáama paá kéyorautopoqa min-aúgên-

áúwáráímmá mayánúne téq túyánámmá kéitaae. ááqibo paá kéyorautopoana keráwáqa min-aúgén-áúwáráímmá íma yíniye.

⁴⁰ ókaraq-okaraq timá yímíkaimanibo máqtemma keráwáqá ketôpaqa iréq maamin-áúwáráímmá mayáitááqá íma kéitaae.

⁴¹ kemá íma keráwáqtábámá ketíwîqa múte yaúyóro téqa íketune.

⁴² minná keráwáqtí táaimma káoneqa Áánûqtuni akaí-yátááqá tirupi íma wáiyee.

⁴³ ketiboní náápaakaraq mamé kéyune. ááqibo keráwáqá kemmá ikétiwiraae. móra-nakoma paá wení náápaakaraq mamé yínaqa keráwáqá wemmá awiránóe.

⁴⁴ keráwákáán uráá-kayukama náaraq umáwaq tirummá kanaaráq timínô? kanaaráq ítiminoe. keráwáqá yiyuwáiyata keráwáqtí tíwîqa wenámí-kenamin umá múte yaúyóro.

⁴⁵ kemá keráwáqá ketibon-áúbáqá túbi marániye ítero. Móteti tirummá umátikena tíwâqnaa íniye téq túyánámmá kéitaa Móteti wenamá keráwáqtí túbi marániye.

⁴⁶ keráwáqá Mótetima tirummô kámeqa kemmá tirummá timínoe. ááqibo wení aúbabi keqtábámá agatáiyee.

⁴⁷ agatáimma tirummô ikámeqa náaraq umáwaq ketáama tirummá amínéq onábiyo?" téna Ítuma tiráiyee.

6

¹ anaaékaq Ítuma anó-nokayukon áwîqa Kááriribaqa nopí-káárebí meran-ábápáq uráiyee.

2 ááqibo Ítuma kégoitata karí atóbamayikain-awaameqa aónawaeta taíbaq-wayukama anaaé wakááe. miráitata

3 Ítuma anuraqá wení iyápó-annagaraq umáqe-uraae.

4 Ítiráaeo-wayukati kótámaki-kanaama waaqókárîq uráiyé.

5 Ítuma múte aónaimma taígani-kayukama wenôpaqa kéyewana káonena Píripiqtaba timá ámikaiye: “náakakena taíbaq-awaaqa meyáníq umátaawaq maami-káyúkámá yiménúnataabiyo?” téna Ítuma Píripimma Ítama aónaraiye.

6 Ítuma wemô miráini-qtataaqa ítáreboana paá Píripimma kumá yumá ítarena

7 Píripi yauwéqma Ítumma timá ámikaiye: “abapaké kaayaq-wiyókón arupi óqta-mayaima mamátaa móra-mora-nakoma móra-mutaaqa yínî-kaaweqa yiménúnatae.” téna yauwéqma tiráiyé.

8 Ítuni iyápó-annabike móra-waigon-awiqá Áánaru Tááimoni Pítaan ábâkoma Ítumma timá ámikaiye:

9 “móra-iyapogoma móra-tiyaapaq-yakaraq kaayaqá káqtútai-noyaakaraq matokáiyé” téna “ááqibo kágínagoma íma maami-máqté-káyúkábímmá kanaarâq íiniye.” téna Áánaru tiráiyé.

10 tiyáápaq-tiyaapaq-tiyaakagaraq-wayukama (5,000) máqe-uraawana íráqôn-aapeqa netuqyaa wáitana wení iyápó-annama timá yímikaiye: “máqte-kayukama tíyata maraq máero.” téna tiráiyé.

11 ááqibo Ítuma yammá maténa “Áánûqtuo, maan-ááwáqô timénayabataa timuqá kémaraakaune” timátuwena mikâq-mikaq umá yímíqme uréna

keqñáámmá káqtútai-noyaaqa maténa mikáq-mikaq umá yímíqme uráíye.

12 yeráwáqá kanaaráq umá mi-kááwéqá mamá yáawana wení iyápó-annama timá yímikaiye: “aqtó-átómá aíquma aíkuyoro yaímma páabaq íyúwáaro.” téna tiráíye.

13 waayúkama móra-tiyaapaq-yamma nátuweta aqtó-átómá tiyááka uréna títaupake kaayaq-kámáágúq-únámá aíqtuma ógiqmakaae.

14 waayúkama min-ánón-áwááméqá immá káoneta tirááe: “áraine. maan-nákómá Áánûqtuni amuné-náqá marabí ku máíye.” téta tirááe.

15 Ítuma mi-qtátáátábámô kéitenama anuraqá páátákáá wenamáa utáíye. wemmá awíqmeta koma yeráwáqtí anón-naqa tarôq umá máena yabíqyikaikaae téta kétéwana Ítuma ítátuwena páátákáá yiyuwéna anuraq utáíye.

16 Ítuma anuraq máitana aaqá enánéna yúmárán immá wení iyápó-annama yenamáa Kááiriri-nokayukaq kukááe.

17 nopí-káárébi utéta aqtamá Kápéranabaq wínéta urááe. Ítuma paá anuraq máena yeráwáqtôpaqa íiraiqtaba aaqá ékáíye.

18 akoqñáá-uwaa kéyoraitana nokómmá ôriq umá karááqto uráíye.

19 ayau-yatáraké non aúkáapi warárituqme kéyeta nopí-káárébi ké Ítuma non ámûraaqa yetôpaq kéitata aónaraae. yeráwáqá ikatîq urááe.

20 ááqibo Ítuma timá yímikaiye: “kemíbo ikatîq íoro!” téna tiráíye.

21 yeráwáqá Ítumma nopí-káárébi auwiránéta

urááe. kéowana ááqibo páátákáá yeqtí nopí-káárégómá min-ábápáq wínéta opáqá áqa írááe.

²² íbêqa iyápó-annama yuwéta nópi-káárébímô kéowatama taígani-kayukama yimónaraae. óq-aabayaanaapimma yeráwáqá mi-káyúkámá aónaraamma kímora nopí-káárábímmá iyápó-annama yenamáa máeta kóuraae.

²³ Ítuma móra-tiyaapaq-yakaraq kaayaq-nóyáákáráq yímikai-marukaqa waaqókáqá Táíbíriati mibáké káqo-nopi-kaarema írááe.

²⁴ maa-táigání-káyúkámá Ítugaraq wení iyápó-annagaraq aónaamma íma máawata miráitata yeráwáqá Kápéranabaqa nopí-káárébí maréta Ítumma abáá ineta urááe.

Ítuma tirukóní-aawaqtabama watáá-wataa kétiye.

²⁵ “aanibo yeráwáqô Ítummo káonetama nokómmá meran-ábápáq máitata ítama aónaraae: “Aráábaeo, náa-taoraq maamibáqá yénnabiyo?” téta Ítumma ítama aónaraae.

²⁶ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “árimma kétima-timune. keqtábámô tibáá kéomma kemô anón-awaameq-yataariq únnayataba íma tibáá kéobo ááqibo kemô tímúna-kaaweqa namá tímûqa yaitaq ókaraq kaawéqá timíkáae téqa tibáá kéoe.

kemá keráwáqtí aáwaqune.

²⁷ keráwáqá wáqena kabiránin-aawakoni mayaímá íma máyáaro. máqte-kabirani-qtataakoma íma mamá túbáqá máráaro! keráwáqá aáwakoma watúq-watuq umá wánin-aawakoma kétékaiyo. kemá Waayúkaagon-Araaqa ketôpaq ketibomá Áánûqtu wenáwîqa

ikámakaipoana mirán-ááwáqá watúq-watuq umá wánin-aawaqa timénúne.” téna Ítuma tiráiyé.

28 Ítumo kaawéqtábámô timá waayúkama íma ítama arútareta yeráwáqá Ítumma ítama aónaraae: “náaraq umátaawaq Áánûqtuni mayaímá wení amuq-yataáqá kanaaráq mayanúnataabiyo?” mi-káyúkámá mirá téta Ítumma ítama aónaraae.

29 Ítuma yawwéqma tiráiyé: “maami-máyáímá Áánûqtuni mayaíyé. keráwáqtábá timákáitana kúminakaq tirummá áméro.” téna Ítuma tiráiyé.

30 waayúkama timá ámikaae: “nóin-anon-awaameqa inataawáq ketáámá emmá tiruqtáá aménúnataabiyo? ení mayaímá nóinabiyo?

31 ketáái títaubikoma kokoq-márúkáká karaaq-tatááqá íma wáikaq Áánûqtuni aúbabimma miráuma maannáe. ‘aáwaqa wíyôpake wemá yimíq-yimíq uráiyé.’ ” Áánûqtuni aúbabi mirá téna kétéiyé.

32 miráitana Ítuma mi-káyúkámá timá yímikaiye: “áraitama kétima-timune. maamin-ááwáqá wíyôpake Móteti wemá íyímikaiye. ááqibo Áánûqtunopake árai-kaaweqa ketibó íbêqa keráwáqá kétimiye.

33 aáwaqa Áánûqtunopake yuwéna maa-márábí kuména maa-márábí-káyúkámá aaramá waamá wemá yeráwáqtí yirun-íyápógóní kaawéqá kéyimiye.” téna Ítuma tiráiyé.

34 waayúkama inaa-inaa tirááe: “anóko, maamirá-kááwéqá aati-aati étaa keqtaámá timíkááe.” téta tirááe.

35 Ítuma timá arúta yímikaiye: “kemá kenamáárîq matúq-matuq umá mái-aawaqune. náawabi-naawabi

ketôpaqo yénama íma áa yániye. náawa-naawabi kemmá arummô timénama íma non-áá akániye.

³⁶ kemá keráwáqá kétima-timune. kemmá kétimoneqanibo íma keráwáqá kemmá tirummá kétime.

³⁷ máqtemma ketibomá tími-qtataaqa ketôpaqtaa yínoe. náawabi-naawabi ketôpaqa yínaqa wemmá íma watuwánúne.

³⁸ ketúyánákáq tikáinaiq íonaaq Áánûqtunopake kukáupo paá wemô timátíkái-nakoni aúyánákáq kuké-mayaune.

³⁹ timátíkái-nakoma wení aúyánámmá miráuma wáíye. máqte-qtataaqa tímimma móra íyuanunaboqa ááqibo ánatai-yupaama máqtemma tími-qtataaqa múte itó-umayikanune.

⁴⁰ ketibon-aúyánákó mirá kéíye. máqtekomo kemmá ketáanima káoneq tirummô kétimeqa aúgen-auwaraimma matúq-matuq umá paá máiyataaqa íbêqa áaimma átáma kéimma ánatai-yupaama yemmá múte itó-umayikanune.” téna Ítuma tiraiye.

⁴¹ Ítuma tiráipoana “kemá Áánûqtunopake árai-kaaweqa máune.” téna titata Ítiráaeo anó-monoq-wayukama timú-timun-aimma kótéyáté urááe.

⁴² maan-áímmá tíq-tiq umá tirááe: “maaminná Ítuma Yótêbin áanikobiyo? wenaboámá wenanóagaraqa ketáámá ítaraunataabiyo? nôraq itana ‘Áánûqtunopake kukáune’ kėtiyo?” mikáyúkámá téta tirááe.

⁴³ Ítuma yetí yúyánámmá ítátuwena timá yímikaiye: “keráwáqá íma náru-narun-aimma tero!” téna tiráíye.

⁴⁴ óq-aimma Ítuma tiráíye: “ketibomá timátíkái-

nakoma wemô móra-nakoma ketôpaq yabiti máena yíniye. ááqibo ketibomá móra-nakoma íyabiti máena wemmá ketôpaq íma yíné iné. náawabi ketôpaq yinnáqá ánatai-yupaama wemmá múte itó-umakanune.

⁴⁵ Áánûqtuni wannaabí Áánûqtu wení amuné-wáyúkámá agatááe. máqte-kayukama Áánûqtu yiráátiniye. minnýaba yemá náayubi ketibon áama itétama náayubi yemmô yirááti-qtataaqa ítama arutétama yeráwáqá ketôpaq kéeye.

⁴⁶ móra-nakoma ketibommá íaonaraane. kímoranaqa Áánûqtunopake kúmîn-nakoma wenamáa ketibommá aónaraiye.

⁴⁷⁻⁴⁸ árainma kétima-timune. náawabi arummá kétimenama aati-aatímá matúq-matuq umá kémaiye. kemá matúq-matuq umá mái-aawaqune.

⁴⁹ keráwáqtí títaubikotaa kaqmáápaqa yímikain-aawakon áwîqa máánna Áánûqtunopake kúmitata nátuweta pukurááe.

⁵⁰ náawabi maakáq-ááwáqá Áánûqtunopake kúmin-aawaqa nénama wemá ípuiniye.

⁵¹ kemá kenamáárîq Áánûqtunopake kukáunama aati-aatí paá mái-aawaqune. náawabi maamin-ááwáqá nénama aati-aatí paá matúq-matuq umá mániye. min-ááwáqá timúnnama minná ketúmiye. maa-márábí-káyúkáyábáé téq kukáune. ááqibo ketúma yiménúnaboata yemá aúgen-auwaraimma mayánóe.” téna Ítuma tiráiyé.

⁵² maami-qtátááqtábá anó-monoq-wayukama aamá móté-maté umá tirááe: “náaraq umá wenaúma timínataaq nanúno?” téta tirááe.

⁵³ ááqibo Ítuma timá yímikaiye: “ítama arútáaro! Waayúkagon-Araakon aúma íma néqa wení

naaegáráqá íma néqa aúwaraimma keráwáqá paá íma mayáinoe.

54 náayu-naayubi ketúma néta ketí naaemá néta íya-kayukama aati-aatimá matúq-matuq umá mánopoata ánatai-yupaa máqtemma ketúma náiyaqa yemmá múte itó-umayikanune.

55 ketúma kateko-ááwáqá wáitana ketí naaemá áraimma naí-yátááqá wáiyie.

56 náawa-naawabi ketúmo néna ketí naaemô néna ína-waigomma wení aágoma tirunóbáqá mánipoaqa ketaágoma wenarunóbáqá mániye.

57 máqten-auwaraimma ketibomá timátíkái-nakoma wenaúyánákáráq kéena miráuma móraiq umá ketiboní paá mái-yataaqa keté wáiyie. miráipoana móra-nakoma ketúma nénama arunóbáqá ketí mái-yataaqa mayániye.

58 maamin-ááwáqá Áánûqtunopake kukáiyie. títaubikotaa kaqmáapaqa nátuweta pukurááe. mirán-ááwáqá íma wáiyie. ááqibo náawabi maamirán-ááwáqá nénama matúq-matuq umá mániye.”

59 Ítuma Kápéranabaqa monoq-náúpáqá kényiraatena mirá téna timá yímikaiye.

Ítuma paá matúq-matuq umá mái-wataagoni áaimma matokáiyie.

60 ááqibo yaímma wení iyápó-annama maamin-áímmá kéiteta yé tirááe: “maamin-áímmá um-maamá kényaiye. náawa kanaaráqá itáné inábiyo?” téta tirááe.

61 Ítuma wenaúyánánóbáqá wení iyápó-annamo aamô karáán-aimma ítaraiye. miráitana wé timá yímikaiye: “maamin-áíkömmá túyánámmá ítama

yuwánéraq kéoo?” téna Ítuma timá yímikaiye. óq-aimma Ítuma tiráiyé:

62 “ááqibo keráwáqá aónáíyanamo Waayúkagon-Araaqa naayóbáqô maéwai-marupaqa uínaqa nôraq íno?

63 Áánûqtuni aágoma mái-yataaqa waayúkama yetôpaq kéyimiye. ááqibo túgotaa íma tíwáqnaa íné iné. maamin-áímmá keráwáqá timá tímikaunama Áánûqtuni mái-yataakaraq wení aágogaraq paá máiyé.

64 aanibo keráwáqtí aúkápimma yaímma-wayukama yirummá íma ketime.” téna Ítuma óq-aimma tiráiyé:

65 “miráipoaq timá tímikaune minná ketibomá móra-naqa íma tímákainena ínanama wemá ketôpaqa íma yíné iné.” téna Ítuma tiráiyé. naayóbáqá Ítuma aónatukaiye yaímma-wayukama íma yirummá kámeta anaaéma íkéwareta kéo-kayukama ááqibo wemá webómô agayakánín-naqa wemmá aónaraiye.

66 maamin-áímmá ánatagitata taíbaq Ítuni iyápó-annabike ayuwéta yauwéqma kóuraae. ááqibo kó éta íma wetéma ókaraqa uréire urááe.

67 miráitana Ítuma min-ánnámá tiyááka naikamá kaayaq-wáyúkámá áqnáábaq yááyarena timá yímikaiye: “keráwákáráqá tiyuwéra kégo?” téna Ítuma tiráiyé.

68 Tááímoni Pítaa maará téna timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, náawanoparaq ónúnataabiyo? aati-aatimá paá matúq-matuq umá mái-aimma ení áama matokááne.

69 ááqibo ketáámá tirummá ámikaunatae. enamáa emá Áánûqtuni katekomá aokaq-náqá máanataa ketáá kéitaunatae.” téna Pítaa tiráiyé.

70 Ítuma ye táaraqa yauwéqma timá yímikena tiráiyé: “nôraq inábiyo? kemá kenamáárîq keráwáqá tiyááka umá kaayaqá ketúyánákó kéticaipoaq matáunama móra-naqa Tááqtaan-aagogaraq máiyé.” téna tiráin-naqa

71 wemá Yúqtaati aboámá Tááímoni Itikáárioti wemá wenamáa tiyáákagaraqa kaayaq-iyápó-ánnábíkémá wemá anaáekaq namuro-wáyúkábí Ítumma awíqmena wíniye.

7

Ítuni ábâqawaama wenáaraqa ikéitaae.

1 anaaékaq Ítuma Káárirî aúkáapi márûtaba-marutaba uréire uwáena uráiyé. Ítíráaeo anó-monoq-wayukama Ítumma ikamínéta owana Yúríabaq íuraiye.

2 ááqibo Ítíráaeo-wayukati ayú maqnáno-kanaama áwîqa pórábónakaa-naupaq ayú maqnarááe mîkánáámá waaqókárîq itanabóana

3 wení ábâqawaama timá ámikaae: “ení iyápó-annama mibáq emô mayáana-mayaima aónanobo maa-márúqá yuwé Yúríabaqa waao.

4 móra-nakoma wé máqte-kayukama wemô náawabiyo téta wemmá aónaineta íyanama wé íma aúpáqá mirá íniye. ááqibo maami-qtátáárîqô ínéma máqte-kayukati yúrikaq itó-ure mirá kéinata emmá aónaaro.” téta timá ámikaae.

⁵ áraine. wenábâqawaayugaraqa íma yirummá améta anaaémma íwakaae.

⁶ Ítuma timá yímikaiye: “ketí kanaamá íma pááq uráíye. ááqibo máqte-kanaama minná keráwáqti kanaamiye.

⁷ maa-márábí-káyúkámá keráwáqá íma webó kágatikaae. ááqibo kemá yeqtí táígoniq on-ááímmá timá abarokáq kéunataboata kemmá webó kágatikaae.

⁸ keráwáqá kenamáárîq ayú maqnáíbáq ko aónaaro. ketí kanaamá íma pááq uráípoaq kemá ígo-aonanune.”

⁹ maamin-áímmá ánatagitana Kááriribaq wemá máqte-uraiye.

Ítuma ayú maqnaamá ko aónariye.

¹⁰ ááqibo áqnáabaqa ábâqawaayuma ayú maqnáíbáq kówana wemá anaaékaq aúpáq utáíye. miráipoana waayúkama wemmá íaonanoe.

¹¹ máqtemma Ítiráaeo-wayukama ayú maqnaapí weqtábá abáá urááe: “náakaraq min-náqá máíyo?” téta Ítama aónaraae.

¹² waayúka-aukaapimma yaímma-wayukama wé kanaa-naré kétéwata yaímma-wayukama wé kaaqaari-naré kétéwata miráuma nóbîq-naabiq-aimma tirááe.

¹³ ááqibo waayúkama anó-monoq-wayukati yáaqa kéikatetaboata móra-nakoma íma abarokáq umá áá tiráíye.

¹⁴ ayú maqnaa-kánáámá ánatanena aúkáa-makaariqa itana Ítuma anó-monoq-naupaqa uténa aarawaamá kéyiraatena kétima-yimiye.

15 Ítiráaeo-wayukama yúyánámmá ítama netuqnaatúq kéeta tirááe: “náaraq umáwaq maamin-nákómá aúbabimma aónarenaawaq aúbama kéyorautiyo? wemá naayóbáqá íma tugarú tiráíye.” téta tirááe.

16 miráitana Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “kemô kétéraatunnama íma ketôpake íkeiye. paá timátíkái-nakonopake kéiye.

17 náawabi timátíkái-nakoni aúyánámmá itaínana wemá kemô aráátúnnayataba ítama aruténama Áánûqtunopakena kukáiyô ketááq maqmawa kétuno téna ítama arutániye.

18 náawabi wenáúyánápíkén-áímmô ténama aanábógó wenáwîqa múte yauwínéna tíniye. ááqibo náawabi timátíkái-nakon áamo ténama wení watáama árain-aine. aanibo watáama kaaqaari-áímmá arunóbáqá íma wáíye.

19 naayóbáq Móteti aammá aúmakain-aimma íyaq tímikainabiyo? ááqibo móra-nakoma keráwápíkémá íma maamin-áímmá yáqtoqma akoqnáá uráíye. nôraq itaráq kemmá tükaminera tibáá kéoo?” téna Ítuma tiráíye.

20 aarawaamá yauwéqma tirááe: “epímmá kuti-áágómá wáíye. náayuq emmá ikamínéta kéowaawaq aíbôqnaaboq-aaikon-aimma kéteno?” téta tirááe.

21 Ítuma yauwéqma tiráíye: “Tabaati-yúpááráqá kemá móra anón-awaameqa únnayaba keráwáqá káoneq iyánáaqa kéoe.

22 maamináyaba Mótetima áumo karái-ááímmá tímikaine. áraíne. min-ááímmá íma Mótetikaqa pááq uráíye. wé tináábútáá títaubikokaqa pááq uráíye. miráimanibo keráwáqá Tabaati-yúpááráqá

pááqyan-iyapogon aúma karéwaone.

²³⁻²⁴ keráwáqá Mótetini aammá aúkain-aaimma íráqôniq umá waqmá itánúnatae kéteo. keráwáqá Tabaati-yúpárááqô iyápótí yûmo karéwaomano. aónaaro! Tabaati-yúpááráqá kemá móra-naqa mûtûq atúbamakaraune. ááqibo nôraq itaráq keráwáqá tíyamma kéumatikaa? keráwáqá íma túrakakemma aónama yaínááro. máqte-qtataakon-aaimma arútárainayataaqtaba ítama yaínááro.” téna Ítuma tiráíye.

yé tirááe: “maan-náqá Káríqtowabiyo?”

²⁵ ááqibo yaímma Yérútáábake-noinin-aukaqa tirááe: “wé maamin-náráq ikamínéta kéoo?

²⁶ ááqibo aónaaro! wemá abarokáq aamá kétéye. ááqibo yé íma móra-aimma kétimakaae. áraine. máqtemma anó-kayukama yé ítaraae wé Metáiyabiyo?

²⁷ miráimanibo ketáá wemó yi-márúqá aónaraunatae. ááqibo Metáiyamo ínaqtaama móra-nakoma íma wemô kúmi-maruqa íaonaraiye.” téta tirááe.

²⁸ Ítuma monoq-náúpáqá máena waayúkama kéyiraatena timá yímikaiye. wemá ááyataa umá tiráíye: “keráwáqá kemmá kétimoneraq kemô yúnna-maruqa aónaraune kéteo? miráimanibo kemá kenamááríqá ke-túyánákáqá íkukaune. áraine. timátíkái-nakon aúyánápíké timátíkáitaqa kukáune. wenáaimma áraine. miráimanibo keráwáqá wemmá íaonaraae.

²⁹ ké kemá wemmá aónaraune. kemá wetê máqe-uraune. ááqibo wetê máunana wé timátíkáitaqa kukáune.” téna tiráíye.

30 miráitata yé wemmá ánná amínéta urááe. miráimanibo wení kanaamá íma pááq uráíye. miráitana móra-nakoma íma aneqá ayáámma ánekukaiye. ímiye.

31 taígani-kayukama aúkáapikemma yaímma-wayukama yirummá améta tirááe: “Metáíya yénama óq-anon-awaameqa mú mikáq anón-awaameqa ínáyô?” téta tirááe.

yaímma i-wáyúkámá timáyíkááwata Ítuma ánnáma ínéta urááe.

32 Ítuqtabama waayúkama netuqnaatúq-aimma káráán-aimma Péрати-wayukama ítátuweta uyátárai-monoq-wayukagaraqa Péрати-wayukaqaraqa i-wáyúkámá timáyíkááwata Ítumma ánná amínéta urááe.

33 Ítuma tiráíye: “kemá keráwátê pááqya-kanaama mánunaboqa kemá timátíkái-nakonopaqa kónune.

34 ááqibo keráwáqá kemmá tibáá kéomanibo keráwáqá kemmá íkétimonaae. keráwáqá kenamáárîq kemá máuna-marupaqa íma kanaarâq uínoe.” téna Ítuma tiráíye.

35 miráitata yé Ítiráaeo-wayukama ye-íyáá aayó-aayo kététa tirááe: “wé náakaraq kóínaqtaa íanonunataabiyo? wemá Karíki-marupaq íyaq uráíyô? káqomma Ítiráaeo-wayukama mibâq máapoana kémaena mibâq Karíki-wayukama timá yiráátiniyo?

36 wé kétiye. ‘keráwáqá kemmá kêtibaae. miráimanibo keráwáqá íkétimonaae’ ááqibo ‘keráwáqá kemô máuna-marukaqa íma kanaarâq

uínoe.’ téna kétiye. maamin-áikón áaimma nóinabiyo?” téta tirááe.

akoqnáá umá mái-nomma

³⁷ ánatainna-taoqa mú mikáq anó-taoqa ayú maq-naapí Ítuma itó éna waéqma itaí-áímmá ááyataa umá anón-aimma tiráíye: “móra náawa-naawabi non-áámô akáina-naqa ayuwáíyanawaq ketôpaq yíno kéyenawaq wemá naíno.

³⁸ Áánûqtuni áa agamatán-áúbábí kétiye. ‘arunóbáké matúq-matuq umá mái-noko metiráá yubátuwena kumíniye’ mirá kétiye.” téna tiráíye.

³⁹ maamin-áimma Ítuma Áánûqtun-aagotaba kétiye. máqtemma náayubi wenáaraqo itétama Áánûqtuni aáma mayánoe. Ítuma pukáipike íma itó-uraipoana mi táoqa Áánûqtuni aáma íma yímikaiye.

⁴⁰ yaímma-wayukama min-áímmá kéiteta mamá tirááe: “wé maamin-náqá áraimma Áánûqtuni amuné-náqíye.” téta tirááe.

⁴¹ yaímma-yu tirááe: “wemá áraimma Metáíyae” kétéwata ááqibo yaímma-yuma “ímiye” kétéwata “Metáíyaraatati wé miráuma Kááririri-marupake íyine iné.” téta

⁴² “íyaq Áánûqtuni áa agamatán-áúbábí Metáíyaqtaba tiráinabiyo? móra-aaniko Tébitin-annabike Béqtaremubaqa Tébitini pááqya-marupake kéíye.” téta tirááe.

⁴³ ááqibo miráitata Ítuqtabae téta máqtemma aa-raukáqá mamá yáíkaa urááe.

⁴⁴ yaímma-wayukama aneq yáqtoraineta kétémanibo ááqibo móra-nakoma íma wenaneqá ko yáqtokaiye.

45 miráitana anó-monoq-naupake i-wáyúkámá yauwéqma yewata uyátárai-monoq-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq min-í-wáyúkámá ítama yimónaraae: “nôraq itaráq keráwáqá wemmá íawiqme irááo?” téta ítama yimónaraae.

46 i-wáyúká yauwéqma tiráae: “móra-nakoma maan-nákó tiniq umá íketimiye.” téta tiráae.

47 Péрати-wayukama yetábámá mirá téta timá yímikaae: “wemá keráwákáráq tímioq-naayoq kéiyó?”

48 keráwáqá aónaraawaqtaawaq móra ketáábíké uyátárai-monoq-wayukabi Péрати-wayukabikemma yirummá ámikaa iyabiyo?

49 ímiye! paá maami-káyúkámá aá íma ítaraa-kayukama Áánûqtuni áa Móteti agatáimma íma kéitaae. Áánûqtu yawááq-umayikaniye.” téta timá yímikaae.

50 áaqibo yeráwápíké móra-nakon-awiqa Níkótímati wemá naayóbáq Ítunopaq ko aónaraiye wemá timá yímikaiye:

51 “ketáái Ítiráaeo-wayukati aammá aúkain-aikoma móra-nakomma íma ketáa yawááq-umakaraanataa wemô naayóbáqô nôrabi uráina-yataaqtaba tínataa ítánatae.” téna Níkótímati tiráaiye.

52 yeráwáqá yauwéqma tiráae: “egaráq Kááriribakenabono? emá Áánûqtuni aúba-wannaabin-aimma yorautiq-yorautiq umá aónaao! mipí móra Áánûqtuni amuné-náqá íma Kááririri-marupake íma pááq íniye.” téta tiráae.

8

aaraukáqá mamá kéyataiye.

1 máqte-kayukama yeqtí naaópataa wéyáwé umágoana Ítuma Órîbêti-anuraq utáiyē.

2 aabáyaanapimma nokáápaq anó-monoq-nama kuru aúkáanobaq wáipaq móragaraq yawwéqma kéuwitata máqtemma wenôpaqa iráawana maraq máena aarawaamá kéyiraatena timá yímikaiye.

3 móra-inikoma máqtemma aá itaí-wáyúkágáráq Pérati-wayukagaraq min-ínímmá awíqmeta irááe. min-íníkmá aaraukáqá mamá kéyainaitataboata yetúbáq aúkáapi mú itó-umakaraae.

4 yé Ítuma timá ámiketa tirááe: “tirááti-nakotao, maan-íníkmá kiyaamorîqa kéena aaraukáqá mamá kéyainaibo wemmá aónaaro!

5 aammá aúmakain-aipimma Móteti mirá téna timá tímikaitae. mirámô iyan-ininaukaqa óqtatanapo ikámóro téna timá tímikaitae. emá é nóina kéteno?” téta tirááe.

6 yé mirá téta wemmá makáqma aónaraae. yeráwáqá móra-aimma abáá-uma aá timákanetaboata mirá-tiraae. miráitana Ítuma aítaubitaukaq máqe-urena ayáánaubiqnapo marabí aúbama agatáiyē.

7 yemá ókaraq-okaraq umá itaa-ittaa urááe. aanibo wé itó-urena timá yímikaiye: “waayúka-aukaapikemmo móra-nakoma kúmiq-yataaqa kebó-yátááqá otaammá kuí-qtataaqa íma wárainanama áqnáabaqa móra-oqtatama min-íníkmá aneqá iyaabóma ikamíno.” téna tiráiyē.

8 ááqibo keqnáámmá aítaubitaukaq máqe-urena ayáánaubiqnapo mararáqá aúbama agatáiyē.

9 yé miráuma ítátuweta máqtemma máápaqtaa móra-mora yáubaguraae. máqtemma anó-kayukama

áqnaabaqa kówata yinaaémma tébakaq-wayukama yáubaguraae. ááqibo Ítumma wenamáa ayuwéta kóuraae. kówana wenamáa min-íníkógaráq máqe-uraiye. wemá Ítun aúbáq itó-uma máitana

10 Ítuma itó-urena min-ínikómá timá ámikaiye: “maan-íníkô, yé náakaraq mááo? móra-nakoma enôpaqa íyaq óqtatamma iyaabótukaiyo?” téna tiráiyé.

11 min-ínikómá tiráiyé: “anó-nako, móra íma máiyé.” téna tiráiyé. ááqibo Ítuma timá ámikaiye: “kegaráqá íma yawááq kéumakaune. emá kóao. kóoure anaaékaq íma móragaraq kebó-yátááqá uwo!” Ítuma maamin-ínikómá timá ámikaiye.

Ítuma maa-márábín-óné.

12 anaaékaqa Ítuma keqnaáámmá tiráiyé: “kemá maa-márábín-ómmúne. náawabi ketinaaémo warénama wemá matúq-matuq umá mái-omma kémayena kumayuqnóbáq aati-aatimá íma uréire íniye.” téna tiráiyé.

13 Péрати-wayukama wemmá timá ámikaae: “emá enamáárîq timá waéqme uréire kéone. emô téna-yataaqa íma áraimiye.” téta tirááe.

14 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “kemá kenamáárîq ketáyaba tennamá áraine. káqo-nakomo máena ketáyaba tinnama árain-aimma tíniye. kemá náakakenabi iréq náakarabi kemá ónúnama kéitaune. miráipoana ketáama árain-aimma wáiyé. ááqibo náakakenabi iréq náakarabi kemá ónúnama keráwáqá íkéitaae.

15 keráwáqá maa-márábí-káyúkámá paá maa-márábín-ááíqtábámá ítama káyainaabo kemá mórai q umá móra-nakoma íma yawááq kékumakaune.

16 kemá íma kenamáa máune. timátíkái-nakoma minná ketibomá ketimakaq máíye. miráipoana kemô móra-yataaqa káyainaunama árain-aaimma káyainaune.

17 Ítiráaeo-wayukati aammá aúkain-aipimma kėtiye. kaayaq-nákórátámô móra-aimmo tíyamma minná yenákámô nóinabi tíyamma árain-aine. mirá téna kėtiye.

18 kemá kenamáárîq ketábá kétunama ketibomá timátíkái-nakoma ketábágárâq kėtiye.” téna Ítuma tiráíye.

19 yeráwáqá ítama aónaraae: “enabomá náakarabiyo?” téta ítama aónaraae. Ítuma yawwéqma tiráíye: “minnámo kemmô kétimonaama minná ketiboé. ááqibo kemmô kétimoneqa minná ketibo aónainoe.” téna tiráíye.

20 Ítuma maamin-áímmá anó-monoq-naupaqa káyiraatena waaqókâq Áánûqtuma yimuqá marakéta áme-moneqa wáinaukapaqa timá yímikaiye. wení kanaamá íma iráipoata móra-nakoma íma ánná ámikaiye.

keráwáqá kemô kóunabaqa íma kanaarâq uínoe.

21 miráitana keqnáámmá Ítuma timá yímikaiye: “kemá kégounaboqa keráwáqá kemmá tibáá in-omanibo keráwáqá keráwáqtí kúmiq-yataapikaraq kebó-yátáápíkarâq uínoe. kemá kónabaqa keráwáqá kenamáárîq íma kanaarâq uínoe.” téna Ítuma tiráíye.

²² miráitata máqtemma Ítiráaeo-wayukama tirááe: “minná wenamáárîqa íyaq ikámma puínéna kéiyó? nôraq inábiyo wé tiráíye ‘kemó kouna-marupaqa keráwáqá íma kanaaráq uínoe?’ ” téta tirááe.

²³ ááqibo Ítuma óq-aimma timá yímikaiye: “keráwáqá napakémíbo kemá yanaapákémúne. keráwáqá minná maa-márábí-káyúkámóbo kemá maa-márábíké-náqá íma máune.

²⁴ miráitaq keráwáqá timá tímíqma ánatarauene. keráwáqá keráwáqtí kúmiq-yataapikaraq kebó-yátáápíkaráq puínoe. keráwáqá tirummô timíyaqa náawabi MÁUNE. kegáráq Áánûqtute mórabi máune. áraimma keráwáqá keráwáqtí kúmiq-yataapikaraq kebó-yátáápíkaráq puínoe.” téna Ítuma tiráíye.

²⁵ yé timá ámikaae: “ááqibo é náawabono?” téwana Ítuma timá yímikaiye: “minná áqnáabaqa kemá nóine térabi timá tímikaune.

²⁶ netuqyaan-áímmá keráwáqtábá kenamáárîq timá keráwáqá yawáaq-umatikanaa únnae. ááqibo óq-aimma tenúne. máqten-aimma kemá marabí-káyúkámá kétima-yimunama mútûqa timátíkái-nakoma wenôpake itáunama wemá aati-aatimá áraimma kétéye.” téna Ítuma tiráíye.

²⁷ aboáqtábá kétitata yemá ítaraae.

²⁸ miráitana Ítuma timá yímikaiye: “anaaeékaqa kemá Waayúkagon-Araakokaqo kaapaq-yátáqá múte yauyéqa mikáqá kemmá náawabi MÁUNE tímónanoe. máqte-qtataariqo kéunama kenamáa kenamáárîq íkeune. ímiye. kemá maami árain-aimmo túnnaa ketibomá kétiraatena timá tímín-aimma kétune.

²⁹ maaminámo timátíkái-nakoma wemá keté

máiyē. máqte-qtataariq únayaba wemá amuqá kématikaipoana wemá kemmá ítiyuwaitaq kenamáa íureire kéune.” téna Ítuma tiráiyē.

³⁰ wemá aamô kítitama taíbaq-wayukama wemmá yirummá ámikaaē.

Ítuyaa Áabaraama

³¹ móragaraq Ítuma Ítiráaeo-wayuka wemmô yirummá ámê-kayukayaba tiráiyē: “kerawáqô ketáabimmo máeqa árainma keráwáqá ketí iyápó-annama mááē.

³² keráwáqô ketáabimmo máeqa keráwáqá máqten-arai-qtataaqa aónéqa árain-aaimma ítaraunama keráwáqá ánnábike ayútikaiyaqa kóinoē.” téna Ítuma tímá yímikaiyē.

³³ mirá téta yemá tímá ámikaaē: “ketáámá Áabaraan-annabike-kayukataa máunataē. óq-wayukama keqtáámá íyaqtorewaone. ‘keráwáqá ánnábike ayútikaiyaqa kóinoē’ nôraq itaawáq kéteno?” téta tirááē.

³⁴ Ítuma yauwéqma tiráiyē: “árain-aimma kétima-timune. kúmiq-yataariq i-nákómá otaammá kuína-nakokaraqa minná otaammá kuína-yataakoma wemmá yáqtoqma ánná kámiyē.

³⁵ yáqtorai-nakoma ábâqawaan aúkáapimma íma máiyē. ááqibo paá áanikoma ábâqawaan aúkáapimma wemá aati-aatimá máiyē.

³⁶ otaammá kuína-yataakoma keráwáqô yáqtorainaqa kemá áanikoma aati-aatimá ketiboté kémaunaboq kemô yabítuwanaqa kóinoē. miráipoana áraine móra-nakogaraq móra-yataakaraq keráwáqá íma kanaaráq yáqtoraniyē.

37 kemá ítaraune. Áabaraan-annama mááe. ááqibo kemô timátimuna-yataaqa íma kémaiyeq kemmá tíkamino-kanaayaba abáá kéoe.

38 ketibonôpaq wái-qtataaqtaba aónareqa kétimatumune. nóinainabi ketibonôpakemo ítáama miraíno.” téna Ítuma tiráíye.

39 Ítiráaeo-wayukama miráuma tirááe: “ketibotáá Áabaraama máíye.” téta tirááe. Ítuma yawéqma tiráíye: “Áabaraan-annama máeq oweqa wemô mayaímá máyáinikaa umá mayaíné oné.

40 kemá árain-aimma Áánûqtunopake ítama timá tímikaunaboqa keráwáqá kemmá tíkamineqa tibáá kéoe. Áabaraama mirá íuraiye.

41 keráwáqá Tááqtaama keqtiboní mayaímá kémayaabo!” téna Ítuma kétitata waayúkama agaren áaimma tirááe: “aguyáán-iyaporaá íma máunatae. Áánûqtu wenamá ketibotáá máíye.” téta mikáyúkámá tirááe.

42 Ítuma timá yímikaiye: “Áánûqtuqtaba ketiboé téq oweqa kemmá túyánámmá timíné oné. kemá Áánûqtunopake iréqa íbêqa maami máunaboqa kemmá túyánámmá timíné oné. kemá íma ketúyánápíkemmá kukáupo Áánûqtu timátíkítaq kukáune.

43 nôraq itaráq ketáama íma ítama kárutao? ketáama íkétikaipoaqa keráwáqá íma kanaaráq ítama kárutaae.

44 keqtibomá Tááqtaama máitaq ákái-qtataariq kéoe. Tááqtaama naayóbáqá áqnáabaqa káqo-nakomma ikákaiye. aboámá máíye. wepímmá árain-aimma íma wáitanaboana wemá aati-aatimá árain-

aaikon-anaaema íkéwaraiye. wemô kaaqaari-áímmô kétena wenáabike mirá téwaine. maami-kááqáárí-nákómá kaaqaarimô kétenama kaaqaari-áíkkón aboámá máíye.

⁴⁵ ááqibo kemá áraimma kétima-timunaqanibo kemmá íma keráwáqá tirummá kétime.

⁴⁶ kanaaráq móra-waigoma keqtábá kúmiq-yataariq kéone tíníyô? kemô áraimmo kétima-timunaqa nôraq itaráq ketáama íkéitaa?

⁴⁷ náawabi Áánûqtuni iyápóma máenama wemá Áánûqtuni áama kéitaiye. keráwáqá íma Áánûqtuni iyápó máepoaqa íma wenáaraqa kéitaae.” téna Ítuma tiráíye.

⁴⁸ Ítiráaeo anó-monoq-wayukama yauwéqma tirááe: “emá Táméria-napoa kuti-áágón áaraan-aimma kéteno? ketáámá árain-aimma kétunataabiyo?” téta anó-monoq-wayukama tirááe.

⁴⁹ Ítuma yauwéqma tiráíye: “kuti-áágómá tirunóbáqá íma máíye. ááqibo ketibon áwîqa múte kéyauyune. áánibo keráwáqá ketíwîqa múte yauwínôqtaba kammáa kámagoe.

⁵⁰⁻⁵¹ kemá ketíwîqa íma múte yauyónáá kéune. ááqibo móra-nakoma ketíwîqa múte yauwínéna kéena wemá mamá kéyainikaiye. áraimma keráwáqá kétima-timune. móra-nakomo ketáama warénama wemá aati-aatimá ípuiniye.” téna Ítuma tiráíye.

⁵² anó-monoq-wayukama miráuma tirááe: “árain-uramma íbêqa itáunatae. epímmá kuti-ááqómá arunóbáqá wáíye. Áabaraama pukuráitata Áánûqtuni amuné-wáyúkágáráq pukurááe. ááqibo emá kéténe ‘móra-nakoma ketáamo warénama ípuiniye.’

⁵³⁻⁵⁴ nôraq inábiyo? ketibotáá Áabaraamma pukitaa mú mikákáán-ánómmá emá máano? Áabaraama pukuráiyee. Áánûqtuni amuné-wáyúkágáraq máqtemma pukurááe. emá náawana káureq kéteno?” téta tirááe. Ítuma yauwéqma tiráiyee: “kemô ketíwîqo múte yauyéqa minná ketíwîqa paátataaqiyee. móra-nakomo ketíwîqo múte yauyénama minná ketibomíyee. keráwáqô temmá minná keráwáqtí ítóe.

⁵⁵ keráwáqá wemmá íaonaraabo kemá wemmá aónaraune. kemá téqa wemmá íma aónaraune ten-namá keráwákáá ónúne. kaaqaari-náqá mánune. owé. kemá wemmá aónareqa wenáama matokéq mirá kéone.

⁵⁶ keqtítaubikoma Áabaraama kemá kukáuna-kanaama aónanipoana Áánûqtu aráátiraipoana ôriq umá amuqá makáiyee. káonena amuqá makáiyee.” téna Ítuma tiráiyee.

⁵⁷ Ítiráaeo anó-monoq-wayukama timá ámikaae: “emá íma móra-tiyaapaq-tiyaaka-auqa uráápo emá Áabaraamma náaraq umá aónaraano?” téta tirááe.

⁵⁸ Ítuma yauwéqma timá yímikaiyee: “naayóbáq Áabaraamo íma máikaqa kemá kenókáá náawabi máqe-uraunama MÁUNE.” téna Ítuma timá yímikaiyee.

⁵⁹ miráitata yemá óqtatamma múte matéta Ítumma iyaabóma ikamínéta urááe. ááqibo wemá aúpáq péqmarena anó-monoq-naupake yaákarena aa íwáimma yaúbaguraiyee.

9

aúgaroq-nakoni watáama

1 Ítuma uréire kéena mórama aúgaroq-naqa aónaraiye. wemá naayóbáqá anóama kémarakaitanama aúramma karopáguraiye.

2-3 máqtemma Ítuni iyápó-annama wemmá ítama aónaraae: “Aráábaeo, náawaq kúmiq-yataariq itanawáq anóama aúgaroq-iyapoma marákárainabiyo? maamin-nákóáq kúmiq-yataariqa urái anóaboawaq kúmiq-yataariqa uráiyô?” téta ítama aónaraae. ááqibo Ítuma maará téna timá yímikaiye: “maamin-nákóní kúmiq-yataakoma íma wemmá mamá aúgaroq-naqa aúkáiye. wenanóboyuti kúmiq-yataakoma íma wemmá mamá aúgaroq-naqa aúkáiibo mi-wágón áaimma miráuma íma wáiyé. ímiye. maami-qtátááqá Áánûqtuni maiyáígomá abarokáq maan-nákókáq pááq íniye.

4 íbêqa aabaúmá wáinagaraq timátíkáinakoni mayaímá máyáanatao. miráipoana aaqô enáinanama móra-nakoma mayaímá iyaonena kanaaráq ímayaniye.

5 kemá maa-márábímô máunama kemá maa-márábín-ómmúne.” mirá téna Ítuma timátuwena

6 Ítuma mararáq wirááti wiqmakéna maramá abákáténa wirááti-maragaraq mamá yogarí-karaariq umátuwena Ítuma yomá tarôq uráiyé. tarôq umátuwena Ítuma mi-tónápó min-nákóní aúnáakaq pérakatuwena

7 miráitana Ítuma wemmá timá ámikaiye: “emá Táéróa-nokaayupi nommá koberaao.” téna tiráiyé. maamin-áwíqá waéqma yarááe “timákáawana kóuraiye”. miráitana wemá uréna nommá kobékaiye. nommá pétuwena mikáké aúramma karáqma aónamaena yauwéqma iráiyé.

8 ááqibo máqtemma wení márûpaq-wayukagaraqa wemmá káonaa-kayukagaraq naayóbáqá wemá aáwaqtaba aarawaamá ítama yimónéwaine téta yé tirááe: “nôraq inábiyo? aqá maamin-nákómá maraqô máena waayúkaraqa áa kényaitana aáwaqtabama itaa-ittaa éwainabiyo?” tewata

9 yaímma-wayukama tirááe: “owé. wemá maamin-náqíye.” téta tirááe. ááqibo yaímma-wayukama tirááe: “ímiye. wemá paá miráuma móraiq urái-naqiye.” tewana aanibo aanábógó wé tiráíye: “minná áraimma kemúne.” téna tiráíye.

10 yé timá ámikaae: “nôraq itanawáq aúramma kabárikaiyo?” tewana

11 wé yauwéqma timá yímikaiye: “min-náqá Ítue téta áwîqa kéyaae. wemá yomá tarôq umátuwena túnáakaq tótaa umátikátuwena wé timá tímikena tiráíye ‘emá Tááéróa-nokaayupi nommá koberaao’ téna titaqá ááqibo kemá nommá kogéberaunana túrakoma íraqôniq kéitaq kéqokeq-yataaqa íbêqa káonaune.” téna titata

12 yé timá ámikaae: “min-náqá náakaraq máíyo?” tewana maará téna wemá tiráíye: “kemá paá íaonaraune.” téna yauwéqma tiráíye.

13 maamin-náqá naayóbáqá aúramma karopáguraimiye yemá Pérati-wayukaraq awíqmeta urááe.

14 mi-túpáámá Ítuma yomá tarôq umátuwena aúgaroq-naqa mamá aúramma tágayakaraiye mi táoqa Tabaati-yúpááraré.

15 mikáq Pérati-wayukama ítama aónaraae: “enaúrakoma náaraq umá íraqôniq uráíyo?” tewana wé timá yímikaiye: “wemá túnáakaq yomá

pétikaitaq nommá kobéqtuwe íbêqa kanaaráq káonaune.” téna timá yímikaiye.

16 miráipoana yaímma Pérati-wayukama tirááe: “Tabaati-yúpáámá íma kawáá kéipoana maamin-nákómá Áánûqtunopake íraiye.” téta tirááe. káqo-Perati-wayukama tirááe: “wemô kúmiq-araaq-naqa máenamoenama wemá náaraq umáwaq anón-awaameqa kanaaráq iné inábiyo?” téta timátuweta yaíkaaq umá kaayaq-ánnáe urááe.

17 miráitata min-nákómá keqnáámmá ítama aónaraae: “enaúramma wemá kékabarirakaitaa wetábámá nóineq tinóno?” téta ítama aónaraae. wé tiráíye: “wemá Áánûqtuni amuné-náqíye.” téna yauwéqma tiráíye.

18 ááqibo wemá naayóbáqá aúgaroq-naqa marákáraamanibo íbêqa kanaaráq káonaitata anó-monoq-wayukama minnáyaba yirummá íkámataboata anóboyuma yááyareta ítama yimónaraae:

19 “maaminnâ keqtáaninabiyo? árainaq kenákámá aúgaroq-naqa marákáraayanabiyo? owé. kétéyamanibo náaraq umáwaq íbêqa wemá aúramma kanaaráq káonaiyo?” téta ítama yimónaraae.

20 anóboyuma yauwéqma timá yímikaaye: “ketáanikorataboaka aónaruyama anóama aúgaroqa marákáraiimiye.

21 ááqibo wé náaraq umá aúramma kanaaráq káonaiyo? kerátá íma ítarauye. náawa aúramma mamá kabárirakaraiyo? kerátámá íaonarauye. wemmá ítama aónaaro! wemá anópoana wenamááríq aamá timá-timiniye.” téta tirááye.

22 wenanóboyuma Ítiráaeo anó-monoq-

wayukayataba yáaqa kéikatetaboata mirá-tiraaye. anó-monoq-wayukama yeráwáqá wágáábaq timá akoqnáá umákaae: “móra-nakoma Ítuqtaba Metáiyae tínna-naqa monoq-náúpáké watuwánúnatae.”

²³ minnáyababoata wenanóboyuma tiráaye: “wemá anómibo wekáq ítama aónaaro.” téta tiráaye.

²⁴ miráitata kaayaq táoqa keqnáámmá maamin-nákómá naayóbáqá anóama kémarakaitanama aúramma karopáguraimiye wemmá Pérati-wayukama ááyareta yé timá ámikaae: “emá Áánûqtun-awiqa múte yauyuwo! ketáá káonaunatae maamin-náqá Ítuma kúmiq-yataariq i-náqíye.” téta tiráae.

²⁵ minnáyabo min-nákómá yauwéqma tiráiyee: “wemá kúmiq-yataariq inárabi íyabiyo kemá íma ítaraune. kemá móra-yataaqa áraimma kéitaune. kemá naayóbáqá túgaroq-naqa máqe-uraunamibo íbêqa kanaaraq káonaune.” téna wé timá yímikaiye.

²⁶ yé ókaraq-okaraq itaa-ittaa umá ítama aónaraae: “wemá emmá nôraq umákáraiyo? wemá náaraq umá aúramma kabárirakaraiyo?” téta ítama aónaraae.

²⁷ yauwéqma wé timá yímikaiye: “kemá keráwáqá timá tímikaunaqanibo íma kéitaae. nôraq itaráq keráwáqá keqnáámmá itánéra kéoo? áqa keráwákáraraq kétékaitaraq wení iyápó-annama auránéra kéoo?” téna yauwéqma tiráiyee.

²⁸ yé wemmá aá awááğureta tiráae: “emáaq wení iyápó-annama mááne. ááqibo ké ketáá Mótetini iyápó-annataa máunatae.

²⁹ Áánûqtuma Mótetima aamá ámikaiye minnáyaba kéitaunatae. miráimanibo min-náqá náakakena iráiyoo? ketáá íaonaraunatae.” téta tiráae.

30 min-nákómá yauwéqma timá yímikaiye: “keráwáqá anó-kayukamanobo wé náakakena kéiyó íaonaraunatae téq kétee. aanibo wemá wenamááriq ketúramma mamá kabáritikaraiye.” téna tiráiyé.

31 yé timá ámikaae: “túyánámmá kéitaunatae. Áánûqtuma kúmiq-wayukati yáama íma kéitaibo paá wenaúyánámô ítama kaqtó umá máyáa-kayukama yetáama Áánûqtu kéitaye.

32 maa-márámô tarôq urái-kanaarake íbêq-kanaarakaraq aúramma karoparáin-iyapoma marákáitana móra-nakoma íma kabárirakewaine. móra-nakoma íma kanaaráq mirá-iniye.

33 maamin-náqá Áánûqtunopake írenama wemá anón-awaameqa kanaaráq íiniye.” téna wé tiráiyé.

34 yé akoqnáá umá tirááe: “nóinabiyo! emá kúmiq-yataapi paá marákáaraa íbêqa ketáá kêtiraa-tennataabiyo?” téta yé timátuweta min-náqá yabitimátukaae.

35 Ítuma min-náqá yabitimátúwáan-aimma ítátuwena yaónatuwena tiráiyé: “emá Waayúka-Araakomma arummá káme íyabiyo?” téna ítama aónaraiye.

36 min-nákómá yauwéqma tiráiyé: “anóko, wemá náawabiyo? timá tíminaq wemmá tirummá áméno.” téna tiráiyé.

37 Ítuma timá ámikaiye: “wemmá aónatukaane. minná íbêqa etê wataá-wataa kéteq máune.” téna Ítuma timá ámikaiye.

38 uyátáraana-nako, kemá emmá tirummá kámune.” timátuwena Ítukaqa araayutáúmmá aténa nunamupí Ítun-awíqa múte kéyayúena timá

ámikaiye.

³⁹ miráitana Ítuma tiráiyē: “maa-márábí kemá árain-aiiqtaba kaaqaari-ááíqtábá yainaiyábá kukáune. miráitata íkaonaa-kayukama kanaaráq aónanoe. ááqibo káonaa-kayukama yúgaroq-wayukama auránóe.” téna Ítuma waéqma itaí-áímmá tiráiyē.

⁴⁰ yaímma Pérati-wayukama wenamakaq máeta timá ámikaaē: “kekáráqtáá túramma kégaropaiye. íyaq kéteno?” téta timá ámikaaē.

⁴¹ Ítuma yauwéqma tiráiyē: “keráwáqô paá túgaroqo máeq oweqa keráwáqá íma kúmiq-yataakaraqa íneq oné. ááqibo íbêqa keráwáqá ‘kanaaráq káonaunatae’ téq kétee. miráipoana keráwáqtí kúmiq-yataaqa paá wáiyē.” téna Ítuma tiráiyē.

10

tipi-típigoni kurubí waéqma itaí-áímmá

¹ Ítuma mirá tiráiyē: “árainmma kétima-timune. náawabi móra-nakoma tipí-típigoni kurubí oqtabákémá íuyenamo óq-aukapakemmo uyénama maami uyábéráina-naqa moyá-náqá máiyē.

² móra-nakoma oqtabákémô uyábérái-naqa wemá tipí-típi-kawaa-nare.

³ kawáábóana oqtaráq yabí-nakoma oqtamá kéiyakaiye. miráitata tipí-típima yeqtí kawáá-nákón áama kéitaaē. wení tipí-típima yíwîq-yiwiqa yátuwena mi-kánóqá máápaq áqnáabaq kóitata anaaé waqmé kégumoe.

4 wení tipi-típima yiwíqma márúte yuwéna wemá áqnáabaq kégumitata wenáama kéitetaboata tipi-típi-annama anaaé wakááe.

5 káqo-wan anaaé íkewaraae. káqo-wan áama íteta wenáaq ikátéta peréqé wínoe.” téna Ítuma tiráiyé.

6 waéqma itaí-áímmá Ítuma timá yímimanibo yeráwáqá nóin-aainabiyo téta íma ítama arútaraae.

oqtayábámá Ítuma kétiye.

7 ááqibo Ítuma keqnáámmá timá yímikaiye: “árainma kétima-timune. kemá tipi-típigoni oqtamúne.

8 máqtemma áqnáabaqa ye-káyúkámá yeráwáqá moyámmá mayaí-wáyúkáé. ááqibo tipi-típigoma íma yetáama kéitaae.

9 kemá oqtamúne. náawabi oqtaráq wéna arummá tiména kurunóbáq uyáberaina wemmá kawáá umákanune. wemá uyábekena yaúbagure umá uréire kéena aáwaqtaba abáá umá mayániye.

10 moyá-nákómá moyámmá kémayena kéikamena kéqokeq-yataaqa mamá táíq inéna kéiyé. kemá yúnna minná yeráwáqá matúq-matuq umá máiauwaraimma óqiqma yiménáae téq iráune.” téna tiráiyé.

tipi-típogoni kawáá-náqá máune.

11 óq-aimma Ítuma tiráiyé: “kemá íráqô-tipi-tipi-kawaa-naqupo ketiyáánaubiqa aóna-mayaaro. íráqô-tipi-tipi-kawaa-nakoma wemá tipi-típi-annayabae téna puíniye.

12 móra-nakoma paá meyáqtábá mayaímá kémayena wemá kawaa-náqá íma máena tipi-típima íma yabíqma kárutaiye. áwáábíq-iyammo ínanama

wemá iyuwéna péqmare kóinana áwáábiq-iyakoma tipi-típima yúpuqma pípéban éqé kéyuwaiye.

¹³ wemá paá móneqtaba mayaímá kémayena tipi-típi-yatabama íma arummá kéumayikaiye.

¹⁴ kemá tipi-típigoni íráqô-kawaa-naqune. ketí tipi-típi-annama kéyimonaunata kemmá kétimonaae.

¹⁵ mórai q umá ketibomá kemmá kétimonaitaq kemá wemmá káonaune. aanibo maami-típí-típí-ánnáyábáé téq ketí aúwaraimma yetôpaqa kéyimune.

¹⁶ ketí óq-tipi-tipima íma maami-tíqnóbákémíbo minnágaraq kemá áqnáabaq kéweq yíwíqme onata ketáama itánoe. miráiyata kímora tipi-típi-annama máiyana kímora-kawaa-nakoma yabíqyikaniye.

¹⁷ ketí aúwaraimma kéyimune. minnágon-aaigtaba ketibomá keqtábámá kákaiye. miráinaq anaaékaq ketí aúwaraimma yauwéqma mayánúne.

¹⁸ móra-nakoma ketí aúwaraimma íma kanaaráq matuwániye ímiye. kenamáárîq ketí aúwaraimma kéyimune. kemá ketí akoqnáárake ketí aúwaraimma kanaaráq yukéq ketí akoqnáárake kanaaráq yauwéqma mayánúne. maamin-áímmá ketibonôpake matáune.” téna Ítuma tiráiyé.

¹⁹ Ítiráaeo anó-monoq-wayukama maamin-áíqtábá keqnáámmá yaíkaa q umá kaayaq-ánnáíq urááe.

²⁰ netuqyaa-káyúkámá tirááe: “kuti-áágómá wepímmá máitana wemá aíbôqnaaboaq kéiyé. nôraq itaráq wenáama kéitaa?” téta tirááe.

²¹ yaímma-wayukama tirááe: “maamin-áímmá íma aíbôq-nakon-aamiye. móra kuti-wákómá aúgaroq-nakoni aúramma mamá íyaq kanaaráq kabáírakaniyo?” téta tirááe.

Ítíráaeo anó-monoq-wayukama Ítuma namuroîq umákáraae.

²² anaaékaq Yérútáárebaqa ayú maqnaí-kánáámá pááq uráíye. mi-kánáámá naayóbáqá monoq-námmá yimuráámuq kémareta monoq-nákóní oq-tamá Ítaae. mi-kánáámá yaugi-kánáámíye.

²³ Ítuma anó-monoq-naupaqa yítaubikoma Tórómóni-oqtaraqa uréire kéitata

²⁴ Ítíráaeo anó-monoq-wayukama amakaq yagutéta timá ámikaae: “emá Metáiyamo máema kanaaráq timá abarokáq umá-timinonatae. náaraq umá-taoraq awé ónúnataabiyo?” téta timá ámikaae.

²⁵ Ítuma maará téna yauwéqma tiráíye: “kemá timá tímîqma ánatatukaun-aqanibo keráwáqá íma tirummá tímikaae. máqte-mayaima ketibon áwîkaqa kémayaunama ketáaiqtaba kétiraatiye.

²⁶ miráimanibo keráwáqá íma ketí tipi-típi-annama máepoqa íma tirummá ketime.

²⁷ máqtemma ketí tipi-típi-annama ketáama kéitaawaqa kemá yemmá kéimonounata ketinaae mákewaraae.

²⁸ kemá matúq-matuq umá paá mái-auwaraimma keyimune. miráipoata yemá íma aúyokinoe. móra-nakoma ketiyáápike yemmá íma yabítuwaniye.

²⁹ nói-qtataarabi ketibomô tímîmma minná mú mikáq anókaapoana móra-nakoma ketibon ayáápike yemmá kanaaráq íyabítuwaniye.

³⁰ ketibotê kegáráq kerátámá kímoramuye.” téna Ítuma tiráíye.

³¹ Ítíráaeo anó-monoq-wayukama keqnaámmá óqtatama mamá ikamínétamo kéowanama

32 Ítuma timá yímikaiye: “netuqyaammá íráqô-mayaima ketibonôpake tiráátiraune. keráwáqá nói-mayaiyabawaq óqtatamma iyaabóma tíkaminera kéoo?” téna Ítuma tiráiyé.

33 anó-monoq-wayukama yauwéqma timá ámikaae: “ketáámá íma móra íráqô-mayaiyabata óqtatanapo ikamónátaa kéunatae. ímiye. emá Áánûqtuma áyóqa káyaanatae. emá paá-naqanopo ‘kemá Áánûqtumune’ kétenaqtae.” téta tirááe.

34 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “‘tiráune keráwáqá Áánûqturaa-moe.’ miráuma agamatámmá keráwáqtí aammá aúmatan-aipimma íyaq agatáiyô?”

35 wannaabímmá Áánûqtu yemmá timá yímikena mera-káyúkáyábámá Áánûqturaane. téna yeqtábá tiráine. Áánûqtuni watáama agamatá kátáámá aati-aatimá wení akoqnáama íma kanaaráq aúyoraniye.

36 ketibomá móra-aukapaq kétékena maa-marábí timátíkaraiye. miráipoana ‘kemá Áánûqtun áanikomune’ túnnama keráwáqá keqtábámá áyóqa káyaiye kéteo?

37 ketiboní mayaímá ímo kémayaanaqa kanaaráqíbo ketáaraqa tirummá ítíméro.

38 ááqibo ketiboní mayaímá kémayaanaqa keráwáqá ketáaraqa íma tirummá ketimeq oweqa kemá mayaímá mayáunaraq káonera mí-máyáígómá tirummá kámara anaaékaq ítama arutánoe minná ketibomá tirunóbáqá máitaqa kemá wenarunóbáqá máune.” téna Ítuma timá yímikaiye.

39 miráitata móragaraq yáqtoqma ánná amínéta ománibo wemá iyáápike akarupátuwena kóuraiye.

40 keqnáámmá Îtuma yauwéqma uréna Yótaa-nomma atátuwe uréna naayóbáqá Yóáane nommá péqyikewaipaqa mibáq ko máqe-uraiye.

41 mibáq máitatama wenôpaqa aarawaamá netuqyaa irááe. iréta tirááe: “Yóáane íma móra-awaameq-yataariqa uráimanibo máqten-aiqtaba maami-nákótábá Îtuqtaba timá áraimma tiráíye.” téta tirááe.

42 ááqibo mibáqá netuqyaa-káyúkámá Îtumma yirummá ámikaae.

11

Arááatarati pukuráíye.

1 ááqibo móra-naqa karímá matáíye. minákón-áwîqa Arááataratie. wemá Béqtanibake Máriíaa wenaúko Máátaa yeqtí márûpake kukáíye.

2 wemá mi Máriíaa ákûq-nomma Îtun-aitaukaq pérakarena aqnótáunapo áyúnakarain-inikoma ayóbíyoma Arááatarati karímá matáíye.

3 miráitata kaayaq-ánáánómá aamá yuwááyana Îtunopaqa win-áikómá mirá-tiraiye: “uyátáraana-nako emá maannáqtábá akái-naqa karíma kémayaiye.” téna tiráíye.

4 Îtuma min-áímmá ítátuwena tiráíye: “wení karímá puí-kárímá íma wáíye. paá Áánûqtuni tágama-yataaqa mamá pááq ínena kéipoana minná Waayúkagon-Araakon-awîqa múte yauwínoe.” téna Îtuma tiráíye.

5 Îtuma Máátaaqtabama wenaúkoqtabama Arááataratiqtabagaraqa Îtuma ôriq umá yeqtábáma kákaiye.

6 aanibo wemá Aráátarati karí máyáiyee-aimma iténa wé kaayaq táoqa ókaraq mibáq máqei-marupaq paá máqee-uraiye.

7 anaaékaqa wení iyápó-annama timá yímikaiye: “yauwéqma Yúriabaqa kónatae.” titata

8 wení iyápó-annama timá ámikaae: “Aráábaeo, íbêqa Ítiráaeo-wayukama óqtatanapo emmá ikamínéta kéoe. áaqibo emá keqnáá-márúpáráq yauwéqma ónáae téq kéteno?” tewana

9 Ítuni-kanaama awaararîq kéitanaboana yauwéqma tiráiyee: “íyaq tiyáaka umá kaayaq-ábáúmá aaqá kamátágaraiyo? áaqibo waayúkagoma wágáama uréire kéenama maa-márábín-ókómá tágaraitana káonaipoana íma aítauqa yurarániye.

10 miráimanibo waayúkagoma nokáámmo uréire kéetama ómmá yirunóbáqá íma tágaraitanapoata yítauqa yuraránoe.” téna tiráiyee.

11 mirá-timatuwena anaaékaqa Ítuma timá yímikaiye: “ketáái aanábómá Aráátarati waguráiyee. áaqibo kemá ko itó-umakanune.” téna tiráiyee.

12 máqtemma iyápó-annama timá ámikaae: “uyátáraana-nako, aanibo wemá aú wagurénama keqnáámmá paá mániye.” téta tirááe.

13 Ítuma Aráátarati pukáiqtaba kétéitata áaqibo wení iyápó-annama paá waguráitana kétiyaa téta yé tirááe.

14 miráitana ‘Aráátarati pukuráiyee’ téna Ítuma abarokáq umá timá yímikaiye:

15 “áaqibo kemá keráwáqtábá túyánámmá kéiteqa timuqá kémarauene. kemá mi táoqa íma wetê máqee-uraune. miráinaqa keráwáqá mikáqá tirummá timínoe. íbêqa wenôpaqa ónátae.” téna tiráiyee.

16 Tó mááti wenáwíkon áaimma ábárawaoma wemá máqten-noiyapo-annayaba timá yímikaiye: “méwíyataa wegáráq ko púyonataao!” Tó mááti téna tiráiyé.

17 ááqibo Ítuma uráiyé. wemá uréna ítaraiye Aráátarati kaayaqté-kaayaqte-yupaama muriánóbáqá (máátíq-máatinobaq) máqe-uraiye.

18 Yérútáárebaqa waaqókák Béqtanibaqa (3 km) wáiyé. miráuma íma ayáqtáákaqa wáiyé. paá awaarakáqiyé.

19 ááqibo Ítiráaeobakemma netuqyaa-nóínínáúkáká Máátaayaa Máriaanopaqa irááé. yetiyóbímo púiqtabama yenákátí yíyaqa mamá íraqôniq ínéta irááé.

20 Máátaama Ítumo in-áímmá ítátuwena aapaq ko aónaraiye. miráitana Máriaa paá yaákarena naaúpaqa máqe-uraiye.

21 ááqibo Máátaa Ítuma timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, maakákô máanaraka ketiyóbíma ípuinena iné.

22 íbêkaraqa kemá káonaune. aanibo emá nóiqtababi Áánûqtukaqo íténame emmá paá amíniye.” téna Máátaa tiráiyé.

23 Ítuma timá ámikaiye: “enayóbíma paá kanaaráq ító-iniye.” téna tiráiyé.

24 Máátaa timá ámikaiye: “kemá ítaraune. ánatai-yupaaraqa mi-túpáámá máqtemma aarawaamá keíto-iyana wemá ító-iniye.” téna Máátaa tiráiyé.

25 Ítuma timá ámikaiye: “pukáipike ítói-aaimma paá máí-auwaraikaraqa kemúne. náawabi kemmá arummá tiména wemá puínamanibo wemá paá ító-uma mániye.

26 máqte-kayukama paá máetamo kekáq yirummó timíyamma yeráwáqá aati-aatimá ípuinoe. Máátao, emá minnáyaba aúyánámmá kéitaano?" téna Ítuma tiráiyé.

27 ááqibo Máátaa Ítumma timá ámikaiye: "owé, uyátáraana-nako, kemá ekáqá tirummá ámiqtukaune. emá Metáiyama máane. eqtábá Áánûqtun-aanikoma maa-márábímmá kumíniye téta naayóbáqá amuné-wáyúkámá tiráane." téna Máátaa timá ámikaiye.

Ítuma ibiqá yakáiyé.

28 Máátaa mirá-timatuwena aúkoma Máriaa ko ááyariye. ko ááyama áwábaq uréna yaákarena timú-timun-aipike timá ámikaiye: "yirááti-naqa ya máena emmá kááyaiye." téna timá ámikaiye.

29 Máriaa maamin-áímmô kéitenama páátákáá itó-uma Ítunopaqa uráiyé.

30 Ítuma márûpaqa íma utáibo paá wágáábaqa Máátaa aónaipaqa máqe-uraiye.

31 máqtemma Ítiráaeo-wayukama Máriaagaraqa naaúpaqa máeta wenáyaqa mamá íráqôniq émáa-kayukama aónaamma wemá iyánáaq umárena páátákáá máápaq yaúbagitata yemá anaaé waqméta kukááe. wemá pukái-nakoma muriánóbáq móyukaapaq ibiqá márú-yaranenawaq kéiyaa téta waqmé kukááe.

32 Máriaa Ítu máipaqa irénama Ítumma káonena aítaupi aipaqa aténa timá ámikaiye: "uyátáraana-nako, emá maakáqô máanarakaatati ketiyóbíma ípuine iné." téna tiráiyé.

33 Ítuma aónaimma min-íníkmá ibiqá kéyaraitana Ítiráaeo-wayukama yimónaimma yegaráq ibiqá kéyaraawana arummá ôriq umágitana karagíqá wenarúnóbáqá yuráie.

34 Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqá náakaraq wemmá ákáraao?” téna titata yé timá ámikaae: “uyátáraana-nako, iré ya aónaao.” téta tirááe.

35 Ítuma ibiqá yaránéna kéieye.

36 miráipoata Ítiráaeo-wayukama tirááe: “aónaaro. weqtábá ôriq éna kákaitanaboana ibiqá kéyaraiye.” téta tirááe.

37 ááqibo yaímma-wayukama tirááe: “wemá aúgaroq-nakon-auramma kabárirakaraiye. kanaaráq wemá óq-yataariq umákainana Aráátarati ípuiniyo?” téta tirááe.

38 Ítuma keqnáámmá arummá ôriq kéitana min-náqá muriánóbáq móyukaapaq iráieye. muriánôtaqa óqtanapo ayá yumákaawana wáqe-uráieye.

39 Ítuma tiráieye: “keráwáqá min-óqtámá paábaq matúwáaro.” titana Máátaa puki-nákóní ámánaakoma timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, wemá pukitana kaayaqté-kaayaqte-yupaama kóuráieye. miráipoana íbêqa táí-akuqa kéieye.” téna Máátaa tiráieye.

40 ááqibo Ítuma timá ámikaiye: “emá arummá timéma Áánûqtuni tágama-yataaqa aónanone íyaq timá ámikauno?” téna Ítuma tiráieye.

41 maamin-óqtámá aukáqtúwááwana Ítuma yanaa múte káonena tiráieye: “ketiboó, ketáama itáánayaba timuqá kémarakaune.

42 áraine. kemá aónaraune. aati-aatié emá

ketáama kéitaane. ááqibo máqtemma aarawaamá maakáqá itó-uraapoata itaígáae téq kétune. yeráwáqá emá timátíkaraane téta mikáq emmá yirummá amínoe téq kétune.” téna Ítuma tiráiyē.

⁴³ mirá-timatuwenama wemá anón-aiq timá ááyaraiye: “Aráátaratio! yaúbatuwe kumuwo!” téna Ítuma ááyaraiye.

⁴⁴ pukái-nakoma yaúbatuwena kukáiyē. wenayáámma mórabi maqmá atáá-umakareta ánná-tabaraabenapo wenaítaukaq atáá-uma mórabi maqmá mórai q umá wenaqnókáqá keqnáámmá óq-tabaraabenapo útûyakaraae. Ítuma timá yímikaiye: “wemmá uwáqtuweraq ayuwáiyana kóino.” téna Ítuma tiráiyē.

anó-monoq-wayukama Ítumma ikamínēta waayaímmá tirááē.

⁴⁵ minnáyaba taíganimma Ítiráaeo-wayukama Máriaamma aónaineta ye-káyúkámá Ítuma nôrabi i-qtátááqá káoneta yirummá ámikaaē.

⁴⁶ yaímma-wayukama uyaatéta Pérati-wayukaraq uréta Ítuma nói-qtataarirabi immá mó-tima-yimikaaē.

⁴⁷ aanibo Pérati-wayukagaraq anó-monoq-kawaa-wayukagaraq káánítóre-wayukama ya áíkuteta káánítóre áwîqa Táánítarani maará téta tirááē: “ketáámá náaraq ónúnataabiyo? wé maamin-nákómá netuqyaa anón-awaameq-yataariqa kéiyē.

⁴⁸ ááqibo ketáá ayúwáananataa miráuqtenamo uínatama máqte-kayukama wekáq yirummá kámiyatama Árómani-wayukama ketáái anó-monoq-namma ketáái waayúkagaraq yama mayáinoe.” téta tirááē.

49 yepíké móra-nakon-awiqá Kááyapati wemá maa-kárítímáátíráqá mú mikákáá anó-monoq-nakoma máena wé timá yímikaiye: “keráwáqá íma maami-qtátááqá aónaraae!

50 maamináyaba keráwáqá íyaq túyánámmá kéitaao? maannâ móra-naqo puyéna máqtemma aarawaamá yíwáqnaa ínímma minnâ kanaaráqíye. móra-naqa puínatama máqte-kayukama íauyoranoé.” téna tiráiyé.

51 áraimma wenááq-maqma ítiraiye. ímiye. wemá mú mikákáá anó-monoq-naqa maa-kárítímáátíráqá máqe-uraiye. miráínana Ítuma puyéna Ítiráaeo-wayukama yíwáqnaa íniye téna amunémá kégutena tiráiyé.

52 ááqibo íma paá ketáái wayúkayataba yíwáqnaa ínena pukáiyé. ímiye. Áánûqtuni-iyapo-annama máqte-naukapaqo máa-kayukama mamá mórabi áíkuyikanena puíniye.

53 aanibo miráitata mi táoqa Ítumma ikamínéta waayaímmá timáeta uréire urááe.

54 miráitana Ítuma móragaraqa íma Ítiráaeo-aukaapimma uréire uráiyé. wemá mi-márúqá yuwéna kaqmáápaqa uréire uráiyé. kaqmáápaq waaqókáq móra-marukon-awiqá Íparama mibáqá wení iyápó-annate máqe-uraiye.

55 íbêqa Ítiráaeo-wayukati kótamaki-kanaama awaaraq kéitataboata áwábake taígani-kayuka maréta Yérútáarebaq múma yirummá maqmqá tágaiyaqtaba utááe.

56 yeráwáqá Ítuqtaba arútama aónaqteta kéuyoata anó-monoq-namatupaqa máe-kayukama aamá timá

wenamí-kenamin urááe: “é náaran-auyananaq kéitaano? kaawéqá naíbáq íyaq yíniyo?” téta wemmá kétaimma wemmá kétaimma urááe.
⁵⁷ missing?

12

Máríaa Ítun-aitaukaq akúq-matawema pérakaraiye.

¹ abapaké móra-kanaama awaaraq kéitana kótámaki-kanaama pááq inéna uráiyé. Ítuma Béqtanibaq uráiyé. mi-márúkáq Aráátaratima pukáipike mamá ító-umakaraiye.

² mikáq yeráwáqá kaawéqá amínéta urááe. Máátaa aáwaga kéikamitana Aráátarati yaareráqá Ítugaraq máqe-uraiye.

³ Máríaa anón-oqtanawiqa yaan-ákúq-mátáwémá maténa Ítun-aitaukaqa atímma pérakarena Ítun-aituqa wenaqñótáurake ayúnakaraiye. miráitana átê-kuyukoma mi-náúpáqá ôriq uráiyé.

⁴ wení iyápó-annabike móra-naqa Yúqtaati Itikáárioti wemá Ítumma mamá namuro-wáyúkátí iyáápimma anaaékaq maránéna wé Yúqtaati tiráiyé:

⁵ “nôraq itataawáq maamin-ákúq-mátáwémá íma keyimetaa meyámmá matáunataabiyo? mipímmá kaumo-tiyááká-tiyááká-óqtámmá (300) wáiyé. ááqibo meyámmá matáunarakaatati mi-méyámmá áwáyoq-wayukataa kanaaraq yiménaqtaa únnae.” Yúqtaati téna tiráiyé.

⁶ áwáyoq-wayukama yimíyátábá ítiraibo paá moyánápóana wemá moyámmá mamá wenamáárîq moyámmá mayáinayaba tiráiyé. wemá mónekaq yabíkéna wenamáárîq máyáinapoana wemá tiráiyé.

⁷ miráitana Ítuma tiráiyē: “wemmá min-íníkámmá ayuwáaro. minná maqtokéna kemmá uqta mátikaino-kanaaraqtaba kémaqtoraiye.

⁸ áwáyoq-wayukama keráwáqtê aati-aatimá mánobo kemá keráwáqtê aati-aatimá íma mánune.

anó-monoq-wayukama Aráátaratimma ikamínéta waayáímmá tirááe.

⁹ taíbaq Ítíráaeo-wayukama Ítuma BÉqtani-marupaqo máin-aimma ítátuweta yeráwáqá mibáq urááe. yeráwáqá uráámanibo Ítuqtabae téta íuraabo Aráátaratimma aónainetae. Ítumo náawanabi pukáipike mamá ító-umakaimma aónaineta urááe.

¹⁰ miráitata anó-monoq-kawaa-wayukama

¹¹ Aráátaratiqtabae téta taíbaq Ítíráaeo-wayukama anó-monoq-wayukama iyuwéta yirummá Ítumma ámikaae.

Ítuma Yérútáárebaq anómma uyátárai-nakoraan umá uráiyē.

¹² óq-taoqa netuqyaa aarawaamá kótámaki-kanaaraq ayú maqnáiyama aónaneta ya máeta ítaraae. miráuma Ítuma Yérútáárebaq ínena kéiyē-aimma ítátuweta

¹³ yeráwáqá kóbékaátágóní amamá akáteta utín-utin umá aapaké awiránéta urááe. wááqa yumáe kéweta tirááe: “atóbatikai-nako, ótáánao, yéna-nakoqtabama anómma uyátárai-nakon-awikaq kéyenana Áánûqtu amuqá kémarakaiye. Ítíráaeo-wayukati mú mikáq anómma yabíqyikai-naqa (kíni) Áánûqtu weqtábá amuqá kémarakaiye.” téta tirááe.

14 Ítuma móra naatéq-ótiráákákóní ámûraaq máena kéiyé. Áánûqtun-aama agamatá-kátáágó tiráiniq umá kéiyé. mirá kétiye:

15 “Tááíoni-maruko, áaqa ígáino! aónaaro. keráwáqtí mú mikáq anómma yabíyikai-naqa kéiyé. naatéq-ótiráákákóní ámûraaq máena kéiyé.” Áánûqtuni agamatá-kátáágó téna kétiye.

16 maamin-áímmá Áánûqtuni agamatá-kánnáágó tiráimma áqnáabaq Ítuni iyápó-annama íma ítaraae. aanibo anaaékaqa Ítumma pukáipike Áánûqtuma tágama-yataapi mamá atóbamakaitata mikáq yeráwáqá yúyánákáq maréta tirááe. Áánûqtuni agamatá-kánnáágó tiráimma yaákaq urááe.

17 taíbaq Ítute máqeo-kayukama Ítuma Arááataratimma ááyaitana utátuwena úin-aimma tímá abarokáq kéiteta nôrabi i-náíkaráq tirááe.

18 taíbaq óq-wayukama maami anón-awaameqa in-áímmá ítaraapoata yeráwáqá aapaq yaónaineta irááe.

19 minnáyaba Pérati-wayukama yeíyáá téite urááe: “káonaao? ketáataa íma itánoe. aónaaro! máqtemma maa-márábí-káyúkámá wenanaae kéwaraae.” téta Pérati-wayukama tirááe.

yaímma Karíki-wayukama Ítumma aónaneta abáá-uráae.

20 yaímma Karíki-wayukama maréta Yérútáárebaqa aapinaammá tíyaqtaba ayú maqnaapí utááe.

21 yeráwáqá Píripikaq urááe. wemá Beqtáirapake Kááriri-marupaq iráiyé. wemmá yeráwáqá ítama aónanaqtaa: “anóko, ketáámá Ítumma aónaqtaa kéyunataae.” téta tirááe.

22 miráitana Píripi maréna Áánarukaq kéwena timá ámitata keqnáámmá mákanakama marétarata Ítukaq kéwetarata mó-tima-amikaaye.

23 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “mi-kánáámá íbêqa kéyitata kemá Waayúkagon-Araakoma anómma tágama-yataaqa káme.

24 kemá áraimma kétima-timune. mórama wíti-yumma marabí íkumena ípuinama kímora pááqyan-ayumma wenamá wániye. minná wemá puínamanibo taíganimma uta-uta umá ôriq umá arammá iyániye.

25 móra-nakoma wení aúwaraiqtaba ôriq umá akáinanama wemá wení aúwaraikoma páátataakaa íniye. móra-nakoma wení aúwaraiqtaba maa-márabí mái-yataaqtaba íakainanama anaaékaq matúq-matuq umá aati-aatimá mái-auwaraimma maqtorániye.

26 náawa-naawabi kekáqô mayaímô mayanénama ketinaaé waráino! kemá máuna-marukaqa ketí mayaímá matikái-náqá mániye. ketí mayaímá matikáina-nakoma ketibomá wenáwîqa múte yauwíniye.” téna tiráiyé. Ítuma óq-aimma tiráiyé:

27 “íbêqa tíyakoma ummaa kéyaiye. ááqibo nóineq tenúno? ‘ketiboó, ketí ánatagina-kanaama íma yúwénana kumíno tenúno?’ ímiye. minnáyaba paá kukáune.

28 ketiboó, tágama-yataaqa enáwîkaq akoqnáá umá mamá maa-márabí-káyúkámá yiráátinonama enáwîqa anómma uyátá-maqma mimórá mái-waigonamiye.” téna Ítuma mirá-timatuwaitana aagómá wíyôpake kukéna tiráiyé: “kemá tágama-yataaga ketíwîkaq mamá múte yaútaunnama móragaraq múte yauyónúne.” téna maamin-áikómá

tiráiye.

²⁹ waayúkama máqeo-kayukama min-áímmá ítátuweta tirááe: “wíyonaa kétiye.” téta kétewata yaímma-wayukama tirááe: “Áánûqtunopakekako kétiye.” téta mi-káyúká tirááe.

³⁰ Ítuma yawwéqma tiráiye: “aagómá wíyôpake keqtábá ítiraibo keráwáqtábá itaígáae téna tiráiye.

³¹ íbêqa máqtemma maa-márábí-káyúkámá Áánûqtu keyainaiye. maa-mará áaikoni anó-naqa Tááqtaama íbêqa íkámma waqtuwániye.

³² aanibo kemá maa-márábíkémô múte itó éqa máqtemma yiwíqma ketôpaqtaa ónúne.” téna Ítuma tiráiye.

³³ wemá min-áímmô tiráimma minná náaraq umá puíníyo minnáyataba yiráá téna tiráiye.

³⁴ ááqibo aarawaamá yawwéqma tirááe: “miráuma aammá aúmakaan-aipitaa ítaraunataa miráuma Metáiya paá matúq-matuq umá mániye. nôraq itaawáq Waayúkagon-Araakokaq múte yawwínoe kéteno? náawawaq Waayúkagon-Araakoma máiyoy?” téta ítama aónaraae.

³⁵ mirá téna Ítuma timá yímikaiye: “pááqya-kanaabi ómmá keráwáqtê mániye. keráwáqá ómmá wáinagaraq ókáqá íma máíyanama keráwáqá kumayukómá yawwáq-umatikaniye. móra-nakoma kumayuqnóbáqá uréire ínna-nakoma ‘náakaraq kéi náakaraq kéwiyo’ téna wemá kanaaraq íkáonaiye.

³⁶ ómmá wáinaq okómmá tirummá áméro! miráinaq keráwáqá okón árásaqa mánoe.” téna Ítuma tiráiye. Ítuma min-áímmá timátuwenama yemmá iyuwéna aúpáq kóuraiye.

netuqyaa Ítiráao-wayukama Ítumma yirummá íamikaae.

37 Ítuma netuqyaa anón-awaameqa yetúrakaga imánibo yeráwáqá paá íma Ítumma yirummá ámikaae.

38 netuqyaa-káyúkámá Ítumma yirummá íamikaapoata Áítáíya Áánûqtuni amuné-náqá wenáama áraine téna káyiraatiye. Áítáíya naayóbáqá tiráine: “uyátáraana-nako, náawaq ketáái táaraqa ítáraiyo? náawakaraq uyátárai-nakoma wení akoqñáama aráátitanawaq kanaaráq aónaraiyo?” téna Áítáíya tiráíye.

39 maami-qtátáátábábóata yeráwáqá kanaaráq yirummá íma káme miráipoana Áítáíya tiráine:

40 “Áánûqtu yeráwáqtí yúramma mamá karopamáyikena yúyánámmá mamá óqtakaa umátukaiye. miráitata yé íma yúramma káoneta yúyánámmá íma kéitaae. yeqtí yúrakakema íkáonaapoata yúyánámmá íma ítama káruteta kéopoata íma ketôpaqa waéqma íyaqa yemmá mamá atóbamayikanune.” téna Áítáíya naayóbáqá tiráine.

41 Áítáíya uyátáraana-nakoni tágama-yataaqa aónaraiipoana weqtábá wenáaimma tiráíye.

42 áaqibo netuqyaa-káyúkámá yaímma Táánítarani-kaanitori-wayukagaraq wemmá yirummá ámikaamanibo Pérati-wayukati yáaqa kéikatetaboata yeráwáqá yirummá áme-kayukama íma abarokáq umá tiráae. abarokáqô tíyatama monoq-náúpáké paábaq waqtuwánoe.

43 yenamááríq yeráwáqtábá yetíwîqa múte yauwígáae kététemanibo Áánûqtuni tágama-

yataaqtabama abarokáq umá íketee.

⁴⁴ ááqibo Ítuma yááyama tiráiyee: “náawabi arummá kétémenama kenamáa kekáqá íma arummá kétéimibo ketibomá timátíkái-nakokaraq arummá kámiye.

⁴⁵ náawabi kemmá kétémonenama wemmá ketibomá timátíkái-naqa káonaiye.

⁴⁶ kemá maa-márábí-ómmá kukáune. miráipoana náawabi kekáqá arummá timénama wemá íma kumayupímmá mániye.

⁴⁷ móra-nakoma ketáama kéitena ketáama ikémayainama kemá kenamáárîq wemmá íma yawááq-umakanune. aanibo maa-márábí yawááq-umayikanaaq íkukaune. ímiye. kemá aarawaamá yááyabo umáyikanaaq kukáune.

⁴⁸ náawabi kemmá anaaéema umátikenama ketáama ímayenama íbêqa yainai-yátááqá wemmá kéyainaiye. minnámo ánatai-yupaama máqtemma túnna-aikoma wemmá mamá yawááq-umatikanoe.

⁴⁹ kemá ke-túyánápíkén-áímmá íkétune. ímiye. ketibomá timátíkái-nakoma wenamáárîq timá tímin-aimma kétunaboqa máqten-aimma kétimatumune.

⁵⁰ ááqibo kemá ítaraune. ketiboní wataáama aati-aatimá matúq-matuq umá mái-auwaraimma mamá paá kéiyee. miráitaqa máqten-aimma túnnama minná ketibó timá tímin-aimma kétune.” téna Ítuma tiráiyee.

13

Ítuma weni iyápo-annati yítuqa tete uráiyee.

¹ kótámaki-kanaama waagókárîq kéitana Ítuma maa-márábíké yuwéna aboánôpaqa uínî-kanaama

yimmá Ítaraiye. maa-márábí máena wení aanábó-wáyúkáyábá ôriq umá kákaitana yeqtábá yikáiq-yikaiq umáe kéuyena wení puíni-kanaaraq uráiyé.

² Tááqtaama Yúqtaatin aúyánámmá waéqma Ítuni kutarurîq webó-náqá aúrâkaraiye. ááqibo aáwaqa kénaawana

³ Ítuma Ítaraiye máqte-qtataaqa Áánûqtuma wenayáápi ámikaitanaboana wemá Áánûqtunopake kukáunaboqa yauweré uyónúne téna aúyánámmá Ítaraiye.

⁴ aanibo Ítuma aáwaqa naí-yáárérâq máqeikake itó-urena wení ámûraake aqtorai-wáqtómá ayúqma mikâq kéyuwena óíqa ayumí-wánáámá (táúrima) maténa ámûrana uráiyé.

⁵ kâqomma wemá nommá táápepi atímakena wení iyápó-annati yítauqa tete umáyikarena ayumí-wánáánápó yítauqa ayúnikanena uráiyé.

⁶ áqnáabaqa Tááímoni Pítaakaq yitana Pítaa tiráiyé: “uyátáraana-nako, ketítapuraq tete umátikane kéono?” téna Pítaa Ítama aónaitana

⁷ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “Íbêqa emá Íaonaraanaiq ónáa kéune. ááqibo anaaékaqa emá aónanone.” téna Ítuma tiráiyé.

⁸ Pítaa akoqnáá-aimma abarokâq tiráiyé: “emá íma ketítapuraq tete ínóne.” téna titana Ítuma yauwéqma tiráiyé: “ááqibo kemô enaítuqa ímo tete onaamá emá íma ókaraq ketí iyápó-annama mánone.” téna Ítuma tiráiyé.

⁹ Pítaa timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, ketítapuraq wenamáa Ítete é mûtûq tiyáánaa tiqnókárâq tete umátikaa!” téna Pítaa timá ámikaiye.

10 Ítuma mikáq tiráiyē: “móra-nakoma máqten-
aubakaraqo nommá pétukenama íma óqa peránibo
paá wenaítauqa tete íno. mútúq keráwáqtí
túgogaraq tirunóbáqá íráqôniq uráibo kímora-
nakone.” téna Ítuma timá yímikaiye.

11 móra-naqa waéqma kutaruríq webómá aukái-
naqa Ítuma aónatukaipoana tiráiyē: “kímora-nakone.”

12 Ítuma wení iyápó-annati yítuqa tete
umáyíkatuwena wení ámûraq aqtorai-wáqtómá
mamá aqména yauwéqma yaareráq umáena
tiráiyē: “kemô umátikauna-yataaqtaba ítama kárutao?

13 keráwáqá keqtábá yirááti-nare kéte
‘uyátáraana-nako’ kéte kéoma minnâ áraine.
miráipoana minnâ kemúne.

14 áaqibo kemá keráwáqtí títauqo tete
umátikaunama kemá yirááti-naqa uyátárauna-
nakoma tete kéumatikaune. mórai q umá keráwápké
káqowa-kaqowan-aituqa tete ínôqtaba ketiyáánaubiqa
aóna-mayaaro. wenáítuq-wenaituqa tete íné oné.

15 íbêqa keráwáqá umá tiráá túnnaiq kemá nôrabi
umátikaunayaba mimóráiq umá keráwáqá íné oné.

16 éqtukena timámeno áraine. móra mayaímá
máyái-nakoma aati-aatimá wení mayaímá
mayákái-nakomma íma uyátá-maqma anómma
kémaiye. móra-nakoma watáama mamé i-nákómá
timákáitana yi-nákómmá íma uyátá-maqma anómma
kémaiye.

17 keráwáqá ítama arútama miráeq oweqa mikáq
timuqá maránoe.

18 kemá nóinabi íma máqtemma keráwáqtábá
ketí iyápó-annama máqtemma ye táaimma káoneq
yiwíkaunama taíbaq-wayukabike yíwíkeq Áánûqtuni

agamatá-kátáámá áraine téq kényiraatune. min-ágámátá-kátáágó kėtiye. ‘móra-nakoma ketí aáwaqa ketê nai-nákómá wenáítagegunapo múte yaáqma tímûraaq yániye.’ ” téna Áánûqtuni watáa agamatán-áikómá mirá kėtiye. Ítuma óq-aimma tiráiyē:

19 “mi-qtátááqá pááq iné kéitaq íbêqa aamá kétima-timune. mi-qtátááqá pááq ínaqa keráwáqá mikáq tirummá amínomma minná náawabi MÁUNE.

20 akoqnáá umá kétima-timune. kemá timákauna-naqa náawabi awirénama kekáráq kėtiwiraiye. náawabi kemmá tiwirénama timátíkarai-nakokaraq káwiraiye.” téna

21 min-áímmá Ítuma timátuwena amakó ôriq umá ummaa yágitana wé tiráiyē: “áraimma kétima-timune. keráwápíké móra-nakoma kemmá mamá namuro-wáyúkábí tikániye.” téna Ítuma tiráiyē.

22 wení iyápó-annama wenaúrapi-kenaurapi káoneta yúyánápí náawaqtaba kėtiyo téta íaonaraae.

23 iyápó-annabike móra-naqtaba Ítuma ôriq umá ákái-naqa Ítun-amakaq yaareráqá máena aítqaraqa agebamá máqe-uraiye.

24 miráitana Tááímoni Pítaa aqnótáq yumátuwena ‘náawaqtaba kėtiyaa wekáq itaao’ téna awaaméqá umá timá ámikaiye.

25 Ítun-aiqtaabi agebaréna tiráiyē: “uyátáraana-nako, náawaqtaba kéteno?” téna Ítama aónaitana

26 Ítuma yauwéqma tiráiyē: “kemá yammá aáwaq-anopi yamá atímma áménama minnáqíyē.” téna Ítuma timátuwena yammá aáwaq-anopi yamá atíkēna Yúqtaati Tááímoni Itikááriotini áanikoma ámikaiye.

27 mikáq Yúqtaati min-ááwáqá mamáyáitana Tááqtaama wepí yabékitana Ítuma timá ámikaiye: “nôrabi ínema páátákáá mirá-uwo!” téna tiráiyé.

28 máqtemma yaareráqá máe-kayukabike móra-nakoma Yúqtaatima nóin-ainabi timá ámin-aimma íma ítama arútaraiye.

29 Yúqtaati móne-ketima matóráiqtaba kétéyaa téta yaímma-wayukama tirááe: “kótámaki-kanaaraq-yataaraq meyaníq uwo kétéi kéqokeq-yataaraq áwáyoq-wayukama yimiyówaq” kétéyaa téta tirááe.

30 Yúqtaati min-aáwáqá kémayenama máápaqa kumayupí yáubaguraiye.

aúgen-amaan-aimma

31 Yúqtaati ayuwéna kóitana Ítuma tiráiyé: “íbêqa Waayúkagon-Araakoni tágama-yataaqa mamá abarokáq kéumakena Áánûqtuni tágama-yataaqa Waayúkagon-Araakokaq kéumakaiye.

32 Waayúkagon-Araakoma Áánûqtuni tágama-yataaqa abarokáq mamé ínana wení tágama-yataaqa Áánûqtu waéqma wenamáárîq wepí páátákáá abarokáq mamé íniye.

33 ketí pááqyan-iyáqo! kemá keráwáqtê pááqya-kanaama mánune. keráwáqá tibáá-inoe. ááqibo keqnáámmá Ítiráaeo-wayukamma timá yímikaunaiq umá kemá kétima-timune. keráwáqá kenamáárîq kemá kóúnabaqa íma kanaaráq uínoe.

34 íbêq-kanaayaba kemá aúgen-amaan-aimma kétimune. kemá keráwáqtábá tíkáiniq umá keráwáqá móraiq umá weqtábá kákaina weqtábá kákaina umá máero. miráuma keráwákáráq

káqowaqtaba kákaina káqowaqtaba kákaina tíkainiq únnaiq umá máero.

³⁵ akaí-yátááqá keíyáátaa wenámí-kenamin umá maíyata ketí iyápó-annae téta máqte-kayukama aónainoe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma tiráiyé Pítaama anaaéma umátikaniye.

³⁶ Tááimoni Pítaa tiráiyé: “uyátáraana-nako, náakaraq kéono?” téna wé timátuwaitana Ítuma yauwéqma tiráiyé: “kemá kouna-marupaqa íbêqa emá íma kanaaráq tinaaéma waráínóne. ááqibo anaaékaq ketinaaéma waráínóne.” téna Ítuma tiráiyé.

³⁷ Pítaa timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, nôraq ínaraq enanaaéma íbêqa kanaaráq íwaranuno? kemá eqtábáé téq áqa puyónúne.” téna Pítaa titana

³⁸ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “emá keqtábáé téaq áqa puíné kéono? kemá akoqnáá umá kétima-amune. kokóregoma áa tiné kéinaa emá keqtábá kaumobáqá ‘wemmá íaonaraune’ té wakaránóne.” téna Ítuma Pítaamma timá ámikaiye.

14

aboánôpaqa uí-ámmá Ítumiye.

¹ Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “íma yuwáiyana tíyako ummaa yaíno. miráinaq Áánûqtukaq tirummá kámaraq ááqibo kekákáráq tirummá tíméro.

² ketiboní naaúpaqa taígani-maqa wáiyé. ímo wárainapa kemá keráwáqtábá wágáábaq timátikanaa únnae. kemá kóureqa keráwáqtí márûqa ko tarôq umá óqtaa umátikanune.

3 kemó kówéqa keráwáqtí márûqa ko tarôq umá óqtaa umátíkátuweq kemá yauwéqma iréq kenamáárîq yatiwiranúne. kemá máuna-marupaqa keráwákáráq mánoe.

4 kemá ónááqo únna-maruqtaba aammá keráwáqá kéitaae.” téna Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye.

5 Tóamáati timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, náakaraq kóinono minná ketáá íaonaraunatae? náaraq umátaawaq maamin-ámmá kanaaráq aónanunataabiyo?” téna Tóamáati timá ámikaiye.

6 Ítuma yauwéqma tiráiyē: “kemá kenamáárîq ketibonôpaq wíámúne. kemá áraimma tí-ááímúne. kemá aati-aatimá paá matúq-matuq umá mái-aaimune. móra-nakoma ketibonôpaqa kéyena káqon-amma íma mamá awi íniye. ímiye. kemá kenamáamune.

7 kemmô kétimoneqa ketibokáráqá káonaae. íbêqake wemmá aónatukeqa wemmá keqtúrapike aónaraae.” téna Ítuma yauwéqma tiráiyē.

8 Píripi timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, emá enaboqtáá tiráátinana keqtáá kanaaráq íno.” téna Píripi timá ámikaiye.

9 Ítuma yauwéqma tiráiyē: “Píripao, kemá ayáqtáá-kanaama keráwáqtē máqe-uraune. emá íyaq kemmá timónaraano? náawabi kétimonenama ketibokáráqá káonaiye. nôraq itaawáq ‘enaboqtáá tiráátiyo’ kéteno?

10 kemá ketibopí máunana wemá ketibomá kepí máiyē. minnáyaba íyaq kekáqá arummá kétimeno? aamô timá-timunama íma ketááq-maqma kétune. ketibomá kepí máena wení mayaímá kémayaiye.

11 keráwáqá maan-áikáqá tirummá áméro. kemá ketibopí máunana ketibomá kepí máiye. ááqibo ímo miráinaqa kemá máqtemma anón-awaameq-yataariq únnaa aónaraabo minnáyaba kekáq tirummá tíméro.

12 kemá árainma kétima-timune. móra-nakoma arummá timénama mórai q umá anón-awaameq-yataariq íniye. kemá ketibonôpaq uyátá-maqma anón-awaameq-yataariq íniye.

13 aanibo máqte-qtataaqtabama ketíwîkaqa nunamupí itáiyáqa kemá paá mirá-onune. miráonana ketiboní tágama-yataakoma kemá áanikokaqa yíniye.

14 ááqibo ketíwîkaqa nunamupí móra-yataariq uwó tíyaqa kemá paá mirá-onune.” téna Ítuma tiráiyé.

Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kumíniye.

15 Ítuma óq-aimma tiráiyé: “keráwáqô, keqtábá tikáinaqa ketí ámáan-aimma taákaq matokéra mirá-inoe.

16 ketibommá ítama aónaanana wemá káqomma tíwâqnaa í-náqá wení Aokaq-Áágómmá timákainana keráwáqtê ku matúq-matuq umá mániye.

17 Aágoma wení árain-aikoni áaimma máiye. maa-márábí-káyúkámá wemmá íkaoneta íkéteta kéopoata wemmá íma kanaaráq awiránóe. wemá keráwáqtê máipoana keráwápí mániye. ááqibo keráwáqá kenamáárîq wemmá káonaae.

18 miráinaq kemá ítiyuwaanaq keráwáqá kenamáa anóbo íma máin-iyapogoraan umá íma mánobo kemá yawwéqma keráwáqtôpaq yenúne.

19 pááqya-kanaabi maa-márábí-káyúkámá kemmá móragaraq ítimonainobo kemmá matúq-matuq umá máí-auwaraimma matokáunaboq keráwákáráq miráuma mayáinopoaq miráinaqa kemmá timónanoe.

20 mi-kánáámô yínaqa keráwáqá itánoe. minná kemá ketibopí máunaq aanibo keráwáqá kepí máápoaq kemá keráwápí máune.

21 náawabi ketí aúgen-amaan-aimma aákaq matokéna mirá énama wemá keqtábá ôriq umá kákaiye. keqtábámô ôriq umá akáina-nakoma ketibomá weqtábá ôriq umá akániye. kegáráq ketí tikaí-yátááqá aménúnaboq kemá kenamááriq ketáaimma aráátenune.” téna Ítuma tiráiyé.

22 Ítuma óq-Yuqtaatimma timá ámikaiye íma Yúqtaati Itikááriotimibo: “uyátáraana-nako, náaraq umáwaq enáaimma keqtáá kétiraatetaa maa-márábí-káyúkámá íma yiráátenune kéteno?” téna Yúqtaati tiráiyé.

23 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “náawabi keqtábá akáinanama kemá túnna-aimma aákaq matokéna mirá-iniye. ketibomá weqtábá akáinakama keti-botê kegáráq wenôpaq iréka wetê kerátá ya matúq-matuq umá máyuye.

24 náawabi íma keqtábá akáinanama kemá túnna-aimma íma aákaq matokéna miráinipoaq wemmá ketáaimma íraatenune. aamô kéitaamma íma kennáé. ááqibo min-áímmá ketibó timátíkarai-nakonopake kéiyé.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma puínéna ákaq-aimma kétiye.

25 wení iyápó-anamma Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqtê máeqa maami-qtátááqá timá tímikaune.

26 Áánûqtuni Aokaq-Áámá tíwáqnaa í-náqá ketibomá ketíwíkaq timákainana kégumena wemá máqte-qtataaqa kétiraatena wemá tímikauna-aimma túyánákáq mamá marániye.

27 kaayoné-yátááqá keráwáqtê yuwáune. ketí kaayone-yátááqá keráwáqá kétimune. maa-márábí-káyúkámá mirá-kááyóné-yátááqá íyokaa-qtataaqa kétimune. íma yuwáiyana tíyako ummaa káyainaraq íma ikatíqa oro!

28 keráwáqá ítaraawaq timá tímikaune. minná ‘kemá koureqa yawéqma keráwáqtôpaq yenúne.’ keqtábá tikáinaqa timuqá maránóe. kemá ketibonôpaqa kégounama ketibomá kemmá uyátá-maqma máíye.

29 íbêqa mi-qtátááqá íma páaq iné kéitaq paá aamá kétima-timune. mi-qtátááqá páaq ínaqa mikáq tirummá timínoe.

30 kemá íma keráwáqtê ayaqtáá-kanaama watáá-wataa tenúne. maa-márágón áai-nakoma (Tááqtaama) kéimanibo wení akoqnáá-yataaqa kemmá íma kanaaraq uyátá-maqma yokáíye. wení akoqnáarakemma kemmá ánná ítiminiye.

31 maa-márábí-káyúkámá timónainoe. minná ketiboqtábá ôriq umá kétikaitaq wemá máqten-aimma timá tímímma taákaq yokéq mirá kéune. itó-oro! maa-márúkáké yuwéqtaa kónatae.” téna Ítuma tiráíye.

15

ánnágon-aboma Ítumiye.

¹ Ítuma wenamáárîq ánnágon áaimma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “kemá árain-annagon ábô máunana ketibomá yókón aboámiye.

² amagómá arammá íma íyáitanama akáma kéiyaabotuwaiye. ááqibo arakaráq-ámámá ayááma tágatukena amumá yaákarena aráka-araka égé yuwáitana anaaékaq óq-aupaqa arammá iyánîqtaba mirá kéiyé.

³ ketáa timá tímikaunaboaq íbêqa keráwáqá aúgen-augen urááe.

⁴ kemá keráwápímmô máunaiq umá keráwáqá kepímmá mórai q umá máero. amagómá ábôraqa íaraaparenama wemá arammá íma iyániye. miráínaqa keráwákáráq kekáq íma máeqa keráwáqá arammá íma iyánoe.

⁵ kemá ánnágon-abomune. keráwáqá ánnágon-amamoe. miráipoana náawabi kepí máinaqa kemá wepí máenana wemá arammá netuqyaa iyániye. ááqibo kekáké yuwéq ókaqo maéqa keráwáqá móra-yataariqa kanaaráq íma ínoe.

⁶ móra-nakoma kepí ímo maínanama wemá amamó ayááma iyaabótúwáanikaa umá yuwáiyana aayákaginata máqtemma aúqma irabí agatuwánoe.

⁷ keráwáqá kepí maíyanama ketáagoma keráwápí máinaqa keráwáqá kemmá kenamáárîq nunamupí máqte-qtataaqtaba itáiya-qtataakoma mamá pááq umátiminoe.

⁸ keráwáqá taíganin-aramma iyéqo ketí iyápó-annamo auráiyana ketiboní tágama-yataakoma múte yauwíniye.

⁹ ketibomá keqtábá ôriq umá kákaitaqa mórai q umá kemmá keráwáqtábá ôriq umá kétikaiye. ketí tikaí-yátáákón aúkáapi máero.

10 kemá ketiboní ámáan-aimma taákaq matokéq miráuraunaboq kemá wení akaí-yátáápi máune. mórai q umá keráwáqô ketí ámáan-aimma taákaq matokéq miráiyama ketí tikaí-yátáápi máinoe.

11 kemá timá tímikaune. minná ketí timuq-yataáqá keráwáqá mayánoe. ketí timuq-yataáqá keráwápi ógiqma mániye.

12 maaminnáma ketí ámáan-aimmibo. keqtábá tíkainiq umá weqtábá kákaina weqtábá kákaina umá máero.

13 mú mikáq anómma akai-yátááqá íma wáiyee. minná móra-nakoma ákáina-wayukayabae téna puíniye. káqo-nakoni akáí-yátáákómá íma uyátá-maqma wáiyee.

14 kemá ámáan-aimma túnna-yataariq owéqa keráwáqá tíkái-kayukamoe.

15 mayai-nákómá wemá mayaímô ámî-nakomma nôrabi i-qtátááqá íma kéitaiye. miráipoana kemá íma keráwáqtábá ókaraq 'ketí mayai-wáyúkáké' téqa tenúne. máqte-qtataaqa ketibonôpake itáuna-yataaqa keráwáqá timá tímikaunaboq keráwáqtábá íbêqa 'kemmá tíkái-kayukae' kétune.

16 keráwáqá íma kemmá máqte-kayukabike tíkaimma íma tiwíkaabo kemá kenamááríq keráwáqá máqte-kayukabike tíkaimma tiwíkaune. kemá mi-máyáíríq keráwáqá timátíkaraunaboq keráwáqá koma matúq-matuq umá mái-aramma ko iyáíq-iyaiq umá máraiñana ketibomá keráwáqá nói-qtataaqtatabi ketíwíkaq itaiyanama wemá timíniye.

17 keráwáqá maami-qtátááríqa oro! weqtábá kákaina weqtábá kákaina umá máero." téna Ítuma tiráiyee.

máqtemma maa-márábi-káyúkámá Ítumma wení iyápó-annagaraq íyamma kéumayikaae.

18 óq-aimma Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “maa-márábi-káyúkámá keráwáqtábá ítikaiyaqa minnáma taákaq máráaro! áqnáabaq keqtábá íyikaitata anaaékaq keráwáqtábá íkéyikaiye.

19 keráwáqá maa-márágóní waayúkamo máraiyatama yemá keráwáqtábá yikániye. ááqibo kemá keráwáqá maa-márábiké tíkaimma tiwíkaunapoana íbêqa maa-márágóní waayúkama íma mááe. miráipoana yemá keráwáqá íyamma kéumatikaae.

20 timá-timuna-aimma taákaq máráaro! ‘móra mayaímá máyái-nakoma aati-aatimá wení mayaímá mayákái-nakomma íma uyátá-maqma anómma kémaiye.’ miráipoana yeráwáqô kemmá tíkamma kéwaretama keráwákáráq tíkamma waránóe. yemá ketáamo keíteta mirá étamo-etama yemá keráwáqtí táagaraq keíteta mirá-inoe.

21 yemá timátikáin-nakomma íaonaraapoata ketíwîqtabae téta maami-qtátáárîq umátikanoe.

22 kemá ímo iréqo aamá timá yímenatama yeqtí yigae-yátááqá íwane imánibo íbêqa yeqtí kúmiq-yataaqa íma kanaaráq aúpáq yuwánóe.

23 náawabi kemmá áyámma umátikaina-nakoma móraiq umá wemmá ketibokáráq áyámma kéumakaiye.

24 kemá anón-awaameqa káqo-kayukama ikéoniq umá kenamáa yiráátiraunaboata yeqtí yigae-yátááqá íma wániye. ááqibo íbêqa yeráwáqá aónaretamanibo kemmá ketibokáráq paá íyámma kéumatikaakarataae.

25 ááqibo yeráqwátí agamatá-kánnáábí árainmma yíniye. ‘yeráwáqá paáyaba kemmá iyámma umátíkaraae.’

26 akoqnáá umá tíwáqnaa ínîn-naqa árain-aain-Aagoma ketibonôpake timákáanana kumínama ketí árain-aaimma má tínaq keráwáqá ítánoe.

27 ketê keráwáqá áqnábake mamé iráapoaq keráwákáráq keqtábá árain-aaimma tínoe.” téna Ítuma wení iyápó-annama timá yímkaiye.

16

1 Ítuma Ókaraq íyamma umáyikanoqtaba téna tiráiyee: “keráwáqá kemmá tirummô timí-yátááqá íyuwaigae téq maa-qtátááqtábá timá tímikaune.

2 keráwáqá monoq-náúpáké waqtuwánóe. áraíne. mi-kánáámá yínanama keráwáqô tókamiya-kayukama ‘Áánûqtuni mayaímá kémayaunatae’ téta tínoe.

3 ketibokáráq kekáráq ítimonaraapoata mi-qtátáárîq umátikanoe.

4 ááqibo timá tímikaune. mi-kánáámá yínaqa timá tímítukaiqtaae téq mikáq túyánámmá ítama taákaq ínoe.” téna Ítuma tiráiyee.

Áánûqtuni Aokaq-Áámá kumíniye.

Óq-aimma Ítuma tiráiyee: “áqnáabaqa keráwáqtê máqe-uraunaboaq keráwáqá maami-qtátááqá íma timá tímikaune.

5 ááqibo íbêqa timátikáitaq kukáuna-nakonopaqa kouíne. miráitana keráwápíké móra-nakoma ‘náakaraq kégono’ téna íma ítama kétimonaiye.

6 kemá maamin-áímmá kétunana keráwáqtí tíyakoma ummaa kéyaiye.

⁷ paá árain-aimma kétima-timune. kemá kónanama íráqôniq umátikaniye. íma kónanama keráwáqtôpaqa Tíwáqnaa Í-náqá íyiniye. ááqibo kemá kowéqa Tíwáqnaa Í-náqá timákáánana keráwáqtôpaqa kumíniye. kumínama

⁸ waayúkagoni kúmiq-yataaqtaba wemá yainániye. kateko-yátáákón áaimma má téna yainái-yátáákón áaimma má téna íniye.

⁹ Tíwáqnaa Í-náqá yénama miráuma kaumo-yátááqtábá tíniye. minná áqnáabaq yeráwáqá íma kemmá yirummá ketimepoata maami-kúmiq-yátáákóní táigon-aiiqtabama wemá yiráátiniye.

¹⁰ ketibonôpaqa kounaboq ókaraq ítimonanopoana kateko-ááíqtábá wemá tiráátiniye.

¹¹ maa-márágón áai-nakoma (Tááqtaama) yawááq-umatukaipoana yainái-yátáákón áaiqtaba Tíwáqnaa Í-náqá tiráátiniye.

¹² kemá taígani-qtataaqtaba timá timenaa únnamanibo íbêqa maamin-áíkó keráwáqá mamá ummaa yamátikaniye.

¹³ wemá yénama Árain-aain-Aagoma máipoana wemá máqtemma árain-aain-aimma má téna taákaq mamá tikániye. wenamáárîq wenááq-maqma ítinibo paá ítáin-aimma tínana anaaékaq pááq ínî-qtataaqtaba timá-timiniye.

¹⁴ nóin-ainabi ketôpakemmo kéitenama timá-timinipoana ketí tágama-yataaqa wemá múte yawwíniye.

¹⁵ máqtemma ketibomá matokái-qtataaqa minná kennámiye. miráipoaq kemá timá tímikaune. 'nóin-ainabi keráwáqá timá-timinama ketôpake

kémayaiye.’ ” mirá téna Ítuma tiráiyē. iyápó-annama yiru-qtatáákómá anaaékaq waéqma yimuq-yatááqá aurániye.

16 Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “pááqya-kanaabimma keráwáqá kemmá ítimonainoe. ááqibo pááqya-kanaabimma móragaraq kemmá timónainoe.” téna Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye.

17 maannáyaba yaímma wení iyápó-annama ye iyáá tirááe: “wenáimma nóiqtaba kétéyo? wemá kétima-timiqtáae. ‘pááqya-kanaabimma kemmá ítimonainoe.’ ááqibo ‘pááqya-kanaabimma móragaraq kemmá timónainoe.’ wemá ókaraq tiráiyē. ‘ketibonôpaq kóúnaboq kétéye.’ ” téta

18 wení iyápó-annama tirááe: “nôraq téna ‘pááqya-kanaabine’ kétéyo?” téta yeráwáqá kaumo kááyaq-yuyanamma ítaraae. wení iyápó-annama ókaraq tirááe: “nóin-aiiqtaba kétéyo? ketáá íma ítama kárutaunatae.” téta tirááe.

19 Ítuma aónaraimma yeráwáqá wemmá ítama aónaineta kéowana timá yímikaiye: “keráwáqá kaumo kááyaq-tuyanamma kéiteq kemmá ítama timónaineraq kéoo? kemô túnnama ‘pááqya-kanaabimma móragaraq kemmá timónainoe’ maaminnáyataboq keráwáqá wemmá kéitaimma wemmá kéitaimma kéoo?” téna Ítuma timá yímikaiye.

20 óq-aimma Ítuma tiráiyē: “árimma kétima-timune. keráwáqá ibiqá keyareq keráwáqá mikánááráq ketoqá máiyana miráiyata mimórá táoqa maa-márábi-káyúkámá yimuq-yatáápí mánoe. keráwáqá tirumá ínomanibo anaaékaq

tiru-qtataáakómá waéqma timuq-yataáapí mánœe.

²¹ aaragómá iyápómo akáínéna kéenama wení kanaamá kéitanaboana wemá arummá ôriq kéiyē. ááqibo anaaékaq iyápóma marákátuwenama amuqá kémarena wení aíqo éwai-qtataaqa wemá káwikatuwaiye.

²² miráitaq íbêqa keráwáqá tirummá kéœe. ááqibo móragaraq keráwáqá kêtimonaanana keráwáqtí tíyakoma kanaa íniye. keráwáqtí timuq-yataáqá náawabi móra-nakoma keráwápíkē ímatuwaniye.

²³ mi táoqo pááq ínaqa keráwáqá móra-yataaqtaba íma kekáq itánœe. áraimma kêtima-timune. keráwáqá móra-yataaqa ketibokáq itáiyana ketíwîkaq wemá timíniye.

²⁴ naayóbákáráq móra-yataataqa ketíwîkaq íma ítama aónaraae. íbêqa ítama aónéra kéqoqeq-yataaqa kémayaiyana keráwáqtí timuq-yataáakómá ógiqma wániye.

²⁵ maami-qtatááqá taíganimma waéqma itaí-áipí timá tímikaune. mi táoqa yínaqa íma waéqma itaí-áipí timá-timenupo paá ketiboqtábámá abarokáq timá-timenune.

²⁶⁻²⁷ ketibomá wenamáárîq keráwáqtábábá kákaipoana mi táoqa keráwáqá ketíwîkaq itáiyaya ketibokáq 'ítatikanune' téq kêtune. keráwáqá keqtábámá tíkáitababoaq kemá ketibonôpake kukáunaq tirummá tímikaapoana minnáyaba ketibomá keráwáqtábá kákaiye.

²⁸⁻²⁹ kemá ketibommá ayuwéq maa-márábí kukéq íbêqa keráwáqá tiyuwéq ketibonôpaq yauweré kégoune." Ítuma mirá téna titata wení iyápó-annama timá ámikaae: "mi aónaa! íbêqa

waéqma itaí-áímmá íkétépo paá abarokáq kéténe.

³⁰ íbêqa ketáá káonaunatae. minná emá máqte-qtataaqtaba ítareboaa náawabi móra-nakoma paá íma awé kéonana emmá ítama káonaiye. minná yabataa ‘Áánûqtunopake kukááne’ téqtaa ekáq tirummá kámunatae.” téta wení iyápó-annama tewana

³¹ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “íbêqa keráwáqá árainaq kéwareraq tirummá ketimeyo?

³² ítáaro! mi-kánáámá kéyena íbêqa yábaaq kéipoaq keráwáqá móra-mora umágíyaqa kenamáa mánune. ááqibo kenamáa íma mánupo ketibó keté máiyé.

³³ kaayoné-yátááqá mayaígáae téq maami-qtátááqá tímá tímikaune. maa-márábímmá tú-tiq-yataapi máinomanibo akoqnáa umá máero! maa-márábí-qtátáákón áaikoma kemá uyátámakuraune.

17

Ítuma tágama-yataaqtaba nunamummá kétéye.

¹ Ítuma maará-timatuwena yanaa wíyôpaq aúramma káonena tiráiyé: “ketiboó, íbêqa kanaamá pááq umáguraiye. tágama-yataaqa enáanikokaq múte kéyauwinana tágama-yataaqa ekáq áanikoma kanaaráq múte yauwíniye.

² miráipoaa emá náápaamma máqte-kayukati anómma ámitukaane. ááqibo wemá yemmá tíména-wayukama matúq-matuq umá mái-auwaraimma kanaaráq yimíniye.” téna Ítuma tiráiyé.

³ matúq-matuq umá mái-auwaraimma miráuma wáiyé. móra-nakoma ekáráq kemá Ítu Káriqtokaraq

káonaiye. emá enámáa árai-manikoe. ááqibo Ítu Káríqtomma emá timákaanana kukáiyee.

⁴ Ítuma óq-aimma nunamupí tiráiyee: “mayái mayaaó té tiména-mayaima mamá ánatatukaune. minnáyababoaq ení tágama-yataaqa maa-márábí-káyúkámá káyiraatune.

⁵ ketiboó, naayóbáqá maa-márámá íma pááq uráitaq kemá etê máeqa anó-tagama-yataaqa egáráq kegáráq matokáuyane. ááqibo mirá-tágámá-yátááqá íbêqa keqnáámmá timiyo.

⁶ maa-márábí-káyúkámá tímikaana-wayukama enáwíkon áaimma yiráátiraune. naayóbáqá ení waayúkama máqe-uraamanibo kemmá tímikaanata enáaraq kéiteta mirá-uraae.

⁷ íbêqa yemá ítama kárutaae. minná máqte-qtataaqa ketê wáimma timénaq matokáunama enôpake iráiyee.

⁸ irááti-yataaqa timá tímikaanama yeráwáqá timá yímitukaanata yeráwáqá matááe. naayóbáqá etê máqe-uraune. enôpake yúnaa enamááriq timátíkaraanata minnáyaba áraimma ítama arútaraanata yirummá tímikaae.

Ítuma yirummá ámê-kayukayaba nunamummá kétémayikaiye.

⁹ kemmá yirummá tímê-kayukayaba nunamummá kétémayikaune. kemá íma maa-márábí-káyúkáyábá nunamummá kétune. yemá áraimma enabóata paá tímikaana-wayukayaba nunamummá kétémayikaune.

¹⁰ máqtemma kemá matokáunama ennámiye. móraiq umá máqtemma emá yokááná-yataaqa

kennámiye. tiména-wayukama yirummá timéta ketí tágama-yataaqa múte yaútaae.

¹¹ íbêqa kemá íma maa-márábí máune. enôpaqa kéyunatama yeráwáqá maa-márábí mááe. mú mikáq aokaq-kétíbóo, emá enáwîkoni akoqnáaraq tímikaanana enáwîpi tímikaana-wayukama kawáá umá yabíqyikaa. miráinaka kerátámá úyaniq umá miráuma yeráwáqá kímoraiq ígáae téq kêtune.

¹² kemá yeráwáqtê máeqa enáwîkoni akoqnáaraq tímikaanaq maamin-ákóqnáaráké yemmá yabíqyíkaraune. kemá yabíqyíkaraunaboata máqtemma emá tímikaana-wayukabike mórama enayáápike íyukaune. paá kímora-nakoma aúyokurena Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá tiráiniq umá áraimma íráiye.

¹³ íbêqa enôpaq kéyunamanibo maa-márábí paá máeqa maa-qtátááqtábá kêtunaboata timuq-yatááqá yirupi kémayaiyanama yimuq-yatááqá ógiqma wániye.

¹⁴ enáama yímikaunatamanibo maa-márágóní waayúkama kekáá umá íma máápoata yeráwáqá maa-márágóní waayúkama yemmá íyamma umáyíkaraae.

¹⁵ timénna-wayukama eqtábá 'maa-márábíkémhá íma yiwíqma paábaq yuwaa' téq íkéitaupo paá Táí-nakoqtaba kawáá umá 'íráqôniq umáyikaa' téq ítama káonaune.

¹⁶ kemá íma maa-márábí-náqá máunata yeráwáqá móraiq umá maa-márábí-káyúkámá íma mááe.

¹⁷ yeráwáqá aokaq-aokaq umá árain-aain-aipi mamá yikaa. enáagoma árain-aain-aimma wáíye.

¹⁸ kemhá maa-márábímmô timátíkáráanaiq umá

yeráwáqá móraiq umá maa-márábí timáyíkarane.

¹⁹ keráwáqtábáé téq kenamááriq mamá aokaq-aokaq kéune. miráipoata yeráwákáráq mamá aokaq-aokaq umá árain-aain-aipi kanaaráq mánoe.” mirá téna Ítuma nunamupí tiráiyé.

Ítuma wení iyápó-annati yáamo ítáa-kayukayaba nunamummá kétimayikaiye.

²⁰ Ítuma ókaraq nunamummá tiráiyé: “yenamáa yeráwáqtábá íma maami-núnámúmmá kétimayikaupo ááqibo yeráwáqtí yáamo ítáa-kayukayabagaraq kétimayimenata yirummá amínoe.

²¹ emá ketiboó, kepí maénaq kemá epí máunaiq umá yeráwáqá mimórái q umá kímora-nakoraa umá kerátábí máigaae téq kétune.

²² kemmá tímikaana-tagama-yataaqa yímikaunaboata yeráwáqá kímora-nakoraa umá kerátámá máuyaniq umá mánoe.

²³ kemá yepí máunaa emá kepí máane. miráuma komaé-yamae umá mórabí íráqôn-aaiqtaba ánatatuwenata máigaae téq kétune. máiyata maa-márábí-káyúkámá aónanoe. minnâ emá timátíkarema keqtábá ‘ákarainiq umá’ yeráwáqtábá ‘ákaraine’ téta tínoe.

²⁴ ketiboó, emá yeráwáqá kemmá tímîqtukaanaq yeráwáqá kemá máennabaq máigaae téq kétune. tágama-yataaqa emô tímikaanama maa-márámá íma pááq uráitaama emá keqtábá ôriq umá ákaraine. miráinata yeráwáqá ketí tágama-yataaqa yimónanaae téq kéune.

²⁵ kateko-kétíboó, maa-márábí-káyúkámá emmá íma aónaraabo kemá emmá aónaraune. maami-káyúkámá ‘é timátíkaraane’ téta íbêqa kétimonaae.

26 enáwikon áaimma yiráátiraune. ókaraq-okaraq yiráátimaeq onúne téq miráuma keqtábá tíkái-qtataaqa yokáánama yeráwápí mainaq kegáráq yeráwápí mánune.” Ítuma mirá téna nunamupí tiráiyé.

18

Yúqtaati Ítumma namuro-wáyúkátí iyáápi kéyimiye.

1 Ítuma mirá-timatuwena wení iyápó-annate Kítaroni-kokubi ko atátuweta mórama yópi máqtemma utááé.

2 Ítuma netuqyaa-túpáá wení iyápó-annate mitómmá wáipaq wéwainapoana Yúqtaati namuro-wáyúkátí iyáápimmo Ítumma ma ayuwái-nákómá wemá naayóbáqá mi-qtómmá aónaraine.

3 ááqibo Yúqtaati ááiq-wayukama yiwíqmena iwáyúkágáráq uyátáraa-monoq-wayukabikekaraq Pérati-wayukabikegaraq yiwíqmena iráiyé. ááiq-yataakaraq maméta ókáráq kúraqma mamé irááé.

4 Ítuma máqte-qtataaqa wenaneq pááq ínimma aónaraiye. miráitana wemá waaqókáq uréna timá yímikaiye: “keráwáqá náawaqtaba abáá inera kéoo?” téna ítama aónaitata yemá tirááé:

5 “ketáámá Ítumma Náátárêtibake-nakoqtabataa kábaa-unnatae.” tewana Ítuma tiráiyé: “kemúne.” téna tiráiyé. Yúqtaati namuro-wáyúkátí iyáápi Ítumma mayuwái-nákómá yeráwáqtê itó-uma máqe-uraiye.

6 Ítuma “kemúne” kêtitata yemá abákaq-abakaq umááé kéweta yinaaépake marabí ko wagéqé urááé.

7 keqnaámmá Ítuma ítama yimónaraiye: “keráwáqá náawaqtaba abáá inera kéoo?” téna titata yemá tirááe: “Ítuma Náátárêtibakene.” téta móragaraq tirááe.

8 Ítuma maará téna yauwéqma timá yímikaiye: “kemá timá tímítukaune. minnâ kemiye. ááqibo kenamá kemmá kêtibaaeqa iyuwáiyata tébakaqa kóoro.” téna timá yímikaiye.

9 Ítuma naayóbáq tiráiyé: “máqtemma emá tímikaana-wayukabike mórama enayáápike iyuaunana pukuráiyé.” téna tiráimma min-áikómá íbêqa kímora-nakoma Yúqtaatikaq árainmma pááq kéiyé.

10 mikáq Tááímoni Pítaa yáákáá-qtátááqá yabitiréna mú mikáq anó-monoq-nakoni mayái-nákómmá ikámma aáq aqtómá káratukaiye. maami-máyái-nákón áwîqa Máarakatie.

11 ááqibo Ítuma Pítaamma timá ámikaiye: “mitáákáá-qtátááqá yauwéqma ánánobaqa maraao. ketibomá tímikai-kaapubike tú-tiq-yataaqa íyaq mayánúnô?” Ítuma mirá téna Pítaamma timá ámikaiye.

12 minnýataba áaiq-wayukagaraq i-wáyúkágáráq Ítumma yáqtoqma ánná atáá urááe.

Ítumma Áánatini aúbáq ítama káonaae.

13 áqnaabaq Ítumma awíqmeta Áánatikaq urááe. Áánati wemá Kááyapatimma ánáakon aboáé. mú mikákáá anó-monoq-naqa mi-kárítimáátiráqá máqe-uraiye.

14 taákaq máráaro! Kááyapati wemá naayóbáq tiráine: “móra-naqo puyéna máqtemma aarawaamá

yíwáqnaa ínímma minnâ kanaaráqiye. móra-naqa puínatama máqte-kayukama íauyoranoe.” téna Kááyapati naayóbáq tiráiyé.

15 Tááímoni Pítaayaa iyápó-annabike móra-waigote Ítumma anaaé waqméta urááye. yenákábíké móra-waigomma mú mikákáá anó-monoq-nakoma aónama arútaraimiye. yenákábíké keqnáá-nákómá Ítugaraq anó-nakoni naaúpaqa utááye.

16 ááqibo Pítaa máápaq oqtaráq itó-uma máqe-uraiye. miráitana móra-waigoma mú mikákáá anó-monoq-nakoma aónama arútarai-nakoma yauwéqma kukéna oqtaráq yabíkáin-inikoma márúmma timá ámituwena Pítaama awíqmeta uyábekaaye.

17 oqtaráq yabíkáin-inikoma Pítaamma timá ámikaiye: “egáráq min-nákóní iyápó-annawabono?” téna titana Pítaa yauwéqma tiráiyé: “kemá ímiye.” téna tiráiyé.

18 yaugiq itata máqtemma mayai-wáyúkágáráq i-wáyúkágáráq iramá agamaréta iraráq itó-uma máawana aanibo Pítaa yeráwáqtê ya itó-uma máena iramá káánuraiye.

19 mú mikákáá anó-monoq-nakoma Ítumma wení yirááti-yataaqtababi wení iyápó-annayataba ítama aónaraiye.

20 Ítuma yauwéqma maará téna timá ámikaiye: “abarokáq umá máqtemma maa-márábí-káyúkámá timá yímikaune. aati-aatimá monoq-náúpáqá anó-monoq-nama wái-marupi máqtemma Ítiráaeo-wayukama ya aíkuyo-marupimma timá yímikaune. ketáayataba aupaq-áímmá ítiraune.

21 nôraq itaa kekáqá ítama káonaano? timá-yimunata ítaraa-kayukama ítama yimónaao. kemá

túnna-aimma yeráwáqá ítararanoe.” téna Ítuma yauwéqma timá ámikaiye.

22-23 mirá-tin-aiqtaba móra-i-nakoma óyauga yuráqtuwena wemá akoqnáá umá tiráiyé: “miráumawaq mú mikákáá anó-monoq-nakokaq timáminono?” téna titana Ítuma yauwéqma timá ámikaiye: “otaammá kuí-aímmô tiráán-aama máqte-kayukama timá yíminata ítáaro. ááqibo árain-aimmo kétun-aama nôraq itaawáq kétikamono?” téna Ítuma timá ámikaiye.

24 miráitana Ítumma ánná atáá-umakaamma paá wáinakaraq Kááyapati mú mikákáá anó-monoq-nakaq Áánati timákáitana uráiyé.

25 mimórá táoqa Tááímoni Pítaa iraráqá ító-uma máena kégaanitata ítama aónaraae: “egáráq wení iyápó-annabikenabono?” tewana Pítaa yauwéqma tiráiyé: “kemá ímiye.” téna wakákáiyé.

26 móra-mayai-nakoma wemá Pítaa aárarammo káratukain-annabiken-nakoma Pítaamma ítama aónaraiye: “egáráq Ítutema yópímmá máanaraq aónaraunabiyo?” téna ítama aónaitana

27 Pítaa móragaraq wakaréna mimórá táoqa “ímiye” titana mikáq kokóregoma áa tiráiyé.

Ítuma Pááíratini aúbáq kéitoiyé.

28 aaqá iraráitata Kááyapatinopake Ítumma awíqmeta anó-kamaani-nakoni naaópaqa urááe. kámááni-nakoni naaúpaqa íma uyábékaae. uyáberetama kótámaki-kanaaraq-aawaqa kanaaráq ínanoe.

29 miráipoana Pááíratí kumá yaúbama yeráwáqtôpaq kukéna tiráiyé: “nóiqtabawaq

keráwáqá wenaúbimma kémaraao?” Pááírati ítama yimónaitata

³⁰ yeráwáqá yauwéqma ten-áíkmá maará-tiraae: “wemá íma otaammô kúi-nakaa íma enôpaqtaa awíqme má ayuwánáá únnatae.” téta tiráae.

³¹ ááqibo Pááírati timá yímikaiye: “keráwáqá kenamáárîq mamá Ítiráaeo-wayukati aammá aúmakaan-aipi wemmá yaináaro!” Pááírati téna titata Ítiráaeo anó-monoq-wayukama tiráae: “móra-nakoma ikamíyábámá ketáái mayaímá íma wáíye.” téta tiráae.

³² naayóbáqá Ítuma náaraq umá puyónúnô tiráina-aikoma áraimma páaq inéna kéíye.

³³ Pááírati kámááni-naupaqa yauwéqma uyábékema Ítumma ááyarena ítaraiye: “emá Ítiráaeo-wayukati mú mikákáá anómma yabíkáana-naraq (kíni) máano?” téna ítama aónaitana

³⁴ Ítuma yauwéqma tiráíye: “keqtábámá enamáárîraq enáaq-maqma ítama káonaa waayúka naayóbáraq timá ámikaan-ainaq ítama káonaano?” téna Ítuma tiráíye.

³⁵ Pááírati yauwéqma Ítumma timá ámikaiye: “kemá Ítiráaeo-narabuno? ení waayúkagaraq uyátáraa-monoq-wayukagaraq emmá awíqmeta má tímikaae. emá nôraq uráánatabiyo?” téna Pááírati Ítumma ítama aónaitana

³⁶ Ítuma yauwéqma tiráíye: “ketí márûqa maa-márágónnámá íma wáíye. ketí márûqa maa-márágónnámô wáikakaa ketinaaeemma wáraa-kayukama ááiqa éta íma kemmá tiwíqma anó-monoq-wayukati iyáápi maráné oné. ímiye. ááqibo ketí

márûqa maa-márágónnámá íma wáíye.” téna Ítuma tiráíye.

³⁷ Pááíрати tiráíye: “emá anómma yabíkáána-narabono?” téna Ítuma aónaitana Ítuma yauwéqma tiráíye: “emá keqtábá anómma yabíkáána-nare kéténe. ketinóma matíkáítaq maa-márábí kukáunama árain-aain-aimma ténááq kukáune. máqtemma árain-aain-annama ketáaraq kéítaae.” téna Ítuma tiráíye.

³⁸ minnáyaba Pááíрати yauwéqma tiráíye: “aanibo árain-aain-aimma nóinabiyo?” téna Pááíрати tiráíye.

mirá-timatuwena Pááíрати keqnáámmá kumá yaúbama anó-monoq-wayukayopaq kukéna tiráíye: “kemá otaammá kutáín-aaimma wepímmá ikáonaune.

³⁹ taákaq máráaro. keráwáqá móra-aaimma yokáapoq móra-naqa ayúwáanana kótámakikanaaraq wíniye. miráinaq ‘Ítiráaeo-wayukati anómma yabíkái-naqa’ ayúqtikanuno?” téna Pááíрати tiráíye.

⁴⁰ mikáq yeráwáqá anókaq timá ámikaae: “wemá ímiye. ketáá Baráábatiqtaba kétékaiqtaae.” téta ááyaqtaa umá tirááe. Baráábati wemá otaammá kumá waayúka ikákena moyámmá maténa i-náqíye.

19

¹ miráitana Pááíрати timá yíkáitata Ítumma tebûqa ámikaae.

² ááiq-wayukama áwáábíq-annama kárama atoyumá aqnókáq kámokaa umá kuyákareta tokô-kaqtoma matéta anómma yabíkái-nakokaa umá aneq abákaraae.

³ yemá ókaraq-okaraq umá iréta tirááe: “ Ítiráaeo-wayukati anómma yabíkái-nakoqtaba’ máqtemma miráono-maraaono téra tíyaqtaao.” téta timátuweta wemmá óyauqa yurákááe.

⁴ keqnáámmá Pááírati kumá yáubarena timá yímikaiye: “aónaaro! otaa-qtátááqá wepímmá íma káonaunaboaq wemmá awíqma márúte máápaq keráwáqtôpaq kumónúne.” téna Pááírati timá yímikaiye.

⁵ Ítuma áwáábíq-annagaraq tokô-kaqtogaraq umátokainakaraq kumá kéyaubaitanama Pááírati timá yímikaiye: “aónaaro! maan-náqá wemíye.” téna timá yímikaiye.

⁶ uyátáraa-monoq-wayukagaraq anó-monoq-naupaken-i-wayukagaraq wemmá káonetama anókaq ááyaqtaa umá tirááe: “wemmá kaapaq-yátáq ikámma aráápa maraao! wemmá kaapaq-yátáq ikámma aráápa maraao!” téta tewana Pááírati timá yímikaiye: “keráwáqá kenamáárîq wemmá awíkera kaapaq-yátáq ikámma aráápa máráaro! kemá aónáúnama íma otaammá kutáiyé.” téna Pááírati titata

⁷ Ítiráaeo anó-monoq-wayukama yauwéqma timá ámikaae: “wemá ‘Áánûqtun áanikomune’ tiráipoana minnáyaba ketáái aammá aúmatan-aikoma maan-náqá puíno kétéye.” téta timá ámikaae.

⁸ ááqibo Pááírati min-áímmá ítáimma wemmá ókaqma-aaqa kamáguraiye.

⁹ Pááírati yauwéqma kámááni-naupaqa uténa Ítumma ítama aónaraiye: “emá náakakena iráánô?” téna ítáitana Ítuma aamá ítiraiye.

10 Pááírati timá ámikaiye: “nôraq itaawáq íma ketáaraq yauwéqma kéteno? ketí akoqñáárake emmá kanaaráq ayúkeq kėti akoqñáárake emmá kaapaq-yátáqá ikámma aráápa-yakanune. íyaq minná káonaano?” téna titana

11 Ítuma yauwéqma timá ámikaiye: “Áánûqtu ení akoqñáá-yataaqa ámikaipoaa ení akoqñáárake kemmá kanaaráq mirá-umatikanone. miráipoana kemmá tiwíqmena enayáápi má márái-nakopi wáikumiq-yataakoma ení kúmiq-yataaqa uyátá-maqma wáíye.” téna Ítuma yauwéqma timá ámikaiye.

12 min-áímmá ítátuwena Pááírati Ítumma ayuwáínana kóinin-aiqtaba abáá kéitata Ítiráaeo anó-monoq-wayukama anókaq ááyaqtaa umá tirááe: “emá ayúwénana kóínaama Títaama” Arómani mú mikáq anó-naqa wení ‘aanábómá’ íma mánone. móra-nakoma wenamááriq anómma yabíkái-nakon amé mékaan énama wemá Títaani webó-náqá mániye.” téta tirááe.

13 Pááírati yeráwáqô ten-áímmá ítátuwena Ítumma awíqma yaináí-nákóní abíqtáráq óqtamma maréq-uraapimma Ítiráaeo-wayukati yáabimma Káábatae tekáq Pááírati maraq máqe-uraiye.

14 taákaq máráaro. mi táoqa kótámaki-kanaaraq máqte-qtataaqa mamá óqtaa í-yúpáámiye. miráuma abaúgómá aúkáa-makaaq itana (12:00) Pááírati timá yímikaiye: “aónaaro! keráwáqtí anómma yabíkái-naqa maannámiye.” téna Pááírati tiráíye.

15 min-áímmá ítátuweta waayúkama ááyaqtaa umá tirááe: “nékaq akaao! nékaq akaao! wemmá kaapaq-yátáq ikámma aráápa maraa!” téta tewana Pááírati akáyáámá timá wíráabe umákena

timá yímikaiye: “nóinabiyo! keráwáqtí anómma yabíkái-naqa kemá kaapaq-yátáq ikámma aráápa-makanuno?” téna titata uyátáraa-monoq-wayukama yauwéqma tirááe: “Títaama wenamáa ketáái anómma yabíkáimiye.” téta tirááe.

¹⁶ ááqibo miráitana Pááírati Ítumma yeqtiyáápi maréna kaapaq-yátáq ikámma aráápa-maraigaae téna yímikaiye.

Ítumma kaapaq-yátáq ikámma aráápa-makaae.

miráitata Ítumma awíqme yewana

¹⁷ wenamáárîq kaapaq-yámá aqména uráiyee. ááqibo móra-anugon-awiqa “áqnón-ayaatane” ten-ánúráq kóuraiye. Ítíráaeo-wayukati yáabimma Kórákótá-anue.

¹⁸ mibáq Ítumma kaapaq-yátáq ikámma níri amá aráápa-makaraae. káqomma kaayaq-nákárátámá téba-tebaq kaayaq-káápáq-yátáq yíkamma níri amá aráápaq-mayiketa Ítumma aúkáapi ikámma kaapaq-yátáq aráápa-makaraae.

¹⁹ Pááírati móra-aubama agamá kaapaq-yátáq aráápa-makaiye. min-áúbágómá mirá-tiraiye: “Ítuma Náátárêtibakene Ítíráaeo-wayukati anómma yabíkái-nare.” wemá mirá téna agatáiyee.

²⁰ min-aúkápáq Ítumma kaapaq-yátáq ikámma aráápa-makaraae. waaqókákq anó-marukapoata taígani-kayukama min-áúbámá yoráútaae. Pááírati Ítíráaeo-wayukati yáabikaraq” Arómani-aipikaraq Karíki-aipikaraqa agatáiyee.

²¹ miráitata uyátáraa-monoq-wayukama Pááíratimma timá ámikaae: “Ítíráaeo-wayukati anómma yabíkái-nare’ té íagayaa! emá maará té

agayaa. ‘maan-nákómá Ítiráaeo-wayukati anómma yabíkáuna-naqune tiráiyé’ té agayaa!” téta tewana

²² Pááírati yauwéqma tiráiyé: “kemá agamaráuna-aubama minná agamakáune.” téna tiráiyé.

²³ ááiq-i-wayukama Ítumma kaapaq-yátáq ikámma níri amá aráápa-makatuwetama wení unáákáqtôma mamá yakáqma kaayaqté-kaayaqte-aqtoiq umáketa móra-mora umá yáátáá umátaae. wení aneke-káqtókáráq matáamma íma arááqtama-qtamma meyaké kumátamakuraine.

²⁴ wení aneke-káqtóyátábámá ááiq-i-wayukama ye íyáá téite urááe: “maaminná íma yakaráíyaqtaao! minnáraq aábêma kéyaananatanaa móra uyátainna-nakoma mayániye.” téta aábê yarááe. naayóbáq Áánûqtuni agamatá-kánnáábí tiráine. minná

“ketí unáákáqtôma mamá yátáá umáyeta ketí unáákáqtôraq aábê yamá móra uyátainna-nako mayániye.”

téna tiráiniq ááiq-i-wayukama mirá-uraae.

²⁵ ááqibo Ítuni kaapaq-yátágóní waaqókáqá wenanóagaraq wenanóani aúkogaraq wenáwîqa Máriaa Káropatin ánáako Máriaa Mááatarinigaraq itó-uma máqe-uraae.

²⁶ Ítuma wenanóakaraq wení iyápó-annabike ôriq umá ákái-nakaraq mikáq itó-uma mááyana yimónatuwena wenanóamma timá ámikaiye: “aaragô, enáanima maamiye.” téna Ítuma wení iyápó-annabike móra ákái-nakoqtaba timátuwena

²⁷ wení iyápó-annabike ákái-nakomma timá ámikaiye: “enanôma maamiye.” téna titana

mikáké min-íyápó-ánnábíké-nákómá Ítuni anóama awíqmena mó yabírakaraiye.

²⁸ íbêqa aónaimma máqte-mayaima wenaboámá ámikai-mayaima mamá ánatagitana Ítuma tiráiyé: “kemmá nonáá kétékaiye.” téna tiráiyé. mirá kétimatuwenama máqtemma Áánûqtuni agamatán-áikómá pááq íniye tiráiniq umá ánatagitana áraimma mirá-uraiye.

²⁹ tawebímmá wááéni-nokaraq waaqókáq wáqe-uraiye. aináákáá-qtátááqnápó wááeni-nopi yamá atímma yátábi apiramá múte mamá Ítun óyaukaq makááe.

³⁰ wááéni-nomma yaímma nátuwena mirá téna tiráiyé: “maaminná ánatagiye.” mirá-timatuwena aqnómmá mamá awáutena pukuráiyé.

Ítumma kéuqtaae.

³¹ mi táoqa kótámaki-kanaaraq máqte-qtataaqa mamá óqtaa í-yúpáárápóata Ítiráaeo anó-monoq-wayukama “arááq-yuma íma kaapaq-yátáq wáikaae” téta tirááe. aabáyaama Taabati-yúpáábóata anón-aawaqa naí-yúpáárápóata “yúma kaapaq-yátáráq íma wáikaae” téta tirááe. miráipoata min-Ítirááéo-wáyúkámá Pááíratimma ko ítama aónaraae: “yítauqa ko akáma yúma mamé mó yúwáaro téaq timáyikaa.” téta tirááe.

³² Pááírati ááiq-i-wayukama timáyíkáitata iréta Ítute yíkamo-nakoratati yítauqa ya akátaae.

³³ ááqibo Ítukaq iréta aónaamma wemá pukuráitataboata wenaítauqa íma akátaae.

34 aanibo ááiq-i-wayukabike móra-nakoma wení waqtáánápó Ítun arautapí atáqtúwáitana mikáqá nokáráq naaegáráq aumé kukáiyé.

35 minnáma kemmá timónai-nakoma watáa tiráimma min-áímmô timá minná áraimma tiráiyé. kemmá timónai-nakoma wenamáárîq aónaraimma minná áraine. miráinaq mikáq keráwáqá tirumamá amínoe.

36 Áánûqtuni agamatá-kánnáábí tiráiyé:

“Íma móra wenayááqtáma akatínoe.”

Áánûqtuni agamatá-kánnáábí tiráimma minná áraimma kéyipoana mi-qtátááqá pááq uráiyé.

37 káqomma Áánûqtuni agamatá-kátááqómá kétiye:

“waayúkama agaibamáráa-naqa aónainoe.”

min-áíkómá mirá téna tiráiyé.

38 anaaékaq Yótêbi Aarimatéabake-nakoma wenamáárîq Pááíratikaq Ítun aúma mamé mó uq-tamákeinayaba ítama aónaraiye. Yótêbi Ítun anaaé wárái-naqanibo wemá Ítíráaeo anó-monoq-wayukati yáaqa kéikatenaboana aúpáq mirá-uraiye. Pááíratima kanaaráq mayániye téna titana Yótêbi Ítun-auma mamé kóuraiye.

39 Níkótímaatigaraq Ítumma ko aónainena nokáamma urái-nakoma wemá káwekaa-qtataakaraqa óq-yarake kugáqmatakaraqa mákama íráqôn-akuq-yataaqa ko maména uráiyé. taíganipoana miráuma óqtakoraan-ummaa (34 kg) yaráiyé.

40 miráitata máqtemma Ítíráaeo-wayukati yáaimma pukáa-kayukama kéuqtaani umá Ítumma uqtamákaiyeta urááye. yenákámá Ítun-auma matétarata paru-baru-wáqtóraké máqte-qtataaqa

mamé i-qtátááqnapógaráq múqmqûma útúyuweta ákûq-matawekaraq umá uqtamákaiaqtaba mamá óqtaa urááye.

⁴¹ Îtuma pukái-marukaqa mipímmá yómmá wáqe-uraiye. mi-qtópímmá móra aúgen-oqtapi muríámmá waayúkama uqtamáyikaima wáqe-uraiye. min-óqtá-múriápímmá naayóbáqá móra-naqa íma uqtaráápine.

⁴² Ítiráaeo-wayukati máqte-qtataaqa óqtaa í-yúpáá pááq iné kéitataboata Îtumma min-óqtá-múriápímmá mó uqtamákaraye.

20

Îtumma uqtamákaraa-muriakare.

¹ áqnaabaq-yupaama Tótaaraqa maí-nókáápáqá paá íma aaqá iráqma tágaraitana Máriáa Máátarini Îtumma uqtamákaraa-muriamma waípaq iráíye. ya aónaimma muríán ótaken-oqtama paábaq matukááe.

² miráitana wemá uyaaténa yauwéqma Tááímoni Pítaayaa min-iyápo-ánnábíké Îtuma ôriq éna ákái-nakonopaq uréna timá yímikaiye: “yeráwáqá uyátárai-nakomma uqtamákaraa-murianobake mamá náakarabi ketáá íaonaunabaqtaa wemmá ákaraae.” téna timá yímikaiye.

³ Pítaayaa káqon-iyapo-annabike Îtuma ôriq éna ákái-nakote mikáq yuwéta uqtamákaraa-muriamma waípaq urááye.

⁴ yenákámá móraiq-moraiq umá uyaatéyamanibo káqon-iyapo-annabike Yóáne wemá Pítaamma kótamaqtuwena uqtamákaraa-muriakaq wenókáá iráíye.

5 awaútena kúreq umá aónaimma Ítumma útúyaka-qтатаaqa paá mibáq wáqe-uraitana aónaimanibo íma kumábékuraiye.

6 anaaékaq Pítaa iréna uqtamákaraa-murianobaq íma ko awé uráibo páátákáá kumábékuraiye. wemá útúyaka-qтатаaqa aónaimma mibáq wáqe-uraitana

7 aqnókáqô útúyaka-qтатаakoma íma tébakaqa útúyaka-qтатаakote wáqe-uraiibo aokaq wenamáárîq útúma wáqe-uraiye.

8 Pítaan anaaépaq keqnáámmá wenókáámô yin-iyápó-ánnábíké-nákómá mi-múriánóbáqá kumábékéna “Ítuma pukáipike itó-uma kóuraiye” téna wemá arummá ámikaiye.

9 taákaq máráaro. yeráwáqá mi táoqa íma ítama arútaraae. Áánûqtuni agamatá-kánnáágó téna “wemá pukáinabike itó-iniye” tiráine.

10 miráitata yenákámá yauwéqma naaópaq kóuraaye.

11 pááqya-kanaabi anaaékaq Máriaa muríanôtaq itó-uma máena ibiqá yakáiyé. paá ibiqá keyarena wemá awaútena uqtamákaraa-murianobaq kúreq umá aónaimma

12 kaayaqá Áánûqtunopake kaqtó-nakoratama wayánúná káqtô mamarétarata Ítuni aúma wáqe-uraikaq máqe-uraaye. aqnómmá wáqe-uraikaq móra-naqa maraq máiten káqo-nakoma áituqo wáqe-uraikaq maraq maéta urááye.

13 Áánûqtunopake-nakabike móra-nako tiráiyé: “aaragô, nôraq itaawáq ibiqá keyaraano?” téna ítama aónaitana min-íníkómá yauwéqma tiráiyé: “yeráwáqá ketí uyátárai-nakomma maméta náabarabi wemmá mó-yukaawaq ikáonaune.” téna

timá ámikaiye.

14 mirá-timatuwena Máriaa waéqma aónaimma Ítuma mikáq itó-uma máqe-uraiye. miráimanibo wemá íma Ítue téna aónaraiye.

15 Ítuma wemmá ítama aónaraiye: “aaragô, nôraq itaawáq emá ibiqá kéyaraano? náawaqtabawaq emá abáá kéono?” téna Ítuma ítama aónaitana Máriaa yó-káwáá-nákó kétéyaa téna aúyánámmá ítátuwena wemá Ítumma yauwéqma timá ámikaiye: “anóko, emá wenaúmo mamé mó-yukema náakarabiyaa tiráátinaq wemmá ko máyáano.” téna min-íníko timá ámikaiye.

16 Ítuma wemmá timá ámikaiye: “Máriaaol!” titana waéqma Ítumma káonena timá ámikaiye: “Aráábuni!” wenáaimma “tirááti-naqa tíkáinare” téna timá ámikaiye.

17 Ítuma Máriaamma timá ámikaiye: “kemá ketibonôpaq paá ítaupo kemmá íyaqtoraaol! ááqibo ketíbâqawaanopaq uréaq mó-tima-yimiyo. ‘kemá ketibogaráq keráwáqá keqtibogaráq ketí Áánûqtuma keráwáqtí Áánûqtuma máipaq kéuyune.’ ” téna Ítuma timá ámikaiye.

18 Máriaa Máátarinima Ítuni iyápó-annama mó-tima-yimikaiye: “kemá uyátárai-nakomma aónaraunel!” téna timátuwena wemá Ítuma timámin-aimma timá yímkaiye.

Ítumma wení iyápó-annama aónaraae.

19 mimórá-Tótáágóní áqnáabaq-yupaaraq aabaúma kupékinobaqa Ítuni iyápó-annama anó-monoq-wayukayaba yáaqa ikatétaboata máqeo-

marukoni oqtamá umá aúyaqma akoqnáá umákaae. akoqnáá umákaamanibo Ítuma yúbáq ya itó-urena mirááo téna tiráiyē; “kaayoné-yátááqá karáwáqtē waíno.” téna

²⁰ timátuwena wenayáákaraq arautakáráq yirááténa itata wení iyápó-annama yeqtí uyátárai-nakoma aónéta ôriq umá yimuqá makááe.

²¹ keqnáámmá Ítuma timá yímikaiye: “kaayoné-yátááqá keráwáqtē waíno. ketibomá kemmá maa-márábímô timátíkarainiq umá keráwáqá mórai q umá maa-márábí kétimakaune.” téna

²²⁻²³ mirá-timatuwena yetôpaq aáma keyimena tiráiyē: “Aokaq-Áámá máyáaro. keráwáqô waayúkati kúmiq-yataaqa iyaabótuweqa ókaraq taákaq ímaraiyanama miráinata yeráwáqtí kúmiq-yataaqa áraimma íma wániye. ááqibo yeqtí kúmiq-yataaqa keráwáqá yáqtoqtoraiyatama yeráwáqtí kúmiq-yataaqa áraimma paá wániye.” téna Ítuma tiráiyē.

²⁴ Ítuni iyápó-annabike móra-naqa Tó mááti wenáwíkón áaimma “ábárawaaoma” tébakaqtema íma máitana Ítuma mikáq iráiyē.

²⁵ miráitata tébakaq-noiyapo-annama ókaraq-okaraq timá ámikaae: “uyátárai-nakoma aónatukaunatae.” téta tewana Tó mááti maará téna yawuéqma timá yímikaiye: “ayáápimma níri-abuma íaoneq níri-apimma tiyáánaubiqa íguyeq tiyáámma watáán-ápímmá íguyeq éqa íma tirummá aménúne.” téna Tó mááti timá yímikaiye.

²⁶ ááqibo abapaké kaumo-yúpáámá ánatagitana Ítuni iyápó-annama keqnáámmá naaúpaqa mááwana Tó mááti mikáq yetē máqe-uraiye. máqten-oqtama

umá akoqnáá-umareta mááwana Ítuma yetúbáq ya itó-urena tiráiyē: “kaayoné-yátááqá keráwátê waino.” téna timátuwena

²⁷ Tó máátimma timá ámikaiye: “ayáánaubiqá arúqma yúwénana ínaa tiyáámma aónaao. ayáámma arúqma yúwénana ínaa tirautapí kuyuwo. íbêkakemma arummá íámî-nakaan íyé arummá timiyo.” téna Ítuma Tó máátimma timá ámikaiye.

²⁸ Tó mááti yawwéqma tiráiyē: “ketí uyátáraana-nakoma ketí Áánûqtumone!” téna Tó mááti titana

²⁹ Ítuma timá ámikaiye: “kemmá kêtimoneboaa arummá kêtimene. kemmá ítimonaa-kayukama yirummá kêtimeta yimuq-yatáápí mánoe.” téna Ítuma tiráiyē.

Yóáane agatái-kannaagon-aaimma

³⁰ Ítuma netuqyaa anón-awaameq-yataaqa wení iyápó-annati yúraqaq imánibo máqtemma maa-kánnáábímmá íagataune.

³¹ ááqibo Ítuma minná “Metáiyae. Áánûqtun Áanikoe.” téq keráwáqá tirummá kámeqa wenáwíkake matúq-matuq umá mái-auwaraimma kanaaráq mayánóe. miráipoaq maamin-áímmá agataúne.

21

Ítuma pukáipike itó-uma kêtitata wení iyápó-annama Táábíriati-nokayukaq aónaraae.

¹ anaaékaq Táábíriati-nokayukaq Ítuma wenamaarîq keqnáámmá ókaraq yiráátiraiye. maaminná náabarabi uráine.

2 Tááímoni Pítaa Tóamáati wenáwíkon áaimma “ábárawaaoma” Nataánio Kéinabaq Kááiriri-marupakene Yéberi áanikoratagaraq káqomma kaayaqá Îtuni iyápó-annabike-karatagaraq máqtemma komáé-yamae umá máqe-uraae.

3 Tááímoni Pítaa tébakaqa timá yímikaiye: “kemá noyááq-amaataq kégoune.” téna titata tébakaqa tirááe: “ketáágáráqtáá etê ónúntae.” téta timámiqtuweta yeráwáqá máqtemma kóureta nopí-káárébi ko uyáqtama máeta uráámanibo yeráwáqá mi-nókáámmá íma móra-noyaaqa yáqtokaae.

4 aabáyaanapimma aabaú utáné kéitana Îtuma mikáq non áwabaq itó-uma máqe-uraimanibo wení iyápó-annama “Îtue” téta íaonaraae.

5 Îtuma yááyama timá yímikaiye: “iyáqô, yaímma-noyaaqa nanúna-yataaqtaa keráwáqá íyaq yáqtokaa?” téna titata yeráwáqá tirááe: “ímiye.” téta yauwéqma tewana

6 Îtuma timá yímikaiye: “keráwáqti kúqômma nopí-káárégómá tiyáánuran-aukapaq yukéraq aónaaro. keráwáqá yaímma-noyaaqa yabitínoe.” téna titata yeráwáqá mi-kúqómmá yukéta yabitemmá noyáákoma ógikaitataboata íma kanaaraq yabítirááe.

7 Pítaa aneq-wáqtómá itokéna émáipoana Îtuni iyápó-annabike móra-naqtaba ákái-nakoma karámarena Pítaamma timá ámikaiye: “uyátárai-nakoe!” téna titana Pítaa ítátuwena wení óq-waqtoma mamá yatánáátá umá kéiyaipe nokaayúpi yáumeq-tagurena nokótaaqa yumáena Îtuma máipaq uráíye.

8 miráitata tébakaq-iyapo-annama nopí-káárébi iréta noyááqa ôriq éna ógikai-kuqomma yabítirááe.

yeráwáqá non áwábakemma nékaqa ímiye (91 míta). paá waaqókápóana Ítuma non áwábake kanaaráq yááyama timá yímikaiye.

⁹ yeráwáqá paábaq ya aqtaréta aónaamma ira ámûraaqa noyáákaraq yakaráq wáqe-uraaye.

¹⁰ ááqibo Ítuma timá yímikaiye: “yaímma-noyaaqa yáqtoraiyama mamé yero.” téna titana

¹¹ Tááímoni Pítaa nopí-káárébi uréna taíbaq (153) anó-noyaaqnatomma mi-kúqópímmá ógikaimma yabitimá áwabaq móte yukáimanibo mi-kúqómmá íyarakuraiye.

¹² Ítuma timá yímikaiye: “aabáyaanapin-aawaqa yama nátuwero!” téna titata yeráwáqá aónaraae. wemá uyátárai-nare. tétaboata yúyánánóbáqá móra wení iyápó-annabike-nakoma íma “emá náawabono?” téna ítama íaonaraiye.

¹³ Ítuma iréna yammá mámmá yímikaiye. miráuma keqnáámmá noyáákaraq yímikaiye.

¹⁴ maaminnáma kaumobáq Ítuma pukáipike itó-urena wení iyápó-annama wenamáárîq yiráátiraiye.

Ítuyaa Pítaama

¹⁵ aabáyaanapin-aawaqa nátuwetama Ítuma Tááímoni Pítaamma timá ámikaiye: “Tááímonio, Yóáanen áaniko, áqnaabaq maami-qtátááqtabámá mú mikákáán umá keqtábá kákaiyo?” téna ítama aónaitana Pítaa yauwéqma timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, emá káonaane. kemá ení aanábóbóana ôriq éna kétikaiye.” téna titana Ítuma timá ámikaiye: “miráínaa ketí máqte-tipi-tipi-araaqa aáwaqa yimiyo.” téna Ítuma tiráiyee.

16 keqnáámmá kaayapáq Îtuma Pítaamma timá ámikaiye: “Tááímonio, Yóóanen áaniko, kemá emá ákáinaraq máuno?” téna ítama áonaitana Pítaa yauwéqma timá ámikaiye: “owé. uyátáraana-nako, emá káonaane. kemá ení aanábóbóana ôriq éna kétikaiye.” téna titana Îtuma timá ámikaiye: “miráínaa ketí tipi-típiraq yabíqma arutaaó.” téna Îtuma tiráiyé.

17 kaumobáq Îtuma Pítaamma ítama aónaraiye: “Tááímonio, Yóóanen áaniko, ketí aanábó máano? téna Îtuma kaumobáq ítama aónaitanaboana Pítaamma arummá ôriq kéiyé. miráitana Pítaa timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, máqte-qtataaqtaba káonaane, emá áraimma káonaane. kemá ení aanábóbóana ôriq éna kétikaiye.” Pítaa téna timá ámitana Îtuma yauwéqma tiráiyé: “miráínaama ketí tipi-típima aáwaqa yimiyo.

18 kemá áraimma kétima-amúne. emá maabumô máema ení ámûrannama umááé. náakarabi ónááé ténabaq paá urááne. ááqibo anónuqma kema kaapaq ayáámma árúqtuwe márenata yeráwáqá miráuma-katuweta ámûrannama umá katuweta emá ‘íonaaé’ tinnamánibo yeráwáqá náakarabi emmá awíqmeta wínoe.” téna Îtuma Pítaamma timá ámikaiye.

19 Îtuma min-áipí Pítaama náarabi umá puíniqtaba tiráiyé. miráinana Áánûqtuni tágama-yataaqa múte yauwíniye. maamin-áímmá timátuwena Îtuma Pítaamma timá ámikaiye: “tinaaé waraaó.” téna Îtuma tiráiyé.

20 Pítaama waéqma káqomma móra iyápó-annabike Îtuma ôriq éna ákáinaqa náawabi kaawéqá naapí

Îtumma áiqtaabi agebaréna tiráiyē: “uyátáraana-nako, náawawaq emmá namuro-wáyúkátí iyáápi marái-náqá máiyō?” téna Ítama aónarai-naqa yinaaé waqmé kéiyē.

²¹ Pítaama aónatuwenama Îtumma timá ámikaiyē: “uyátáraana-nako, wemmá nôraq inábiyō?” téna Pítaa Îtumma Ítama aónaitana

²² Îtuma yauwéqma tiráiyē: “ááqibo paá máraining mi-kánááráq kemá yenúnama minná ení mayaiyábiyō? ení mayaimá paá ketinaaé waraao.” téna Îtuma timá ámikaiyē.

²³ miráipoata timá uréire máqtemma yirummá amê-kayukabi urááe. maamin-iyápó-ánábíké-náqá “íma puíniye” téta timá uréire urááe. ááqibo Îtuma íma weqtábá puíniye téna timá ámikaibo wemá tiráiyē: “paá máraining mi-kánááráq kemá yenúnama minná ení mayaiyábiyō?” téna tiráiyē.

aqtóraré.

²⁴ iyápó-annabike-naqa mimóra maami-qtátááqtábá aónaraipoana agatáiyē. wemô tiráimma árain-aain-aimma Ítaraunatae.

²⁵ paá taígani-qtataaqa Îtuma uráimanibo móramo agamaráiyana mûtûq maa-márábímmá min-áúbágómá titipáá ínata yeráwáqá íma kanaaráq íraqôniq umá maránoe.

áugen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84